

Katedra

Intervju: dr. Lučka Kajfež Bogataj, Uroš Macerl | Zeleni kapitalizem?

Wikileaks: Odtekanje resnice po kapljicah | Iz za zloščeni korporativnih pročelij

**GOSPODARSKA KRIZA
ZASENČILA
PODNEBNE SPREMEMBE**

letnik 6
številka 1/2
januar/februar 2010
cena 2 EUR 2011

Peticija za umik pripadnikov Slovenske vojske iz Afganistana

Peticijo lahko podpišete na spletni strani Katedre (www.katedra-on.net).

»Stanje je kritično, razmišljaj kritično!«

Naroči Katedro na www.katedra-on.net

Študenti imajo pri naročnini 30 % popusta.
Beri Katedro že za ceno ene kave na mesec.

KOLOFON

Slovenski akademski in študentski časopis Katedra

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor

Uredništvo

GSM: 031 731 192
info@katedra-on.net

Odgovorni urednik

Aleš Kustec
ales.kustec@katedra-on.net

Glavna urednica

Daša Purgaj

Sodelavci

Samo Bohak, Gregor Kuhar, Andrej Adam, dr. Boris Vezjak, Karolina Babič, Rok Kralj, Jasmina Godec, Igor Mekina, Dario Svetej, Sami Al-Daghistani, dr. Samir Osmančević, Darinko Kores Jacks, Milan Lazarevič, Lior Volnejc, Špela Gašparič, Kristijan Ježič, Igor Bašin, Peter Kumer, Almira Čatović, Aljaž Selinšek in Gregor Lozar.

Fotografije

Matic Štojs

Ilustracije

Jernej Žumer, Dejan Kralj, Matija Medved in Zoran Smiljanič

Lektoriranje

Mateja Pučko in Barbara Ojsteršek

Marketing

Peter Vrtič
GSM: 064 116 740
info@katedra-on.net

Naklada: 2.500 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027.

Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za Kulturo RS.

ZAKAJ BI JO ISKALI? NAJ ONA NAJDE VAŠ NABIRALNIK.

*Ime in priimek:

*Ulica in hišna številka:

*Poštna številka in kraj:

E-pošta:

Telefon:

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja drugo sredo v mesecu. Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov založnika; Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Naročam se na mesečni časopis Katedra.

5 številk - 8,5€

10 številk - 15€

Študenti imajo 30 % popusta pri naročnini.

Sem študent/ka.

Za upoštevanje popusta morajo študentje z naročilnico poslati tudi potrdilo o vpisu. Upoštevam tudi skenirane študentske izkaznice, ki bodo poslane na info@katedra-on.net

Poštnina in DDV sta vključena v ceno.

KATEDRA, MOČ BESED

Naslovnica in ilustracija pri peticiji:
Zoran Smiljanič

NAROČILNICA

Kriza reševanja kriz

Aleš Kustec

Krize se v zadnjem obdobju množijo kot gobe po dežju. Iz prvotne krize so nastajale nove, včasih se je ena kriza preprosto podvojila na dve krizi. Finančna kriza se je najprej prenesla na gospodarstvo, propadle so in še propadajo nekatere gospodarske družbe, spet druge se še ohranjajo pri življenju, a so zelo zmanjšale svojo dejavnost, posledica vsega tega pa je odpuščanje ljudi. Imamo krizo brezposelnosti, ki ji kljub nekaterim znakom okrevanja gospodarstva ni videti konca. Upanje, da se bo brezposelnost sčasoma bistveno zmanjšala, je iluzorno. Gospodarstvo namreč ne potrebuje toliko zaposlenih. Kriza je sicer pomenila očiščenje imaginarnih finančnih naložb, tajkunskih prevzemov, slabih vodenih gospodarskih družb, a očistila se je tudi odvečne delovne sile. Konkurenčnost sedanjega globalnega gospodarstva nam neusmiljeno to narekuje. Če ne bomo konkurenčni, ne bomo mogli uspešno tekmovali v tej globalni tekmici. Po vzoru zakona džungle, kjer najmočnejši preživijo, namreč tekmujejo kot živali in pozabljamo, da smo ljudje. Posledično bo denarja za socialno državo vedno manj, v krizi je namreč tudi socialna država. Kaj bomo z odvečnimi ljudmi, za katere ne bo zaposlitve in ne zadostne socialne pomoči? Marginalizirali jih bomo oziroma potisnili na rob družbe, nihče jih namreč noče gledati in občutiti krivde. Naslednji korak so verjetno geti in slumi. Pravna država, ki je vsaj v Sloveniji tudi v krizi, se bo temu že prilagodila. Kriza proračunskih primanjkljajev in zadolženosti držav diktira zategovanje pasov

na področju dosedanjih socialnih pravic, zdravstva, šolstva ... Nekateri ekonomisti sicer oporekajo politiki zategovanja pasov in pravijo, da nasprotno moramo več trošiti, saj bomo na ta način spodbudili gospodarsko rast, alfo in omego našega gospodarskega sistema. V naravi neizmerna rast ne obstaja, če že, pa privede do samouničenja, takšen primer so rakave celice. Človeštvo pa je svoj obstoj baziralo na gospodarski rasti, ki se ne ozira pretirano na naravo, kvečjemu jo še dodatno izkorišča. Tako naša gospodarska rast že sto in več let bazira na fosilnih virih, ki so s sproščanjem toplogrednih plinov sčasoma privedli do globalnega segrevanja. Z globalizacijo in razmahom prometa se je Zemlja samo še bolj začela kuhati. To je privedlo do podnebnih sprememb, ki – če ne bomo (globalno) ukrepali – ogrožajo celotno civilizacijo. Imamo torej tudi podnebno krizo. Moderen zahodni način življenja je postal preveč razkošen za ta planet. Ne smemo namreč pozabiti, da na njem ne živimo samo Zahodnjaki, ampak tudi drugi ljudje, in da naša Zemlja ne prenese, da bi tako živelo slabih sedem milijard ljudi, kolikor nas danes živi na tem planetu, s tem da število ljudi še narašča. Vlade se zdijo pri spopadanju z navedenimi krizami nemočne. S tem ko rešujejo eno, se pojavi druga. Celovitega reševanja kriz ne ponujajo. Imamo torej še krizo vladanja oziroma krizo reševanja kriz. Ljudje so z vladami upravičeno nezadovoljni, vendar se morajo zavedati, da so tudi sami odgovorni za prihodnost človeštva.

KAZALO

INTERVJU

Dr. Lučka Kajfež Bogataj: »Ne pomaga delovati le lokalno. Potreben je globalni pritisk.«

Celovito in istočasno bi morali reševati probleme podnebnih sprememb, energetike, naraščanja prebivalstva, prehranske varnosti, oskrbe z vodo in nevarnih odpadkov. A take rešitve zdajšnja politična in ekonomska ureditev sveta otežuje.

INTERVJU

Uroš Macerl: Krivica kot motiv za upor

Oni imajo neomejen kapital in zakonodajo, oblast, mi imamo pa samo eno, resnico. Ta resnica je pač toliko bolj močnejša, da te zmeraj navdihuje, da jo lahko vedno znova in znova v nedogled dokazuješ in se zanjo boriš.

KRASNI NOVI SVET 4
Podnebne spremembe kot grožnja in izziv

NARAVA IN DRUŽBA 10
Zeleni kapitalizem?

KOMENTAR 14
Dr. Boris Vežjak:
Boris Pahor in rasizem

DRŽAVLJANSKA VZGOJA 15
Fenomen Wikileaks

PROMETEJEV DNEVNIK 16
Odtokanje resnice po kapljicah

SVOBODA POROČANJA 18
Pasti privatizacije umazanih resnic

PRITISKI KORPORACIJ 20
Izza zloščeni korporativnih pročelij

D(N)O DNA 22
Dario Svetej: Srečno 2011

DIAGNOZA 22
Kristijan Jejčić:
Propagandna vojna

DRUŽBENI BOJ 23
Ko je borec »tisti na meji«

SUDAN 24
Rojevanje nove afriške države v luči vojne za geostrateško prevlado

26 INTERVJU
Bashi Quraishy: Islam: med družbo in religijo

29 REKTORSKE VOLITVE
»Finance so zmeraj zahtevna naloga«

30 ZAPISI IZ MRTVEGA DOMA
Pozdravi iz St. Michaela

32 ŠPORT
Jo imeti ali ne?

33 POTOPIS
Dežela, ki jo je bog ustvaril zase

34 INTERVJU
Mirjana Šajinović: »Kritik mora biti najprej umetnik, da bi lahko bil kritik.«

36 KULTURNI BRLOG
Igor Bašin: Pank je star

36 RECENZIJE

37 MEDNARODNI FESTIVAL
Uporabiti moč ljubezni za dosego družbenih sprememb

38 FILM
Animirana metafizika

39 LITERARNE PISANKE
Iz potepuške kronike

39 SATIRIČNE IZPOVEDI
Evropske pravljice

Podnebne spremembe kot grožnja in izziv

Podnebne spremembe mnogi označujejo za novo globalno bojišče in težavo sodobnega sveta. Čeprav nanje velikokrat pozablamo, v zadnjem času vse pogosteje spomnijo nase. So dejstvo, grožnja prihodnosti, a hkrati tudi izziv. Izziv za znanost, politiko, gospodarstvo in navsezadnje za slehernega posameznika.

Dario Svetelj, foto Matic Štojs

»Podnebne spremembe so tiha križa, zaradi katere trpijo milijoni ljudi. Potrebujemo dogovor, ki bo slednje spremenil. Svet se je znašel na prelomnici. Ne moremo si več privoščiti, da bi še zanemarjali posledice podnebnih sprememb za človeštvo.«

Dramatične besede, ki jih je pred dvema letoma zapisal nekdanji generalni sekretar Združenih narodov Kofi Anan v vlogi predsedujočega Globalnemu humanitarnemu forumu, so danes še aktualnejše kot tedaj, ko je pozival predstavnike držav, ki so poskušali oblikovati nov celovit, globalni sporazum o boju proti podnebnim spremembam, naj dosežejo »najpomembnejši dogovor vseh časov.«

Kot je znano, do novega, pravno zavezujočega mednarodnega dogovora, ki bi vseboval cilje za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov

razvite države do leta 2020 zmanjšajo izpuste od 25 do 40 odstotkov, še enkrat so bile potrjene zaveze, da je treba rast globalne temperature omejiti do 2 °C in razmisliti o segrevanju ozračja do 1,5 °C v primerjavi s predindustrijsko dobo), vendar bo na zavezujoč in nujno potreben globalni dogovor na področju ukrepanja proti podnebnim spremembam treba počakati vsaj do konference v Južni Afriki prihodnje leto. A na to stavijo le največji optimisti.

Zamujene priložnosti in nevarnosti

Eno je gotovo: podnebne spremembe nimajo razumevanja za muhe, zablode in težave človeštva. Alarmantna dejstva, kot so neobičajni vremenski ekstremi, naraščanje morske gladine in črne napovedi o milijonih človeških žrtev, izumrtje številnih živalskih in rastlinskih

kako izrazite bodo spremembe v prihodnosti in kako se bomo nanje prilagodili. Prav zato podnebne spremembe hkrati z grožnjo predstavljajo tudi izziv. Izziv za znanost, politiko, gospodarstvo in navsezadnje izziv za slehernega posameznika.

Podnebne spremembe že dolgo ni mogoče obravnavati zgolj kot okoljsko vprašanje. Po mnenju množice strokovnjakov gre namreč za vseobsegajočo grožnjo, ki med drugim lahko razplamti regionalne konflikte, prizadene svetovne zaloge hrane in povzroči, da bodo številna območja postala neprimerna za življenje in pridelavo hrane. Tudi za nekdanjega generalnega sekretarja Združenih narodov in Nobelovega nagrajenca, Kofija Anana, podnebne spremembe niso le grožnja za okolje, temveč tudi za mir in varnost. Po Ananovo bi omenjene spremembe bilo tre-

ve tehnologije, opuščanje rabe fosilnih goriv, ki povzročajo izpuste toplogrednih plinov in uporaba okolju prijaznih obnovljivih virov energije. Učene glave so si edine vsaj v prepričanju, da podnebnih sprememb človeštvo ne more preprečiti. Edino, kar lahko stori, je, da jih upočasni, se na njihove posledice ustrezno pripravi oziroma se nanje prilagodi. Vsekakor pa bo treba nemudoma ukrepati in zmanjšati izpuste toplogrednih plinov. Njihovo zmanjšanje je zdaj namreč bistveno cenejše, kot bo pozneje odpravljanje njihovih posledic.

Kdo je kriv za podnebne spremembe?

Podnebje na Zemlji seveda ni stalnica, temveč se nenehno spreminja. Vzroki za podnebne spremembe so različni. So bodisi naravni ali pa jim botruje človek. Tako so pojavljanje ledenih dob v preteklosti v veliki me-

Čim pozneje bomo ukrepali, dražji bodo ukrepi in dražje bo omejevanje izpustov toplogrednih plinov, opozarjajo strokovnjaki, za katere so podnebne spremembe dejstvo in hkrati grožnja prihodnosti.

oziroma nadomestil Kjotski protokol (njegova veljavnost preneha leta 2012), še ni prišlo. Razlike med razvitimi državami in državami v razvoju ter med največjimi svetovnimi gospodarstvi so prevelike, manjka tudi politične volje. Udeleženci lanskoletnega podnebnega vrha v danskem Kopenhavnu so sprejeli le pravno nezavezujoč in ohlapen dogovor, ki ga je podpisala peščica držav. Tudi po nedavno končani 16. konferenci pogodbenic konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja, ki je potekala v mehiškem Cancunu, ni razlogov za optimizem. Pravno zavezujoč dogovor ponovno ni bil sprejet. V Cancunu je sicer prišlo do napredka (sprejet je bil denimo dogovor o zelenem skladu, priznana je bila nujnost, da

vrst, ljudem očitno niso dovolj. Z vsakim letom, ko odlašamo s sprejetjem mednarodnega podnebnega dogovora, zamujamo priložnosti tako pri razvoju tehnologij kot pri prihrankih zaradi ukrepov učinkovite rabe energije. Čim pozneje bomo ukrepali, dražji bodo ukrepi in dražje bo omejevanje izpustov toplogrednih plinov, opozarjajo strokovnjaki, za katere so podnebne spremembe dejstvo in hkrati grožnja prihodnosti.

Vse pogostejši vročinski valovi, suše, poplave, taljenje ledenikov ..., so le nekatere izmed negativnih posledic podnebnih sprememb, ki jih lahko občutimo tudi v Sloveniji. Čeprav nam narava v zadnjem času rada pokaže svoj neprijazen obraz, pa ljudje še vedno lahko vplivamo na to,

ba primerjati s tradicionalnimi političnimi grožnjami, kot so revščina, terorizem in orožje za množično uničevanje, ker utegnejo voditi do krčenja svetovnega gospodarstva za 20 odstotkov ter gospodarskega in družbenega uničenja, primerljivega z obema svetovnimi vojnami, kot na to opozarja britanski ekonomist Nicholas Stern.

Je prihodnost res tako črna? Bodo podnebne spremembe s svojimi posledicami res docela spremenile podobo sveta, kot ga poznamo? Med znanstveniki ni soglasja. Medtem ko nekateri opozarjajo, da se s trenutnimi trendi nedvomno bližamo brezizhodni točki, so drugi prepričani, da reči sploh niso tako alarmantne. K spopadanju s tovrstnimi težavami naj bi v prihodnosti pripomogle no-

ri krojile periodične spremembe poti kroženja Zemlje okoli Sonca, nagiba osi vrtenja Zemlje glede na ravnino kroženja ter usmerjenosti te osi. Prav tako energija, ki jo s sevanjem oddaja Sonce in del katere prestreže Zemlja, ni stalna. Človek na dejavnike, ki določajo, koliko sončeve energije bo Zemlja prestregla in kako se bo porazdelila vzdolž različnih geografskih širin, nima vpliva. Vendar hitrim podnebnim spremembam, ki smo jim priča v zadnjih 150 letih, z veliko verjetnostjo botruje prav človek. Z izpusti različnih plinov in trdnih delcev ter z naseljevanjem in obdelovanjem lastnosti zemeljskega površja ljudje spreminjamo lastnosti ozračja. Lastnosti ozračja in zemeljskega površja vplivajo na to, koliko od Sonca prejete energije bo Zemlja skupaj s

svojim ozračjem uspela obdržati in je porabiti za segrevanje površja in oceanov ter za premikanje zračnih mas, rast in razvoj rastlin ipd. Poleg naravnih dejavnikov tako tudi človek spreminja podnebje.

Podnebje je že od nekdaj odločilno vplivalo na bivanje ljudi in njihov življenjski slog. Skozi vso zgodovino človeštva se je odražalo v načinu gradnje, poljedelstvu, izboru domačih živali, gostoti poseljenosti, razpoložljivosti vodnih virov, prehranjevalnih navadah, zdravju ... Kot navajajo poznavalci, je v dvajsetem

študije o podnebnih spremembah in njihovih posledicah, gotovo zaslužijo pozornost, ne glede na njihov vzrok. Poročilo omenjenega Globalnega humanitarnega foruma navaja, da se utegnejo stroški, povezani s podnebnimi spremembami, do leta 2030 popeteriti in znašati 600 milijard dolarjev (ca. 425 milijard evrov). Zaradi podnebnih sprememb so ogrožene milijarde ljudi, več sto milijonov pa je neposredno prizadetih. Že danes vsako leto neposredno prizadenejo 300 milijonov ljudi in povzročijo 300.000 smrtnih žrtev.

Naravne katastrofe, ki so posledica podnebnih sprememb, prinašajo lakoto, bolezni, revščino in smrt ter ogrožajo družbeno in politično stabilnost, napovedujejo pa se še nove težave. Če se izpusti toplogrednih plinov ne bodo začeli umirjati, opozarjajo v organizaciji Globalni humanitarni forum, bo dodatnih 310 milijonov ljudi trpelo za hudimi zdravstvenimi težavami, povezanimi z rastjo temperature, v revščino bo zabredlo novih 20 milijonov, še dodatnih 75 milijonov pa jih bo ostalo brez strehe nad glavo.

pa obstajajo velike razlike. Med dvanajsterico najmanj ogroženih držav so vse, razen ene, industrijsko razvite. Skupno so za prilagajanje na podnebne spremembe te države pred dvema letoma porabile 51 milijard evrov, revnim pa namenile le 284 milijonov evrov pomoči, navaja poročilo Globalnega humanitarnega foruma, v katerem so uporabljeni podatki Svetovne banke, Svetovne zdravstvene organizacije, Združenih narodov, potsdamskega inštituta za raziskave podnebja in še vrste nevladnih organizacij.

Zaradi podnebnih sprememb so ogrožene milijarde ljudi, več sto milijonov pa je neposredno prizadetih. Že danes vsako leto neposredno prizadenejo 300 milijonov ljudi in povzročijo 300.000 smrtnih žrtev. Po napovedih strokovnjakov bodo posledice vročinskih valov, poplav, suš, neviht in požarov v prihodnosti še hujše.

stoletju tehnološki razvoj zagotovil obilico energije, omogočil lahek dostop do fosilnih goriv, prinesel drugačen način gradnje, povečal mobilnost, skratka, omogočil precej drugačno življenje. To pa je imelo tudi svojo visoko ceno. Podnebje sicer ima naravno spremenljivost, toda raziskave kažejo, da smo ljudje z načinom življenja oziroma z izpuščanjem toplogrednih plinov v ozračje povzročili, da se podnebje v zadnjih desetih letih spreminja hitreje kot kadarkoli v preteklosti. Izpostavljanje antropogene narave globalnega segrevanja je odličen način za pritegotvanje pozornosti in spreminjanje človeških navad, v nasprotju s tem trdijo skeptiki, vendar podatki in napovedi, ki jih navajajo posamezne

Po napovedih strokovnjakov bodo posledice vročinskih valov, poplav, suš, neviht in požarov v prihodnosti še hujše. Globalno segrevanje naj bi do leta 2030 ubilo že po pol milijona ljudi na leto, s čimer bo postalo največji humanitarni izziv, pred katerim se je znašlo človeštvo. Gospodarske izgube zaradi podnebnih sprememb po navedbah že zdaj znašajo več kot 125 milijard dolarjev na leto – dvakrat več kot vsa človekoljubna pomoč na svetu. Globalne podnebne spremembe bi lahko s seboj prinesle tudi nove konflikte in nemire. Že sedaj je ogroženih štiri milijarde ljudi, od katerih jih je 500 milijonov skrajno ogroženih.

Zaskrbljujoča dejstva, črne napovedi

Podnebne spremembe naj bi najmočnejše vplivale na svetovne zaloge vode, to pa bo v prihodnosti najverjetneje ogrozilo pridelavo hrane, poslabšalo sanitarne razmere, oviralo gospodarski razvoj in ogrozilo ekosisteme. Že zdaj podnebne spremembe povzročajo čedalje močnejša nihanja med poplavami in sušami. Po napovedih strokovnjakov bo do leta 2030 težave pri oskrbi s pitno vodo občutilo na stotine milijonov ljudi. Vodne ujme in propadanje okolja utegne z domov pregnati več deset milijonov ljudi, zlasti v obalnih območjih. Najbolj ogrožene so populacije v podsaharski Afriki, na Bližnjem vzhodu, v južni Aziji in v malih pacifiških otoških državah, med revnimi in bogatimi

Dejanske številke so lahko višje ali nižje, a številke niso najpomembnejše. Bistvena je cela vrsta, med seboj povezanih, zaskrbljujočih dejstev, ki zahtevajo korenito spremembo miselnosti glede podnebnih sprememb in njihovih posledic ter odgovoren odziv tako strokovnjakov kot tudi ozaveščene širše javnosti (civilne družbe). V igri so namreč pomembne odločitve, ki bodo imele dolgoročne posledice, zato je nadvse pomembno, da ljudje od besed čim hitreje preidejo k dejanjem. Časa za izgovore ni več. Svarila strokovnjakov so nedvoumna: če podnebne spremembe z njenimi posledicami ne bomo jemali dovolj resno in nemudoma ukrepali, bodo te v prihodnosti še bistveno usodnejše krojile naša življenja.

»Ne pomaga delovati le lokalno. Potreben je globalni pritisk.«

Dr. Lučka Kajfež Bogataj je klimatologinja, ki predava na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. S preučevanjem vzrokov in posledic podnebnih sprememb se ukvarja že vrsto let in v Sloveniji velja za avtoriteto na tem področju. Med letoma 2002 in 2008 je bila tudi članica Medvladnega odbora za podnebne spremembe (IPCC), ki je skupaj z Al Gorom leta 2007 prejel Nobelovo nagrado za mir.

Aleš Kustec

O podnebnih spremembah se je veliko govorilo, vrhunec je bila podelitev Nobelove nagrade Alu Goru in Medvladnemu odboru za podnebne spremembe (IPCC) leta 2007, katerega članica ste bili takrat tudi vi, od takrat pa se o njih, vsaj v Sloveniji, govori vedno manj. Kako si to razlagate?

Ne smemo pozabiti, da leto 2008 pomeni začetek gospodarske krize. To je tema, ki se je zelo zarezala v vsakdanjik ljudi, vlad in ostalih gospodarskih akterjev ter tudi v medijih zasedla prvo mesto. Potem je morda še banalen razlog, da leti 2008 in 2009 v Evropi in Ameriki,

ni problem, ampak naš svet je še vedno razdeljen. Kot ste tudi sami izpostavili, se na Zahodu pretirano ne ukvarjamo s tem, kaj se iz podnebnega vidika dogaja v preostalem svetu, čeprav so posledice podnebnih sprememb lahko pogubne za ves planet.

To je kratkoročno gledanje. Tako, kot če bi gledali skozi okno na naše dvorišče in če je pri nas vse v redu, je potem tudi globalno vse v redu. Morda je bilo na južni polobli poročanje medijev drugačno, vendarle je bilo leto 2009 najtoplejše leto na južni polobli, npr. v Avstraliji. Tam je bilo mogoče več tega

V zvezi s podnebnimi spremembami je kriza zmanjšala insolventnost in finančna sredstva, za katere pa vemo, da so potrebna za prehod na nove tehnologije ali obnovljive vire. Povrh je energija danes vse dražja in bo verjetno vse dražja še nekaj let. Tako smo raje reševali banke, kot da bi bili ambiciozni in tudi kaj tvegali.

Naš dokument *Kam po krizi?* je bila bolj vizija na miselni ravni. Mislim, da imamo največji problem ta trenutek s spoznavnostjo in dojemanjem resničnih problemov družbe in okolja. Jaz temu rečem omejenost Zemlje ter njenih virov

jo z razlago globalnega segrevanja, a svarijo, da so napovedi za naprej zelo tvegane. En del skeptikov je, znanstveno gledano, torej dobrodošel. Ponavadi pa imamo v mislih tiste skeptike, ki nočejo znanosti niti poslušati niti slišati. Odgovarjam jim z dvema argumentoma. Prvi argument je, da če ni človek sprožil sprememb, kdo pa je. Podnebni skeptiki nikoli ne povedo natančno, kdo je alternativni krivec hitrih sprememb klimatskega sistema. Njihova teorija o soncu enostavno ne zdrži. Sonce opazujemo in glede na današnje znanje o soncu ima slednje v zadnjih letih kvečjemu

Kakršenkoli graf o podnebnju, ki ga kdo predstavlja, mora imeti na časovni osi razvoj pojava za vsaj 30 let, idealno bi bilo vsaj sto let. Tako je podnebje definirano. Kazati spremembe v petih ali desetih letih, to ni podnebje, to je vreme. Mislim, da takšni podnebni skeptiki ne ločijo med vremenom in podnebjem.

ampak samo tam, nista bili ne vem kako vroči leti, in kratkoročni človeški spomin je potisnil ogrevanje v pozabo. Po drugi strani pa se je preostali svet dobesedno skuhal, vendar se medijska politika orientira po Ameriki in Evropi. Tretji razlog je narava medijev. Medijska scena je na nek način tako porumnela, da so le še katastrofe in veliki dogodki tisto, kar pritegne ljudi. Za leti 2009 in 2010 pa morda niti ne bi rekla, da se toliko ni pisalo, npr. v času podnebnega vrha v Kopenhagnu so bile podnebne spremembe vroča tema. Čeprav je bilo letošnjo leto ekstremno leto, mediji nekako niso znali povezati ruske vročine, ki je bila s klimatološkega vidika izjemen dogodek, in sočasnih poplav v Pakistanu s podnebnimi spremembami. Da ne omenjam bibličnih poplav v Avstraliji. Čudi me, da teh povezav ni bilo v medijih, čeprav so bile tako očitne.

Podnebne spremembe so global-

naboja. Ampak že Avstralija nas ne briga, kaj šele, da bi se vznemirjali zaradi Afrike.

Omenili ste gospodarsko krizo. Na začetku se je kriza zdela kot priložnost za spremembo paradigme razvoja, ki bi bila tudi do okolja bolj prijazna. Tudi sami ste sodelovali pri pripravi dokumenta *Kam po krizi?*. Na slednjega se je bolj ali manj pozabilo, kot kaže nadaljujemo po isti poti naprej. Ste na nek način razočarani nad zamujeno priložnostjo?

Meni osebno se zdi perverzno obravnavati krizo kot ne vem kakšno priložnost. Iz vsakdanjega življenja vemo, da ko se ti kaj hudega zgodi, nihče ne označi to za super novo priložnost. O novih začetkih se bolj ali manj govori zaradi tolažbe. Teoretično bi lahko izvlekli iz krize pozitivne lekcije, vendar ljudje zavestno nikoli niso odreagirali na krize tako, da bi spremenili paradigmo razvoja.

in zmogljivosti. Malo pesimistično menim, da krize pravzaprav sploh še ni konec, tako da bomo imeli priložnost temeljitega razmisleka kaj imamo, kaj hočemo in česa ne, še kar nekaj časa. Vsi skupaj bomo v tej krizi na svetovni ravni ždeli še kar nekaj časa.

Podnebni skepticizem je zadnje čase tudi v Sloveniji dobil pozornost medijev. Kako odgovarjate skeptikom, ki trdijo, da ima človek na globalno segrevanje minimalen vpliv, zato ni smiselno izvajati ukrepov za blaženje segrevanja?

Skepticizem je v svetu razvit že dolgo časa. Mi pa smo v Sloveniji toliko zaostali z vsem, da je tudi skepticizem prišel šele sedaj, ko skoraj ni več moderen. Skeptiki so dveh vrst. Prva skupina kritikov je koristna, če tako rečem, ker dejansko ves čas opozarjajo na to, česar še nismo dobro naredili, kje je še negotovost. Generalno gledano se strinja-

prenizko aktivnost ne pa previsoko. Drugi argument je, da napovedi in analize globalnega segrevanja temeljijo na nekaterih osnovnih fizikalnih zakonih: Štefanovem zakonu, na lastnostih sevalnih spektrov toplogrednih plinov, zakonih absorpcije dolgovalovnega sevanja. Kaj je potem s temi bazičnimi fizikalnimi enačbami narobe? Mogoče še opozorilo glede osnovnega poznavanja dejstev. Podnebje je definirano na časovni skali s 30 in več let. Kakršenkoli graf o podnebnju, ki ga kdo predstavlja, mora imeti na časovni osi razvoj pojava za vsaj 30 let, idealno bi bilo vsaj sto let. Tako je podnebje definirano. Kazati spremembe v petih ali desetih letih, to ni podnebje, to je vreme. Mislim, da takšni podnebni skeptiki ne ločijo med vremenom in podnebjem.

Po drugi strani pa tudi nekateri v Sloveniji, za razliko od vas, govorijo o globalnem ohlajanju.

V tem primeru pa gre za zelo majhen del podnebnih skeptikov. Če gledate zaslišanja v Ameriki, kjer so skeptiki strašno aktivni, se praviloma ne kregajo o smeri ali temperature gredo gor ali dol, ampak se mnenja krešejo, za koliko se je ogrelo. Ali pa se kregajo o vzrokih sprememb, torej o pomenu različnih toplogrednih plinov. Govoriti o ohlajanju je res ekstremno. Če gledate leto 2010, bo verjetno tretje najtoplejše leto. Podatki Nase, ki je mimogrede poleg Hadleyevega centra v VB, natančno opisujejo ogrevanje in govorijo celo o drugem najtoplejšem letu. So pa bili poleti 2010 oceani najtoplejši v vseh obdobjih meritev. To je bil rekord, ki ga že dolgo nismo dosegli. In vsaj v dvajsetih državah po svetu so v 2010 izmerili najvišje temperature v zadnjih sto letih. Tudi v Sloveniji je bilo zadnjih trideset let najtoplejših, vsaj od leta 1850.

Problem podnebnih sprememb je na nek način tudi kratek spomin ljudi. Kljub vsej ogorčenosti ob naravnih nesrečah, ljudje hitro pozabijo nanje, če se v kratkem času spet ne ponovijo. Hkrati pa je vreme en dan tako, drugi dan drugačno, skratka nepredvidljivo, dolgoletnega trenda pa ponavadi ne opazimo. Kako torej ljudi ozavestiti o podnebnih spremembah?

Skeptiki bodo obstajali tako dolgo, dokler jih bo laično poslušalstvo sprejemalo. Če bi bilo poslušalstvo dovolj izobraženo o fiziki podnebnih sprememb in če bi si ogledali dejanske izmerjene podatke, bi verjetno bilo drugače. Edini možen preskok v tisto, čemur pravim nova spoznavnost, je, da imamo primerno naravoslovno izobražene ljudi, vsaj na srednješolski stopnji. Pri podnebnih spremembah je bilo tako v svetu kot tudi pri nas zelo veliko intuziastov, ki so se s tem ukvarjali. Morda so pri komunikaciji naredili tudi kakšne velike napake. Znanost o podnebnih spremembah je namreč zelo kompleksna, zapletena in jo je nevarno poenostavljati. Za podnebnimi spremembami je veliko meteorologije, fizike, geologije, znanosti o oceanih in celo biologije. Vsekakor bi lahko tudi v gimnazijah in sre-

dnjih šolah, kjer imajo fiziko, tej vsebini namenili več pozornosti.

Koliko vas osebno ta skepticizem frustrira, saj hkrati izpodjeda pripravljenost ljudi do potrebnih sprememb?

Niti ni tako frustrirajoče kot je nevarno. Podnebni skepticizem je nevaren, saj prelaga odločitve, za katere je zelo jasno, da jih bomo morali sprejeti, na kasnejši čas. V finančnem smislu ta preložitev pomeni strahotno podražitev. Kot drugo pa mislim, da so v podnebnem sistemu pragovi. Podnebne spremembe se ne bodo odvijale tako, kot morda pričakujemo, vsako leto samo temperatura malo gor in padavine, na primer, malo dol. Bolj gre za skoke, sistem je nelinearen in če enega od takih pragov prestopimo, ker bomo zamujali z ukrepi, je vprašanje, če potem sploh lahko kdaj podnebje umirimo. Po drugi strani je podnebni skepticizem do neke mere frustrirajoč za celotno naravoslovje, ker se v medijih uvajajo *pro et contra* soočenja mnenj. Slednja so možna pri vprašanjih, kot npr. bog je ali ga ni, splav da ali ne, kjer so dejansko različni pogledi in ni absolutnega odgovora. V naravoslovje pa nima smisla uvajati medijske demokracije oziroma je to brezplodno. Včasih pa se mi tudi zdi, da se novinarji zatekajo k *pro et contra*, ker sami nimajo dovolj znanja. Sami jo potem tudi najboljše odnesejo, ker se niso opredelili in so lahko ostali nevtralni, medtem ko sta dva iz nasprotnih strani povedala svoje. Novinarji, ki so sigurni vase, mislim, da tega ne počnejo.

Za nami je podnebni vrh v Cancunu. Kako ste zadovoljni z njim? Kot kaže, je optimizem vnovič prisoten, čeprav enako kot v Kopenhagnu pravno zavezujočega globalnega dogovora o zmanjšanju emisij toplogrednih plinov niso sklenili.

Po Kopenhagnu so stvari šle v takšno smer, da, po moje, zavezujočega dogovora še dolgo ne bo. Na lastna ušesa sem bila priča, ko so ZDA lani februarja v Indiji, kjer je bil post-kopenhagenski sestanek, jasno povedale: »Ne čakajte na nas. Problem je resen, problem je potrebno reševati, vendar ne

čakajte na nas.« Potem pa so jih vprašali: »Do kdaj pa lahko čakamo na vas?« Omenjeno je bilo leto 2015 kot prvi možen datum, ko bi oni sploh preučili zadevo. Tako, da je bil za mene Cancun čisto obrobno dogajanje. Verjetno pa del tega optimizma izhaja ravno iz tega, da so ZDA prišle in sploh bile prisotne. Sedaj so pričakovanja tako nizka, da je že to, da se je nekdo pojavil, dosežek. Vendar so kljub vsemu taki sestanki nujni. Velikokrat rečem, razočaran si, ko se ne zgodi, ampak če ne bomo niti poskušali, smo pogubljeni že v naprej. Tu ni alternative. Je pa res, da tako Cancun kot Kopenhagen kažeta na krizo inštitucij, kot so bile postavljene za reševanje problemov prejšnjega stoletja. To velja tako za Organizacijo Združenih narodov kot ne nazadnje tudi za IPCC. Niso več kos današnjemu času. Čas je drugačen in reforma teh organizacij, če hočemo napredovati, je nujna. Problem podnebnih sprememb ni več za te organizacije.

Lani so v Kopenhagenu premajhne zaveze za zmanjševanje izpustov že kazale dvig [temperature] čez tri stopinje. Z vsakim letom, ko čakamo, se verjetnost za tak dvig povečuje. Hkrati pa je igranje s temi globalnimi stopinjami zelo nevarno, ker ena stopinja globalno, pomeni za nas v Sloveniji že tri. Na določenih območjih bo to še več. Zato pravim, da na kratek rok varnega dviga ni.

Podnebni vrh je na nek način političen dogodek.

Absolutno političen dogodek. Tukaj znanost nima nobene prave vloge. Sama recimo nisem bila nikoli na nobenem vrhu, ker nimam tam kaj delati. Znanstveniki delajo med letom, potem pa se politiki jeseeni na teh vrhah zmenijo, kaj bodo s tem znanjem naredili, ali ga bodo vrgli v koš ali pa bodo na osnovi tega ukrepali.

Glede na neuspehe teh podnebnih vrhov, ali se sploh lahko zanašamo na politike?

Kje pa. Politiki so v demokraciji izvoljeni za štiri leta. Eno leto porabijo, da se pripravljajo na naslednje volitve, eno leto skupaj spravljajo ekipo, v bistvu imajo dve leti časa. Kaj pa bodo v dveh letih naredili? Politika je samo en majhen dejavnik. Gospodarstvo bi lahko bilo dosti večji dejavnik, saj nekatere gospodarske družbe najverjetneje načrtujejo energijsko politiko na primer vsaj za deset let naprej.

Bi se potemtakem ljudje morali zavedati, da odgovornost leži na nas samih, da se brez našega pritiska ne bo kaj veliko spremenilo?

To je tako kot s krizo. Za slednjo smo tudi mislili, da jo bo Evropa rešila namesto nas. Pri podnebnih spremembah je enako. Stvari se ne rešujejo same po sebi. Smo še vedno v fazi cincanja - ničesar nismo naredili, da bi se soočili z naravo krize, v kateri smo. Vendar je potrebna kakovostna politika. Predvsem mora dajati jasne signale, pa naj si gre za zakonodajo ali subvencije, ki začnejo delovati zelo hitro, saj jih ljudje zelo hitro pogruntajo. Do neke mere je pomemben tudi osebni zgled ali angažma politika. **Za rešitev podnebnih sprememb se je propagiralo majhne, lahko bi rekli trivialne korake, npr. izklapljanje naprav, namesto da so v stanju pripravljenosti (stand by), ki so bile ljudem po eni strani všeč. Vi ste bili v enem članku kritični do takšnih malih kora-**

kov. Bi bilo potem pomembnejše protestirati in izvajati pritisk na politiko za izvajanje velikih korakov za blaženje globalnega segrevanja?

Sama sem v tem članku mislila predvsem male korake v smislu energije. Da narediš velik korak naprej, moraš točno vedeti, kaj nekaj pomeni. Majhen korak se npr. zdi, da bomo izklopili polnilec za mobilni telefon, ko se ne uporablja. Ampak v resnici je to tako malo energije kot ena sekunda vožnje z avtomobilom. Pomembno je torej vedeti, kaj najbolj pripomore k porabi energije. Če npr. naredim trideset kilometrov na dan manj z avtom, ali se odpovem le enemu poletu letno, imam lahko mirne vesti vse računalnike priklopljene. Do ene tretjine naše porabe energije pa tako ali tako pride v trgovini, kjer kupujemo stvari, ki jih več ali manj ne potrebujemo, le hočemo. Človek mora natančno poznati velikostni red energetske porabe. Majhni koraki so bili vedno usmerjeni tako,

da bodo ljudje še vedno toliko kot prej hodili v trgovine in masovno kupovali ali potovali, bodo pa potem kakšno žarnico izklopili in tako prispevali k manjši porabi energije. Saj to tudi pomaga, ampak s tem se nič ne reši.

Druga stvar, kamor sem tudi ciljala z izjavo, pa je deluj globalno. Ne pomaga delovati le lokalno. Potreben je globalni pritisk, morda tudi v skrajni obliki civilne nepokorščine, ki pa mora biti usmerjen ne le na svojo vas. V Sloveniji je treba iti pred parlament, v Evropi pa v Bruselj. Ta miselnost, da bom jaz tiho in pridno lokalno deloval, se ne obnese. V principu se sliši lepo, a spremembe v življenju gredo drugače. **Življenjski slog posameznika definitivno vpliva na okolje in podnebne spremembe. Ampak za vsakega posameznika je sprememba njegovega življenjskega sloga v smislu okolju bolj prijaznega težka, ker je na nek način v nasprotju z življenjskim slogom, ki se ga propagira.**

To je pravzaprav srž problema. Vedno poudarjam, da ogromna poraba fosilne energije ni prišla sama od sebe. Dejansko je prišla skozi vsiljeno reklamo povečevanja potrošnje na posameznika. To je hkrati imelo toliko kvazi dobrih učinkov. Ljudje so imeli občutek, da so bogati. BDP je raste. Potem pa so nas še prepričevali, da s tem pomagamo odpravljati revščino v tretjem svetu, da zdaj končno Kitajska ni več revna, ker mi kupujemo kitajske stvari. Tudi globalizacija med drugim temelji na tem, da je uspeh posameznika povezan s tem, koliko energije porabi. Konec koncev, uspešen je tisti z veliko hišo, velikim avtom, tisti, ki veliko in daleč potuje. Skratka, ves uspeh temelji na tem, koliko kilovatnih ur si zapravi. Nikoli se ne kaže uspeha v stvareh, ki niso energetske potratne. Redkokdaj je kakšen umetnik ali znanstvenik predstavljen kot uspešen model človeka. Ta zadeva se je začela, ko je bil zahodni trg premajhen in

je bilo potrebno ta val potrošnje in pa tudi umazane proizvodnje najprej prinesiti k nam, državam v tranziciji, potem na Kitajsko, zdaj ostane še Afrika. Potem pa ne vem, ali morda lahko materialno potrošništvo umre samo po sebi. Samo do tega je lahko še zelo dolgo.

Je glede na (ne)ukrepanje držav še vedno realno pričakovati, da bo dosežen cilj, ki ga je postavil IPCC, da se globalne temperature v primerjavi z predindustrijskim obdobjem v prihodnosti ne bodo dvignile za več kot 2 °C, kar bi naj še omogočalo varno preživetje naše civilizacije?

To je bila meja, ki jo je Evropa pobrala iz konteksta IPCC-jevih zaključkov, to je bila predvsem evropska želja. A varnega dvigovanja temperature ni. Že dve stopinji sta bile bolj arbitrarno kot znanstveno določene. In eno stopinjo ogrevanja smo že dosegli. V bistvu govorimo samo še o povečanju za eno dodatno stopinjo. Ta trenutek sta samo 2 stopinji dviga nerealni.

Lani so v Kopenhagenu premajhne zaveze za zmanjševanje izpustov že kazale dvig čez tri stopinje. Z vsakim letom, ko čakamo, se verjetnost za tak dvig povečuje. Hkrati pa je igranje s temi globalnimi stopinjami zelo nevarno, ker ena stopinja globalno, pomeni za nas v Sloveniji že tri. Na določenih območjih bo to še več. Zato pravim, da na kratek rok varnega dviga ni. Varen je dvig temperature le, če se razpotegne na obdobje tisoče let. V časovnem horizontu 50 ali 100 let pa ni nič varno, ker nelinearne posledice skokovito onemogočijo prilagajanje ne le ljudem, ampak vsem ekosistemom.

Kakšen bi lahko bil črni scenarij, če ne bomo ukrepali?

Do črnega scenarija lahko pride, če se poleg podnebnih sprememb poslabšajo še ostali ekološki problemi, ki pa so praviloma v interakciji s podnebnimi spremembami. Vode na prebivalca je vedno manj, ker je vedno več ljudi in jo hkrati tudi več trošimo. Problem

imamo s kmetijsko zemljo. Že sedaj je imamo komaj dovolj za današnji način prehranjevanja, s tem, da se bo svetovno prebivalstvo še povečalo. Probleme imamo z dušikovim in fosforjevim ciklom zaradi pretiranega gnojenja. Probleme imamo z ozonsko luknjo, ki smo jo začeli reševati, ampak je še nismo dokončno rešili. Probleme imamo s kisanjem oceanov, ki so stranski produkt podnebnih sprememb, oziroma vsrkanega ogljikovega dioksida. Prav tako sploh še ne znamo oceniti, kako je in bo s kemičnim onesnaževanjem, s tem ne mislim samo plastike, ampak tudi jedrske odpadke, pesticide, hormonske motilce ...

Imamo torej še celo vrsto drugih problemov, ki jih bodo podnebne spremembe postavile v žarišče. Mogoče čez deset let temu ne bomo rekli podnebne spremembe, ampak pomanjkanje vode. Podnebne spremembe same po sebi ne pomenijo nič, če ne gledamo njihovih posledic. Recimo,

jo toliko prebivalcev, ki očitno živijo na napačno izbranih lokacijah.

Paradoks podnebnih sprememb je, da so zanje najbolj odgovorne razvite države, zaradi njih pa najbolj trpijo revne oziroma manj razvite države.

Etični spor je tu realnost, podprt z izračuni. Realno lahko že do kilograma CO₂ izračunamo, koliko je kdo zgodovinsko kriv. To je tudi eden glavnih problemov podnebnih pogajanj. Ne moreš iti v pogajanja, če ne razčistiš te zgodovinske krivice. Podobno kot mi s povojnimi poboji nikoli ne razčistimo in začnemo na novo, tako svet ne naredi z zgodovinskimi izpusti. Države, ki so zgodovinsko najbolj krive, Anglija, Amerika, Nemčija in ostale, bi se morale posuti s pepelom in na en ali drug način popraviti krivico. Tega pa nočejo in zaradi prepletenosti svetovnih interesov morda sploh ne morejo več. Ta etična komponenta je zasidrana v samih pogajanjih, zato tudi tako capljajo na mestu.

odtis. To ni tako nemogoče. Je pa res, da se s sedanjo svetovno politiko, temelječo samo na rasti BDP, ki jo hrani recimo poceni premog, zdi nemogoče.

Ljudje po navadi ukrepamo, ko je že prepozno. Vendar bodo v tem primeru podnebne spremembe prizadele predvsem današnjo mlado generacijo in seveda tudi generacije za nami. Kako vi vidite mlade glede na njihov odnos do okolja, podnebnih sprememb in njihove aktiviranosti?

Mladim velikokrat očitam, da so se zaradi enega študentskega bona ali pa študentskega dela sposobni organizirati in iti pred parlament. Se pravi, za nekaj, kar jih v roku štirih let prizadene, ko so študenti. Glede na to so ravno taki kot politiki, ki imajo tudi štiriletni mandat in jih zanima samo to obdobje. Medtem ko glavne stvari, ki jim bodo šle v življenju narobe, pokojninska reforma, zdravstvena reforma, podnebne spremembe, pomanjkanje naravnih virov, to pa,

energije. V smislu podnebnih sprememb jih podpiram. Pri novih tehnologijah je tudi pomembno, ali bomo s to energijo, ki bo sicer boljša, proizvajali še naprej slabe stvari, ker potem spet trčimo v problem drugih naravnih virov. Tehnologija vsekakor da, vendar v kombinaciji s spremembo življenjskega sloga. Še najboljše bi bilo najprej spremeniti življenjski slog, da sploh vidimo, koliko energije potrebujemo.

V smislu razvoja in bogatenja na račun narave vi zagovarjate, da se storitve narave finančno ovrednoti. Ali to ne pomeni, da je naše stanje duha že na pošteno nizkem nivoju, če razumemo samo še govorico denarja?

Koncept vrednotenja ekosistemskih storitev je ravno zato nastal. Tisti, ki so ta koncept iznašli, so ugotovili, da ne bomo znali narave upoštevati, dokler svet vodi ekonomija, ki ne upošteva eksternih stroškov gospodarskih produktov in cene uslug narave. Se pravi, ljudje, ki so imeli visoko stanje duha,

Pri novih tehnologijah je pomembno, ali bomo s to energijo, ki bo sicer boljša, proizvajali še naprej slabe stvari, ker potem spet trčimo v problem drugih naravnih virov. Tehnologija vsekakor da, vendar v kombinaciji s spremembo življenjskega sloga. Še najboljše bi bilo najprej spremeniti življenjski slog, da sploh vidimo, koliko energije potrebujemo.

da je črni scenarij tak, da zmanjka čiste vode in primerne zemlje za obdelovanje, ker bodo podnebne spremembe zagotovo, vremensko gledano, zreducirale primerne kmetijske površine.

Kakšni bi torej morali biti naši ukrepi, da ne bi prišlo do črnega scenarija?

Globalno gledano bi se dejavnost človeštva morala uskladiti z nosilno sposobnostjo planeta. Bolje rečeno z omejenostjo Zemlje. Celovito in istočasno bi morali reševati probleme podnebnih sprememb, energije, naraščanja prebivalstva, prehranske varnosti, oskrbe z vodo in nevarnih odpadkov. A take rešitve zdajšnja politična in ekonomska ureditev sveta otežuje.

Lokalno in kratkoročno gledano pa se ukrepi večinoma vrtijo okrog optimizacije prostorskega načrtovanja, zlasti poselitvenih vzorcev in rabe tal ter okrog zelene davčne politike. Z več modrosti bi bila lahko Slovenija prehransko in celo energijsko neodvisna, ni pa tudi nujno, da naravne nesreče ogroža-

Bo ukrepanje za blaženje globalnega segrevanja na koncu pripeljalo do tega, da bomo zmanjšali razlike v življenjskem standardu po svetu, oziroma, da bomo imeli približno enak ogljični odtis na posameznika po svetu?

Stremeti moramo k temu, da bi bil ogljični odtis na prebivalca enak po vsem svetu. Zahodni svet bo najverjetneje še vedno trošil desetkrat več energije, vendar ne fosilne. Torej bodo še vedno zaradi inventivnosti desetkrat bolj bogati in bodo imeli vsega več. Ne gre za to, da bo življenjski slog enak. Poraba fosilne energije bo enaka. To pa potem ljudje zamešajo in mislijo, da bo tudi Zahod revnejši. Ne bo reven, ker bo medtem, v to sem globoko prepričana, svoje potrebe iz materialne sfere bolj preselil v usluge in nove vrednote, ki ne bodo več na štirih kolesih ali izražene v betonu. Način trošenja se bo spremenil, ker že vse imamo. Človek bo enkrat ugotovil, da ne rabi več kot dve hiši ali tri avtomobile. To bi Zahodu tudi omogočilo, da ima manjši ogljični

odtis kot da je problem nekoga drugega. Kratkoročno razmišljanje bodočih intelektualcev me žalosti.

Mnogi rešitev za podnebne spremembe vidijo v novih tehnologijah, vendar ali se ne bomo z ohranitvijo iste miselnosti vnovič znašli v težavah?

Prvič, tehnologij ne moremo spremeniti čez noč. Gre za spremembo miselnih vzorcev v energetiki. Tudi če bi ta volja resnično bila in začnemo delati npr. vetrnice, fizično to ne gre. Toliko termoelektrarn, kot jih imamo, je nemogoče nadomestiti, ker nam zmanjka prostora na Zemlji. Sama tudi nisem blazen zagovornik obnovljivih virov za vsako ekološko ceno, ker slednji potrebujejo prostor. Sistem biogoriv v kmetijstvu je tipičen primer, ne moremo imeti obojega na enem mestu. Solarne energije bi lahko sicer pridobivali na strehah, vendar ne tako kot v Nemčiji, kjer postavljajo sončne elektrarne na žitna polja. Nasprotno pa jedrske elektrarne omogočajo, da se na majhnem prostoru ustvari veliko

so morali pristati na ta kompromis. Ampak ta koncept absolutno zagovarjam, ker če hočemo z naravnimi viri delati trajnostno, je potrebno plačati njihovo pravo ceno. Velikokrat dajem primer zemljišča, ki ga zazidamo s parkirišči ali nizko cenovno živilsko trgovino. Ko prodamo parcelo investitorju, bi mu morali zaračunati tudi vso izgubljeno naravno funkcijo tega zemljišča. Potem bi bil kvadratni meter tega parkirišča tako drag, da ga ne bi nihče gradil na najboljšem kmetijskem zemljišču. Poceni pa bi ponudili neko degradirano zemljišče, da bi se gradilo tam, kjer ni velike škode. Ta cenovni signal bi imel zelo pozitivne učinke. Ne smemo pa pretiravati, da bi si zaračunavali zrak, ki ga dihamo. Vendar pa zemljišča absolutno nimajo cene, ki si jo bodo v prihodnje zaslužila. Verjamem, da se tržne ekonomije še leta ne bomo znebili, zato mora znanost in ekologija narediti tak korak, da se približa ekonomiji. Se pa strinjam, takšno je pač naše stanje duha.

Zeleni kapitalizem?

Bolivijski predsednik Evo Morales je s kratkima stavkoma »Smrt kapitalizma ali smrt Zemlje. Odločiti se je treba!« na podnebnem vrhu v Cancunu izrazil stališče, ki je za zahodno politiko, pa naj je le-ta (deklarativno) še tako ekološko obarvana, bogokletno.

Gregor Kuhar, ilustracija Dejan Kralj

Konec kapitalizma je na začetku 21. stoletja praktično nepredstavljen – popularna je misel, da si danes lažje kot to predstavljamo konec sveta. Toda, naj se nam zdi njegovo razmišljanje še tako ekstremistično, je težko zanikati vzročno zvezo med ekološkimi problemi in sodobnim družbeno-ekonomskim sistemom, ki ga posplošeno imenujemo globalni kapitalizem. Množična proizvodnja in potrošnja dobrin ter tudi storitev oz. kar sodoben način življenja nepopravljivo spreminja okolje, v katerem živimo, in to v nepredstavljivo večji meri, kot je to veljalo za predindustrijske družbe. Seveda se razni socialistično in komunistično deklarirani sistemi v varovanju okolja niso odrezali nič bolje, saj so tudi oni gojili idejo stalnega napredka in ga dogmatično razumeli kot nebrzdan industrijski razvoj z izkoriščanjem in podrejanjem narave. Tako morda ni naključje, da na vprašljivost zdru-

ter širše okoljsko osveščene javnosti. Zadnji odmeven primer takega konflikta interesov pri nas je nasprotovanje lokalnega prebivalstva sežiganju odpadkov v Lafarge Cementu. Gre za značilen primer, kjer imamo na eni strani navezo kapitala in države (ki je izdala sporno okoljsko dovoljenje), na drugi strani pa prebivalstvo, ki bije Sizifov boj za svoje pravice (bivanje v kolikor toliko zdravju neškodljivem okolju). V tej perspektivi je poudarjen pomen angažirane civilne družbe, ki lahko, kljub težavnosti svoje naloge, doseže za okolje spodbudnejše rezultate.

Bolj črnogledne sklepe za prihodnost okolja pa lahko potegnemo iz naslednje odmevne ekonomsko-ekološke dileme, tj. gradnja šestega bloka TE Šoštanj. Lokalno prebivalstvo podpira gradnjo ekološko in tudi ekonomsko vprašljivega objekta (kaže, da je odločno na strani lobijev, ki so brez javne razprave

izpadla neresna. V tej perspektivi ne gre več za nasprotje med »pokvarjenim« kapitalom, »skorumpirano« oblastjo in med oškodovanim prebivalstvom, ampak za globlji sistemski problem, ko varovanje okolja enostavno nasprotuje (kratkoročnim) ekonomskim interesom.

Ekosistemske storitve

Način, kako preseči perspektivo (hitro otipljivih) ekonomskih koristi, je finančni prikaz ekološke škode, ki jo bomo morali plačati, da na druge načine zagotovimo »storitve«, ki nam jih danes še nudi narava. T. i. ekosistemske storitve (npr. gozd proizvaja kisik, skladišči ogljikov dioksid, preprečuje erozijo, uravnava vlago v zraku, izboljšuje kakovost vode ...) so pogosto povsem spregledane, (iz)raba le-teh pa se nam zdi vse preveč samoumevna. Problem, ki tudi po takem prikazu ostane, je, da gre še vedno za stroške, ki jih bo treba plačati šele enkrat v »daljnji«

saj bo te storitve moral nekdo zagotavljati (pomislimo le na cvetoč posej prodaje ustekleničene vode!) – po vsej verjetnosti spet po načelu privatizacije koristi in socializacije stroškov. Če lahko naveza znanost-tehnologija-podjetništvo najde nadomestke za vse ekosistemske storitve, je že drugo vprašanje.

Zelena obdavčitev

Ena izmed idej, kako uskladiti ekonomski in ekološki interes, oziroma poskus ureditve, kjer se bodo ekološka dejanja tudi splačala, je t. i. zelena davčna politika. Ideja je enostavna – v logiko kapitalizma, kjer je osrednja motivacija za ravnanje finančni dobiček, vpeljemo princip finančnega »nagrajevanja« ravnanj, ki manj obremenjujejo okolje, in »kaznovanja« ravnanj, ki bolj obremenjujejo okolje. Pri tem ne gre za povečanje davčne obremenitve, ampak zgolj za prerazporeditev davčnih bremen. Nekateri drugi davki (npr.

Varovanje okolja se ob eksistencialni grožnji, kakršno v današnji družbi predstavlja izguba stalnega dohodka, zdi marginalnega pomena. Prosto po Maslowu – šele ko so zagotovljene osnovne preživetvene potrebe, lahko govorimo o »višjih potrebah«, kakršna je varovanje okolja

žljivosti »kapitalistične ekspanzije« in ohranjanja okolja opozarja ravno Evo Morales, nezahodnjak, pripadnik indijanskega plemena Aymara, saj Indijanci veljajo za ideal življenja v sožitju z naravo, kjer so potrebe ljudi zadovoljene brez radikalnih in nepopravljivih posegov v okolje. Morales je tako rekoč postavil prepovedano vprašanje, ki si ga sodoben industrializiran (ali, če hočemo – postindustrijski) svet ne upa – je po principih sedanjega globalnega ekonomskega sistema sploh mogoče ohraniti okolje do stopnje, ki bi dolgoročno omogočala (normalno) preživetje našim zanamcem?

Nezdružljivost?

Pogosto se srečamo s konkretnimi primeri, kjer si nasprotujejo okoljski in ekonomski interesi, interesi podjetnikov in zahteve okoljevarstvenikov

praktično sami sprejeli odločitev o gradnji spornega objekta), in sicer iz preprostega razloga – objekt zagotavlja službe. Varovanje okolja se ob eksistencialni grožnji, kakršno v današnji družbi predstavlja izguba stalnega dohodka, zdi marginalnega pomena. Prosto po Maslowu – šele ko so zagotovljene osnovne preživetvene potrebe, lahko govorimo o »višjih potrebah«, kakršna je varovanje okolja. Tudi če je jasno, da je tako ravnanje lahko dolgoročno za celotno družbo še kako drago, se nam ob reševanju osebnih stisk, ki so tu in zdaj, zdijo dolgoročne posledice nad vse tuje. Tako okoljevarstveniki v očeh javnosti hitro obveljajo za t. i. okoljske fundamentaliste. Politika, ki bi danes, v času množične brezposelnosti, postavljala varstvo okolja pred gospodarski razvoj, pa bi

prihodnosti, prav tako pa gre za stroške, ki jih bo plačala družba kot celota, medtem ko so koristi pogosto izrazito parcialne.

Zanimivo pa je na predviden izpad ekosistemskih storitev pogledati z vidika vprašanja (ne)združljivosti varovanja okolja in interesov gospodarskega (kapitalističnega) sistema. Če pogledamo iz perspektive družbe kot celote, izpad ekosistemskih storitev seveda pomeni strošek in je tako ohranjanje okolja tudi ekonomski interes. Toda, če pogledamo z vidika posameznih gospodarskih akterjev (katerih seštevek je dejanski gospodarski sistem družbe), interes za varovanje okolja ni več tako očiten. In to ne le zaradi privatizacije koristi in socializacije okoljskih stroškov. Izpade ekosistemskih storitev lahko razumemo kot poslovne priložnosti,

obdavčitev dela) se zmanjšajo in tako se spodbuja tudi zaposlovanje. Višje davke ali druge oblike obremenitve nekaterih sektorjev gospodarstva lahko tudi »pretočimo nazaj« s spodbudami (npr. subvencijami), ki so usmerjene v bolj ekološko produkcijo. Ukrepi lahko zajemajo tako velike onesnaževalce, kot so npr. tovarne (obdavčene glede na onesnaževanje), kot posamezne prebivalce, ki npr. plačajo manj, če neko storitev, kot je vožnja z avtomobilom na avtocesti, koristi več posameznikov. Možna je tudi širša politika v tej smeri (t. i. zelena javno finančna reforma), ki ne predvideva zgolj preoblikovanja davkov (ali drugih oblik »kazni« za onesnaževalce, npr. taks, pristojbin ...), ampak tudi preureditev državnih izdatkov, npr. preureditev državnega subvencioniranja,

kjer se teži k zmanjšanju ekološko spornih subvencij in k povečanju »ekološko prijaznih« subvencij (npr. za energetsko učinkovitejše tehnologije). Predviden učinek take politike je tudi spreminjanje miselnosti ljudi – okoljsko ozaveščeno miselnost bomo zares sprejeli, ko se bo to poznalo v naši denarnici. Uvedbe omenjenih ukrepov na Nizozemskem, Danskem, Švedskem in v Nemčiji so obrodile določene pozitivne učinke, tako okoljske kot tudi ekonomske.¹

s tako metodo mogoče s sprejemljivimi ekonomskimi stroški doseči še sprejemljive ekološke rezultate.² Kljub temu pa še vedno ostaja odprto vprašanje, do kolikšne mere lahko na ta način združimo okoljske in ekonomske interese, saj kljub pozitivni tendenci k ekološkemu ravnanju in k ekološkemu prestrukturiranju gospodarstva še vedno ostaja temeljno nasprotje med interesi gospodarstva in okolja. Omenjena regulacija lahko zelo obremeni določene energetske

tehničnih rešitev, ki naj bi zadostile tako ekonomskim kot ekološkim kriterijem. V tej perspektivi znanstveno-tehnološki razvoj torej ni več le povzročitelj problemov, temveč tudi rešitev le-teh, prav tako pa ne jemlje zgolj služb, ampak jih tudi ustvarja. Pogosta kritika takih strategij je, da sedanji tehnološki razvoj še zdaleč ne omogoča tehnologije, ki bi bila hkrati ekološka in ekonomična (npr. obnovljivi viri so predragi, nezadostni, nestalni ...).³ Toda problem

Politična realnost

Tako lahko slišimo kritike, da so ideje zelenega kapitalizma, zelene rasti zgolj zavajajoče lažno upanje, katerega učinek je, da stvari ostanejo take, kot so, brez kakih občutnih sprememb gospodarskega sistema, po katerih dominacija ekonomskih interesov z zahtevo neskončne rasti ne bi že v izhodišču onemogočala resnejše politike za zaščito okolja. Če se iz te perspektive ideje zelenih javnih financ ali zelenega kapitalizma na

Tako lahko slišimo kritike, da so ideje zelenega kapitalizma, zelene rasti zgolj zavajajoče lažno upanje, katerega učinek je, da stvari ostanejo take, kot so, brez kakih občutnih sprememb gospodarskega sistema, po katerih dominacija ekonomskih interesov z zahtevo neskončne rasti ne bi že v izhodišču onemogočala resnejše politike za zaščito okolja.

V principu podoben model (zagovarja ga npr. nobelovec Paul Krugman, ki poudarja pozitivne rezultate prakse) je sistem dovoljenj za onesnaževanje, v katerem podjetja z določeno dovoljeno kvoto izpusta škodljivih snovi lahko trgujejo. Če kvoto presežejo, lahko dodatna dovoljenja kupijo od drugih akterjev na trgu, če pa je njihova raven onesnaževanja pod dodeljeno kvoto, lahko odvečna dovoljenja prodajo, v obeh primerih pa je v njihovem interesu, da onesnažujejo čim manj. Z onesnaževanjem tako upravlja kar trg. Ugovori, da se pri tem pojavljajo različne manipulacije, kot npr. previsoko določene dovoljene kvote izpustov, so upravičeni, vendar gre za problem, ki je vsaj v principu rešljiv (možnost manipulacij bi lahko očitali vsakršni rešitvi). Krugman meni, da je

intenzivne gospodarske panoge, izdelki in storitve na mednarodnem trgu postanejo nekonkurenčni ... Onesnaževanje postane strošek, ki se ga sicer poskušamo izogniti, si ga pa lahko tudi privoščimo ali z njim celo trgujemo. Tako govorimo o sprejemljivih učinkih na okolje, ki pa so še vedno dokaj poljubno določeni. Paul Krugman npr. govori o sprejemljivih stroških preprečevanja globalnega segrevanja, ne pa tudi o vseh drugih posledicah onesnaževanja.

Zelena rast

Veliko upanja se polaga v razvoj okolju prijaznih tehnologij. Obnovljivi viri energije, večja energetska učinkovitost, razgradljivi in okolju prijazni materiali, visokotehnološki produkti z daljšo uporabno dobo (in večjo dodano vrednostjo) so najpogostejše omenjane skupine znanstveno-

morda ne tiči le v tehnični nerazvosti ali neizvedljivosti, ampak v samem konceptu rasti, ki ga zahteva sodobna ekonomija. Če gospodarstvo ni v rasti, je v krizi – letna rast BDP-ja naj bi bila vsaj 3- ali 4-odstotna. Proizvajati moramo vedno več, zato moramo tudi, če proizvajamo bolj ekološke produkte (ali storitve) na bolj ekološki način, še vedno povečevati proizvodnjo, ne pa je skozi zmanjševanje in racionalizacijo naše porabe zmanjševati. Ob tem se nam vsiljuje primerjava kapitalizma, ki z nenehno rastjo uničuje okolje, in rakavega obolenja, kjer podivjana delitev celic izčrpa in na koncu (pogosto) ubije organizem. Kot odgovor se ponuja koncepte gospodarstva brez rasti, kar pa seveda pomeni radikalni prelom z današnjo ekonomsko doktrino.

dolgi rok zdijo nezadostne, nam pogled na svetovno politično prizorišče, kjer države zaradi ekonomskih interesov ne morejo doseči nobenega konkretnega zavezujočega dogovora, da vedeti, da bo že pot do manj ambicioznih ciljev trnova. Toda, morda je ravno ta kronična nezmožnost dogovora zaradi nemožnosti ukrepov, ki bi vodili v zmanjšanje obsega posameznih ekonomij, razlog, da je vredno razmišljati tudi v malo bolj radikalni smeri.

¹Ideja in praksa »zeleno obdavitve« je podrobneje predstavljena v članku *Zeleni davki Urše Marn* v Mladini, 15.1. 2010.

²Za podrobno argumentacijo gl. njegov članek *Cena ukrepanja in cena neukrepanja* v Mladini, 23. 4. 2010.

³Gl. npr. Mihalič R., *Zakaj ne zamenjajo vseh škodljivih virov s sonaravnimi, če so tako super?* v Sobotni prilogi časopisa Delo, 18.12. 2010.

Krivica kot motiv za upor

Eden izmed prvih, ki je opravil vse potrebne certifikate za delovanje ekološkega kmetovanja. Sam tudi kmetuje po načelih eko kmetovanja, vendar njegova kmetija ni prijavljena kot eko, saj se mu to zdi moralno sporno. Slovenski javnosti pa je predvsem poznan kot protagonist za čisto okolje Zasavja. Uroš Macerl, predsednik društva Eko krog, letos ga odlikuje tudi nagrada za najboljšega slovenskega ovčerejca.

Jasmina Godec

Naj si v tej, sicer sila nezavidljivi situaciji privoščim misel Victorja Hugoja: »Žalostno je pomisliti, da narava govori in da človeški rod ne posluša.« Kaj bi uvodoma povedali v zvezi z ekološko problematiko v Zasavju?

Skupaj z društvom Eko krog nam je uspelo slovenski javnosti prikazati ta problem, kaj se tukaj dogaja in mislim, da skoraj za nobenega ni več skrivnost, kaj je država dovolila pod pritiskom kapitala, na račun zdravja v Zasavju. Gre za to, da ravno to da narava govori, ljudje govorijo, zdravstvene študije govorijo, vse študije govorijo o obremenjenosti okolja, kažejo na tako prizadetost narave, da nima več samočistilnih sposobnosti. Vse študije zdravstva kažejo na povečano umrljivost in obolevnost ljudi tukaj. In v vsem tem, vsa ta znanost, ki jo sicer plačujemo, da

smo jih bili prisiljeni ustaviti na cesti in izsiliti sestanek. Predsednik vlade ga je obljubil, ampak do njega spet ni prišlo. Pa ga je obljubil spet pred tem protestnim shodom v Ljubljani, ampak do sestanka spet ni prišlo. Zato jim je bilo treba dati močen signal, da ne bomo odnehali. Tako se gre pač na ulico in se delajo tudi najbolj radikalne stvari, čeprav smo speljali vse na zelo kulturnem nivoju in tega se držimo.

Več kot sedem let borbe, da bi ustavili takšno onesnaževanje Zasavja, ne moremo spregledati, od kje vam volja za ta upor? Kje jemljete energijo?

Ni druge izbire. Če želim na tej kmetiji preživeti, lahko preživim na način, da prodajam z neko dodano vrednostjo. Kmetija je nekaj takega kot neke pohorske kmetije, kjer lahko zelo lepo živijo, zato ker prodaj

ra to, da imajo občutek, da lahko z denarjem vse kupijo. Oni imajo neomejen kapital in zakonodajo, oblast, mi imamo pa samo eno, resnico. Ta resnica je pač toliko bolj močnejša, da te zmeraj navdihuje, da jo lahko vedno znova in znova v nedogled dokazuješ in se zanjo boriš.

Tovarna, ki vam jemlje dan za dnevno vedno več diha čistega zraka, je po vašem mnenju vredna gnoja. Sami ste ga tudi lansko leto nasipali pred tovarno, jeza je bila prav gotovo nepopisna. Kakšni so bili odzivi ostalih ljudi na to dejanje?

Odzivi so bili pozitivni. Še danes mi marsikdo da roko in reče: »Za tisti gnoj ti vsa čast.« Pa tudi to nekaj pove, tiste položnice nekaj čez 200 evrov kazni nisem plačal sam, ljudje so mi porinili ta denar, da sem jo poravnal. Gre za to, da se oni norčujejo

tudi z drugimi politikami tako slabe izkušnje?

Mogoče bi izpostavil sestanek z Barovičem. Pri njem sem jaz bil prej, kot so oni dobili okoljevarstveno dovoljenje. Povedal sem mu, da bo to, kar bo zapisano v okoljevarstvenem dovoljenju, absurd in da je on župan in da mora zagovarjati stališče volivcev in se temu upreti. Vendar od njega nič. Še več, potem po tem sestanku pa so dopisovanja med Barovičem in direktorjem Lafargea prišla do protikorupcijske komisije in v javnost, da se je razkrilo, kaj sta si ona dva dopisovala. Da je Barovič zahteval denar in je rekel, da ne bo več trpel teh pritiskov civilne družbe, saj ljudje nanj pritiskajo. Rekel je, da zastoj ne bo trpel in zahteva točen terminski plan izplačil, kdaj in koliko mu bodo nakazovali, če mislijo, da bo še naprej

Oni imajo neomejen kapital in zakonodajo, oblast, mi imamo pa samo eno, resnico. Ta resnica je pač toliko bolj močnejša, da te zmeraj navdihuje, da jo lahko vedno znova in znova v nedogled dokazuješ in se zanjo boriš.

te študije dela, ne pomeni nič, ko pa je v igri denar. Ta denar pa je dosegel to, da je ARS-u uspelo postopek pridobivanja okoljevarstvenega dovoljenja za Lafarge po napačni poti, ki je šla absolutno v prid Lafargeu.

Iz prvotnega vdanega in vztrajnega, četudi brez odzivnega pisanja prošenj državi, v ofenzivi za čisto okolje, je to kasneje preraslo v pravo revolucijo, odšli ste na ulico, kje se je zalomilo?

Zalomilo se je v bistvu v trenutku, da smo že tisočkrat dokazali, da imamo prav, ampak država je poskušala s taktiko ignorance teh dokazov. Mislim, da so že dolgo nazaj ugotovili, da so dokazi, ki jih Eko krog ima zbrane, toliko močni, da se ni dobro soočiti z njimi. Zato so na vse možne načine ignorirali soočenje s temi dokazi, in ker so to ignorirali,

jajo končnim uporabnikom z neko dodano vrednostjo. Za preživetje mene in sina, ki bi tudi rad šel v tej smeri, je nujno. Ne vidim možnosti, da bi dolgoročno preživeli drugače, kot da se te zadeve uredijo. Potem pa zdravje, to, da veš, da so to tvoji staršem delali, da tebi to delajo, tvojim otrokom in da bodo še tvojim vnukom. In ko gledamo ljudi, ki obolevajo in prezgodaj umirajo. Ta krivica tako boli, da ti znova in znova daje toliko energije, da se upiraš. Ti ta veliki so mi zmeraj bili izziv, ko se imajo zmeraj za tako nedotakljive. Meni je zanimivo to, da vse nas navdihuje to, da imamo eno veliko prednost, da se borimo za pravo stvar, za pravico. Medtem ko oni med seboj niso dovolj usklajeni, hitro se »zaštrikajo« pri podatkih, ki jih damo skupaj. Njih pa motivi-

iz tebe in to norčevanje je za človeka ponižujoče. Mislim, da imajo vsi to jezo, pa ta gnev, eni ga zatiskajo, jaz sem pa pač šel in jim »kipnil« tisti gnoj kot gesto.

Ste zaradi svojega neizprosnega boja in metod komu trn v peti?

Lafargecem in pokvarjenim politikom prav gotov sem. Zadnje čase mi pošiljajo razno razne inšpekcije. Člani Eko kroga so šikanirani v službah z različnimi klici na njihove direktorje. Pojavljajo se tožbe, recimo na Boštjana Pihlarja, ki je imel tri tožbe. Dve tožbi so umaknili, eno so izgubili. Odvzeta mu je bila celo za en mesec pravica do govora.

V želji po dialogu s predsednikom vlade ste naleteli na gluha ušesa. Dve leti, kot ste tudi sami dejali v medijih, ste morali prositi za sestanek s Pahorjem. Imate

delal za njih. Oni pa so mu napisali, da se mu zahvaljujejo za njegov osebni angažma pri pridobivanju tega okoljevarstvenega dovoljenja in da bo ta denar nakazan, ko bodo neko stranko v postopku do konca »povozili«.

Na protestu pred vlado ste imeli napis v francoščini. Kaj vas moti pri podjetju Lafarge Cement, samo to neznosno onesnaženje ali tudi to, da gre za tovarno s tujim lastnikom?

Čisto vseeno mi je, ali je danes lastnik Slovenec ali Nemec. Meni je samo važno, da bomo lahko normalno živeli. To, kar se tukaj dogaja, barbarsko sežiganje odpadkov in izčrpavanje naravnih danosti Slovenije, pa je nedopustno. Podjetje praktično nič ne da državi. Slovensko podjetje v Franciji bi samo

en dan te svinjarije delalo, kot to tukaj pri nas oni delajo. Klečeplasto do konca. To je moteče v tem smislu, da Francoza še toliko manj zanimajo zdravje, ekologija, narava Slovenije, njega zanima predvsem kapital, plus minus. Francoski lastnik pa se nam je zameril zato, ker takoj ko je prišel, je uvedel petrol

je treba poudariti, da meritve plača Lafarge. In izvajalec teh meritev se zaveda, če ne bo po godu tovarne, naslednjič teh meritev več ne bo mogel izvajati. Zakonodajca je problem, mi smo v postopku pridobivanja okoljevarstvenega dovoljenja dokazali, da so merilna mesta na nestandardnih mestih. Za meritve se

Organiziranje v civilno družbo in upor. Jaz nekako slutim, če se bo tako nadaljevalo, bo morda upor Zasavčanov na nek način pokazan. Zna se zgoditi, da bo prišlo do enega vseslovenskega upora. Jaz si ga zelo želim, da jim pokažemo, da nam je tega gnilega »sranja« dovolj in da bodo leteli. Oni se čutijo nedotakljive in vse si

In sem prepričan, če bo do poročila prišlo, da bodo strokovnjaki, zdravniki, hidrometeorologi, vsi po vrsti, glede na škodo in vplive, ki jo prinaša sežiganje odpadkov, dali negativno mnenje.

Ste pripravljeni tudi na kompromise? Kakšna rešitev bi za vas bila še sprejemljiva?

Čisto vseeno mi je, ali je danes lastnik Slovenec ali Nemec. Meni je samo važno, da bomo lahko normalno živeli. To, kar se tukaj dogaja, barbarsko sežiganje odpadkov in izčrpavanje naravnih danosti Slovenije, pa je nedopustno. Slovensko podjetje v Franciji bi samo en dan te svinjarije delalo, kot to tukaj pri nas oni delajo. Klečeplasto do konca.

koks in začel z njim sežigati. Petrol koks je stranski proizvod naftne industrije in je zelo strupen odpadek. Nabavljajo ga po zelo nizki ceni, mislim, da je okrog 1 evro tona. Leta 2002 tega petrol koks še ni bilo, 2003 pa. In meritve so pokazale, da se je količina tega bezena, tega strupenega plina, dvignila za 360 odstotkov. Količina TOC-ja se je dvignila za 77 %.

Emisijske in imisijske meritve, ki jih izvajata Zavod za zdravstveno varstvo Mb in EIMV, kažejo, da onesnaževanje ne presega mejne vrednosti. Vaše meritve kažejo drugače, prav tako pravite, da je smrad, ki prihaja iz tovarne, neznošen. Kako je mogoče, da se meritve tako razlikujejo?

Goljufanje, ki je enostavno. Najprej

določa nek standard. In oni nam odgovorijo: »Res je, prav imate, ampak to ne vpliva na rezultat meritev.« Brez kakršnekoli argumentacije. Drug problem pa je, da so instrumenti, s katerimi merijo, skalibrirani do takšne mejne vrednosti, ki kažejo dokaj normalno sliko.

Kaj je po vašem mnenju ključni razlog, da država ne ukrepa?

Rad bi ga vedel. Denar, politika rabi denar, da lahko funkcionira, da se lahko obdrži na vrhu. Za kampanje, za »podmazovanje« tega in onega, za reklame, pa lobiranje. V tej gnili državi je to zgleda postal standard. **Dejali ste tudi, da je takšno početje države gaženje po majhnem človeku. Kaj potem preostane malemu človeku? Ljudska nepokorščina?**

lahko privoščijo, kot kaže primer Baričeviča, da država odreagira v trenutku, ko je treba zaščititi še tako gnusna dejanja nekih ljudi na vrhu, ki imajo veze. In isti primer pokaže, da država nič ne dela, ko je treba zaščititi tistega, ki se mu dela krivica. Jaz sem položnico dobil takoj in takoj bi mi tudi rubili. Tukaj pa država odfunkcionira takoj. **Kakšne so vaše možnosti, kaj še lahko storite, da bodo zadeve šle pravo pot? Na nedavnem srečanju z ministrom za okolje niste izkazali zadovoljstva.**

Mi vztrajamo na tem, da se naredi poročilo o vplivih na okolje, ker so nam to obljubili, ampak zaenkrat imamo samo še obljubo. Treba bo od obljub k dejanjem. Dejanja še ni. Zdaj smo deset dni čakali, nič od njih. Zato gre dopis v javnost.

Kompromis je to, da tovarna dela s cementom in to čistim energentom, Mazut, premog ali pa plin. Brez petrol koks in brez odpadkov.

Nominirani ste bili kot Delova osebnost leta 2010, ker ste prebudili Zasavce v upor proti Lafarge Cementu. Kaj za vas osebno pomenijo takšna priznanja?

Ta priznanja ne jemljem kot osebno zame, ampak jemljem priznanje predvsem za Eko krog in ekipo, ki tukaj gara. Popolnoma se zavedam, da sam ne bi zmožel. Tukaj so strokovnjaki vsak na svojem področju. Matematiki, kemiki, strojniki, biologi, naravovarstveniki, računalnikarji ob podpori občine Zagorje. Ona nas brezkompromisno podpira javno. Pomagali so nam pri protestnem shodu in finančno pri organizaciji.

Boris Pahor in rasizem

Je renomirani in nadvse spoštovani pisatelj Boris Pahor sploh v čem boljši od kakšne ekstremistične nacionalistične grupacije, če trdi, da je prava sramota, ker so Pirančani dobili temnopoltega župana? Odgovor: v ničemer ni boljši. Ampak tega si, se zdi, skoraj nihče ne upa povedati na glas.

Dr. Boris Vežjak

Mimogrede, česa takšnega s strani nacionalističnih radikalcev še niti nismo dobro slišali reči, zdaj pa si lahko obetamo, da bodo medse sprejeli novo herojsko ikono. Da je to izrekel kozmopolit, ki je preživel tri koncentracijska taborišča in o tem kasneje napisal avtobiografski roman *Nekropola*, je sploh grotesken paradoks.

V trenutku ko to pišem (26. 12. 2010), še skoraj nihče ni problematiziral Pahorjevih nedopustnih besed. Čisto možno in celo verjetno je, da bo tek dogodkov šel v kakšno drugo smer, ki je v tem hipu še ne poznam in da bom prijetno presenečen zaradi obilnega kritičnega odziva na Pahorjeva stališča. Kaj točno je slovit tržaški pisec, kandidat za Nobelovo nagrado, povedal v intervjuju za *Primorske novice* (24. 12. 2010)? Poglejmo. Sprva je trosil o »neprijateljskih sosedah«, ki nam nagajajo, o uspešnosti Italijanov pri italijančevanju Istre, ker da imamo Slovenci premalo zavesti, potem pa dodal: »To se vidi v Piranu, kjer imajo temnopoltega župana.« Novinar ga je dovolj profesionalno poskušal opozoriti na lapsus, a Pahor se ni dal, še je podkrepil svojo trditev: »To za Slovenijo ni dobro.« In celo na tretjo poizvedbo povedal: »Toliko smo dali za tisti košček zemlje, zdaj pa imaš črnega župana. Moj bog, kje je tu narodna zavest? Nič proti temu, da je temnopolit. A če so že izvolili Neslovenca, bi kvečjemu morali izvoliti člana italijanske skupnosti, ki tam živi. To, da daš tujca za župana, je slab znak.« Tudi po še enem novinarskem dvomu je tržaški pisatelj ostal neomajen: »Že Kosovel je rekel, bodimo evropski, imejmo se radi, ampak ohranimo svoj obraz. Kaj pomeni to? Pomeni, da v piranski občini, ki si jo dobil po vojski, ohraniš svoj obraz. Odprtost ni temnopoliti župan v Piranu, ampak to, kar smo dosegli Magris, Jančar in jaz. Torej to, da te ljudje prevajajo, sprejemajo.«

Je torej Boris Pahor izrekel rasističen predsodek? Nedvomno. Še več, nekajkrat ga je ponovil. Zakaj je do tega prišlo, mogoče le po naključju? V Sloveniji imamo že dolgo težavo z definiranjem in razumevanjem nacionalizma. Marsikdo v Pahorjevih antifašističnih stališčih zamejskega Slovenca in prizadevanju za ohranitev slovenstva ne bi želel videti znakov prepovedanih domoljubnih čustev. Načeloma že. V Sloveniji obstaja dolga praksa podpiranja nacionalizma kot nečesa samoumevnega. Že pred leti je to dokazoval Gorazd Kovačič na primeru *Nove revije* in njenega intelektualnega kroga. Drugi izvor so kajpada ekstremne subkulturne nacionalistične skupine, radikalne desničarske stranke (najbolj znana je kajpada Jelinčičeva SNS) in skupine, ki temeljijo na neonacistični ideologiji, antisemitizmu, lažnem patriotizmu. Te hitro spregledamo in se do njih distanciramo. Hetero-

genost nacionalističnih praks bi lahko dopolnili še s čim, kar ni vezano na kulturnoideološko, idejnoideološko ali nacionalistično orientacijo. Obstaja tudi kaj takšnega kot zamejski nacionalizem, ki dovolj bizarno na čelu piranske občine raje vidi člana italijanske skupnosti kot zdravnika iz Gane? Načeloma ne, ampak ne nujno. Kako si razložiti, da se Pahor kot deklarirani antifašist in komunist Kocbekovega tipa zadnje leto tako zelo rad pojavlja z roko v roki z gospodom Janšo kot deklariranim antikomunistom? Razumi, kdor more!

O tem bi se morali še veliko pogovarjati – takrat, ko pred sabo ugledamo elemente rasizma, bi težko rekli, da jih ne spremlja tudi nacionalistična težnja. Nekateri politološki avtorji celo verjamejo, da je rasizem nacionalizmu imanenten – kot ideologija 19. stoletja, ki je gradila na definiciji človeškega telesa kot svojem najbolj potentnem simbolu. Čeprav se je zgodovinsko vzelo rad združeval z elementi liberalizma, socializma, konservativizma, je z rasizmom vselej tvoril bistveno večjo bližino. Za nekatere je bil vselej celo njegov integralni in nerazločljivi del – ne le v obliki diskriminacije, temveč tudi predstave o totaliteti sveta, znotraj katere obstaja »polna« podoba človeka prave barve, družine, jezika, naroda. V tem smislu je rasizem mogoče zgolj progresirana forma nacionalizma – in če je takšna, prebiva kot njena intrinzična vrednost.

Ni nepomembno, kar še navaja Pahor: on, Magris in Jančar so pripomogli k resnični odprtosti in narodni zavesti. Drži, mnogi verjamejo, da so se zgodovinski procesi vzpostavitve subjektivnosti slovenskega naroda odvijali s pomočjo mitičnih in simbolnih sistemov, skozi kulturno pogojene procese vzpostavljanja nacionalne identitete. Pri tem poudarjajo, da smo Slovenci zaobšli klasično genezo nastanka subjektivnosti pri političnih narodih in smo se bolj predajali kulturnemu izročilu pesnikov, pisateljev, humanistov. A s tem nam Pahor sporoča še nekaj: namreč to, da obstaja posebna kulturocentričnost, s katero smo Slovenci okuženi. Kot da bi pisatelj besede o svoji lastni veličini vzel preveč zares in dobesedno, brez potrebne distance. Glede na to, kako ga ujčajo mediji in politiki, glede na močno navzočo kulturniško identifikacijo, v katero nas indoktrinirajo in prepričujejo, po katerem v naši družbi nekaj štejejo le literati in njihova misel, to niti ni čudno. Pred letom sem na tem mestu že pisal o tem, kako je Svetlana Makarovič uspela na javnem mestu napasti nekega novinarskega kritika in ga premikastiti. Zgodilo se je, da so ji novinarji in javnost nemudoma odpustili. Ja, živimo v državi, kjer je literatom dovoljeno več kot drugim, sem takrat zapisal. Bojim se, da se bo zgodba pri Pahorju ponovila.

Heterogenost nacionalističnih praks bi lahko dopolnili še s čim, kar ni vezano na kulturnoideološko, idejnoideološko ali nacionalistično orientacijo. Obstaja tudi kaj takšnega kot zamejski nacionalizem, ki dovolj bizarno na čelu piranske občine raje vidi člana italijanske skupnosti kot zdravnika iz Gane?

Fenomen Wikileaks

V nedavni poslanici Zofijinih ljubimcev – društva za razvoj humanistike, glede delovanja spletne strani Wikileaks in petih svetovnih medijev, smo lahko opazili za marsikoga (sodeč po odzivih) presenetljivo, če ne že škandalozno naslanjanje na Marxa.

Andrej Adam, ilustracija Matija Medved

Tukaj velja poudariti, da ni v vračanju k Marxovi kritiki tedaj vzhajajoče meščanske družbe in njenega ekonomskega sistema prav nič škandaloznega. Marxova kritika je – danes morda bolj kot kdajkoli – fascinantna, natančna analiza tega sistema. Kdor ne verjame, naj se preprosto loti branja in pri tem odmisli revolucionarne floskule, s katerimi so v preteklosti pitali ljudi. Kdor ne verjame, pa lahko še vedno ostane pri moralistih sedanjega časa: Hribarjevih, Bučarju itd. Slednjim lahko želimo le še dober tek in dodamo: prikladno je trditi, da se – ko je šlo za osamosvajanje – nismo borili za to, kar imamo sedaj (brutalno kapitalistično stvarnost velikih, mednarodnih korporacij); toda (in žal, bi dejal Marx) dobili smo natančno to in resnica preteklih bojev je natanko ta. Sedaj sicer lahko moraliziramo in kažemo s prstom na hudobne lastnike kapitala in zgroženo strmimo v pretekle napake, ampak saj veste (in za razumevanje tega Marxova ali Heglova zvijačnost uma sploh ni potrebna): človek obrača, življenje obrne (in treba se je prepoznati v tem, kar je obrnilo življenje – vse drugo je narcizem na kvadrat). Seveda pa omenjena poslanica Zofijinih glede Wikileaks vsebuje še nekaj: ugotovitev, da je vsakdanje vedenje ljudi (milijoni in milijoni drobnih vsakdanjih odločitev) nekako povezano z osnovno logiko produkcije. To je izražalo naslednje vprašanje: »Ali je odmevna dejavnost Wikileaks napoved prihoda prave demokracije – kot menijo sami aktivisti, člani Wikileaks – ali le del spektakla, še ena v vrsti vznemirljivih vesti, ki so jo pograbilili svetovni mediji? ... Če je napoved prihoda demokracije, potem bo globalno prebivalstvo doseglo, da postane dejavnost Wikileaks samoumeven del sleherne dobro urejene politične

Če je napoved prihoda demokracije, potem bo globalno prebivalstvo doseglo, da postane dejavnost Wikileaks samoumeven del sleherne dobro urejene politične skupnosti.

skupnosti, potem ta dejavnost ne bo demonizirana z različnimi absurdnimi obtožbami, s katerimi nas hranijo samozvane politične elite, temveč bo postala del običajnega novinarskega dela.«

Sedaj, četudi še ni minilo prav veliko časa, se osnovni obrisi že kažejo: Wikileaks je bil – žal – novica dneva (največ tedna). Svet ni iztiril, prav nič. Novinarji, celo tisti, ki jim je bdenje nad centri moči španska vas, so govorili o tem, da raziskovalno novinarstvo ni mrtvo; celih 24 ur so bili ponosni na svoj poklic; drugače pa je vse skupaj minilo nekako tako kot cirkus, ki pride, naredi paniko in odide. Politiki hlapčevskih držav so se (v veliki večini) zavili v molk, moralisti (zgoraj omenjeni) so – povsem nepovezano s tem dogodkom, povsem mimo svoje volje ali uvida v morebitno povezanost pojavov – izražali ponos nad to isto hlapčevsko državo (bila je vendar obletnica plebiscita); bile so še poplave, sneg, ljudje so umirali zaradi mraza (?); in to je bilo to. Wikileaks je (kot novica) že lanski

sneg. Praznovanje slepote zavesti.

Poslanica Zofijinih je to napovedovala z naslednjimi besedami: »Slepota zavesti se ... kaže ... v tem, da nam je dejavnost Wikileaks skozi medije predstavljena kot spektakel, kot šov, kot nekaj, kar je danes nadvse zanimivo, šokantno, jutri pa bo to večrajšnja novica, le še črnilo na kupu časopisov, ali ena izmed milijontih spletnih strani, ki so zanimive le še za akademsko raziskovanje. Slepa zavest, ki jo reproducirajo mediji (seveda ne le oni), se torej kaže kot zavest spektakla, kot zavest, ki se ne čudi nad dejstvom, da se je danes pripravljena neskončno vznemirjati zaradi nečesa, kar bo jutri dojet kot nepomembno. Takšna zavest, milijarde takšnih zavesti, ki se vdajajo adrenalinu, pozabi, sprijaznjenju z okoliščinami, potrošnji, skrbi za telo, telesni lepoti, duševni lepoti, izgradnji jaza, javno ali zasebno financiranem aktivizmu, javno ali zasebno financiranem umetniškem ustvarjanju, medijskemu spektaklu, športnemu spektaklu, družinskemu spektaklu –

vendar ničemur zares trajno, vendar ničemur, kar diši po realni politiki, so natanko tisto, brez česar sedanja oblika kapitalistične produkcije ne bi preživela. Kajti vzneseno, priložnostno, hipno vznemirjenje, ki ga nadomesti le novo vzneseno, priložnostno, hipno vznemirjenje, ni nič drugega kot odvrčanje od resnega razmisleka, preudarnega načrtovanja, pristnega človeškega čustvovanja, skrbi za skupnost (za druge), ni nič drugega kot odvrčanje od resnega premisleka o nas samih, ni nič drugega kot uničenje trajnostnega razvoja, ni nič drugega kot legitimiranje sedanje porazdelitve moči.«

In tukaj lahko dodamo – kaže se tudi kot moraliziranje, ki sploh ne spozna, da je za sedanje stanje (ki ga je bilo mogoče predvideti) potrebno sprejeti odgovornost, če ga želimo spremeniti.

Se pravi, včasih je preprosto potrebno vztrajati pri starih novicah; zdi se namreč, da bolj kot bledijo, bolj aktualne in koristne so za nas, več nam povedo o nas samih.

Odtekanje resnice po kapljicah

»Spoznali boste resnico in resnica vas bo osvobodila.« Napis, vgraviran ob vhodu v zgradbo CIE
 »Ne vidim veliko vrednot v ohranjanju našega naroda, če tradicije, ki ga določajo, ne preživijo z njim. Obstaja velika nevarnost, da bodo napovedano potrebo po varnosti zlorabili tisti, ki želijo njeno vlogo razširiti do meja uradne cenzura in zakrivanja.« Thomas Jefferson

Samo Bohak

Wikileaks je razburkal svetovno javnost, valove razkritih depeš so čutili po celotnem svetu. Na trenutke se je komu morda (za)zdelo, da bo takšno razkritje imelo daljnosežne posledice. Ko se je Bradley Manning, vojak, ki je razkril tajne depeše, o svojem dejanju v spletni klepetalnici pogovarjal z (ne)znanim hekerjem, je med drugim dejal, da ne ve, če je to, kar je naredil, pametno, vendar je prepričan, da bo imelo velik vpliv. Omenil je celo vlade, ki bodo morda padale, ali revolucije, ki bi se lahko začele. Zaenkrat vlade še vedno stojijo. Je njihov padec na vidiku ali imajo prav ciniki, ki menijo, da je celo Wikileaks muha enodnevnica, in bodo depeše, ne glede na vsebino, slej ko prej zbledele v družbi spektakla?

Pri aferi Wikileaks gre za eno največjih, če ne največje razkritje zapornih dokumentov v zgodovini. Vsebina teh depeš sega od opra-

ni izpustili iz pripora in poskuša s pisanjem knjige o sebi zaslužiti dovolj denarja za svojo obrambo. Razmišlja o svoji prihodnosti, za katero pravi, da je »(še) nepredvidljiva«. Kljub grožnjam, ki segajo od zapora do umora, je odločen nadaljevati svoj boj za resnico, ne v smislu, da bi svojo resnico vsiljeval drugim, ampak da bo resnico dejstev le posredoval svetu.

Bradley Manning je zaprt v samici, odrezan od sveta, živi v pogojih, ki jih nekateri veterani vietnamske vojne opisujejo kot grozljivo mučenje. Njegov greh: povedal je, da je cesar nag in da so njegove roke krvave. Ni mogel molče služiti v vojski, ki v dvomljivi vojni na dvomljive načine nedvoumno pobija civiliste. Vedel je, kaj ga čaka, a naredil je pravo stvar in vsi vemo, da dobra dela ne ostanejo dolgo nekaznovana.

Tretji del provizorične nesvete trojice sestavlja(jo) »Anonimini«.

globalne vasi in nas opozarjal, da je »medij sporočilo«, je zapisal, da bo tretja svetovna vojna potekala na spletu. Ne med državami, ampak med (globalno?) državo in njenimi prebivalci. Morda bi temu kdo utegnil reči revolucija.

Kdor nadzoruje splet, nadzoruje svet

Vprašanje, ali je svetovni splet možno nadzorovati, že dolgo buri duhove. Nekateri menijo, da je splet »zgrajen za svobodo« in sama njegova konstrukcija onemogoča, da bi ga nadzorovali. Videti splet kot platformo, na kateri je posameznik prost prisile in kjer ga celo dolga roka cesarja težko dohiti, je mamljivo, vendar ne edino možno stališče. Države vlagajo veliko časa in energije, da bi ga nadzorovale tako iz plemenitih kot iz slabih namenov. Na teoretični ravni na to vprašanje ne moremo dati hitrega enoznačnega odgovora, na srečo pa smo na primeru Wikileaks soočeni s prak-

in tako namesto davčne oaze postali oaza svobode medijev.

Odgovor na vprašanje, ali svetovni splet lahko nadzorujemo, je večplasten. Na tehnični ravni je to vprašanje različnih plasti oz »layerjev« interneta. Na ravni politike je to vprašanje zakonodaje in politične volje, nenazadnje pa je to tudi stvar civilne družbe, za katero bi Wikileaks predstavljal dober model. Je torej splet mogoče nadzorovati? Odprto vprašanje, katerega odgovor bo odvisen od sposobnosti državljanov, da prisilijo svoje vlade, da spoštujejo pravila igre. Državniki kljub temu vztrajajo, da to počnejo za našo varnost in da se je delu svobode potrebno odpovedati.

Svoboda ali varnost?

Dilema o svobodi in varnosti je bila nazadnje izpostavljena v kontekstu vojne proti terorizmu, v okviru katere se je Busheva administracija odločila, da je za var-

Teroristi so torej še vedno tukaj, vendar so menjali obraz. Bradati obraz z zlobnim pogledom Osame Bin Ladna je zamenjal mehki deklinški obraz Avstralca, ki menjava frizure hitreje kot povprečen Slovenec nogavice.

vljanja tujih dostojanstvenikov do pozivov k napadu na druge države. Od brezbriznosti vojakov v vojni do pobijanja civilistov za zabavo. Od javne tajne, da ZDA vohunijo za uradniki Združenih narodov, do tega, da je slovenski premier za nekaj minut Obamove naklonjenosti pripravljen sprejeti zapornike iz Guantanamo in morda dodati zraven še kak posel ameriški korporaciji. Pomembnost vsebine depeš je torej zelo različna. Vendar se je morda bolje namesto na vsebino osredotočiti na odzive vlad. A pred tem si poglejmo, kdo je afero zakuhal.

Nesveta trojica

Julijana Assanga, obraz Wikileaks, so pred kratkim proti varšči-

»The anonymus«, kot si pravi skupina hekerjev, ki se je ogorčena nad odločitvijo korporacij Visa, Mastercard in PayPal, da onemogočijo donacije in zaprejo račune Wikileaksu, odločila, da z vsemi digitalnimi topovi napade njihove strežnike. Najstniki z nekaj znanja programiranja, z voljo in motivacijo, ki lahko sega od dolgčasa pa do prepričanja, da se je za svobodo potrebno boriti, so s svojimi računalniki za nekaj ur onesposobili Visa, Amazon in več drugih strani, ki so odklonile sodelovanje z Wikileaksom. Šestnajstletnik, ki je bil del te skupine, je medtem že v priporu.

Že Marshal McLuhan, analitik medijev, ki je prvi predstavil pojem

tičnim primerom, ki nam bo lahko dal vsaj del odgovora.

Ameriška vlada je s pritiskom na banke in korporacije le-te prisilila, da se odpovejo sodelovanju z Wikileaksom in ga s tem deloma onemogočila, vendar so glavni strežniki Wikileaks še vedno na Švedskem, kjer močna zakonodaja ščiti svobodo medijev. Islandija je celo na pobudo Assanga in kolegov sprejela zelo močno zakonodajo za svobodo medijev. Ko so prebivalci Islandije spoznali, da je za finančni kolaps deloma kriva tudi tajnost, ki je bankirjem omogočala, da so kockali z njihovim denarjem, življenji in usodami, so se odločili, da bodo dali prednost transparentnosti oz. preglednosti

nost potrebno žrtvovati svobodo. Najmanj, kar lahko rečemo, je, da strategija ni bila pretirano učinkovita, saj so teroristi še vedno živi, bolj jezni in bolj številčni.

Teroristi so torej še vedno tukaj, vendar so menjali obraz. Bradati obraz z zlobnim pogledom Osame Bin Ladna je zamenjal mehki deklinški obraz Avstralca, ki menjava frizure hitreje kot povprečen Slovenec nogavice. Medtem ko prvi grozi z uničenjem Amerike in zahodnega načina življenja, drugi zahteva le, da resnica o korupciji in zločinih pride na dan, medtem ko prvi grozi z umazanimi bombami, drugi grozi, da bo umazano perilo diplomatov pral v javnosti. Medtem ko se prvi skriva v jamah,

drugi potuje po svetu, iščoč zave-
tje. Imata pa nekaj skupnega: oba
sta označena za terorista in oba
sta na seznamu največjih groženj
varnosti ZDA. Nekateri bi želeli
enačiti Al-Kaido in Wikileaks ter z
obema ravnati kot s terorističnima
organizacijama, ki jih je potrebno
onesposobiti. Kdo je v resnici bolj
nevaren? Morda je vprašanje na-
pačno, pravo vprašanje je komu?

prevzeti generali, ki so napade
ukazali, politiki, ki so državo pripe-
ljali v vojno, in drugi, ki so v poteku
te vojne zagrešili moralno sporna
dejanja? Prevaliti krivdo za svoje
grehe na sla se zdi moralno sporno,
če ne moralno odvratno. Sploh
če dodamo še, da bo ravno raz-
kritje teh informacij lahko vodilo
do zmanjšanja verjetnosti takšnih
dejanj v prihodnosti. Raziskovalni

demos ne more igrati pomembne
vloge. Eden izmed predstavnikov
Wikileaks celo meni, da bodo
morale države popolnoma na no-
vo premisliti način, s katerim se
ukvarjajo z informacijami, saj bodo
drugače nehale obstajati.

Svetniki in demoni

Je Julian Assange svetnik ali de-
mon? Je kriv obtožb posilstva? Je
moralno zgleden črni jezdec na

nekoč prišlo na dan. Assange od
politike ne zahteva prevrednote-
nja vseh vrednot ali spremembe
sistema, zahteva le, da se drži pra-
vil igre. Zahteva od politikov, da so
vsaj zmerno pošteni.

Če je to nemogoče in živimo v
sistemu, v katerem sta zloraba,
korupcija in zločin normalen ali
celo prevladujoč sestaven del po-
litičnega vsakdana, potem je na

Foto: Elekh (http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sydney_Wikileaks_2010-Dec-10.jpg)

Assangov namen ob objavi depeš je, da prisili skorumpiranega politika, ki želi zagrešiti majhno nespodobnost ali velik zločin, da pred dejanjem dvakrat premisli, saj se mora zavedati, da obstaja možnost, da bo njegovo dejanje nekoč prišlo na dan.

Varnostna grožnja

Koga ogroža Wikileaks? Obtožuje-
jo ga, da ogroža življenja ameriških
vojakov, ki bi lahko bila ogrožena
zaradi razkritij. Do zdaj zaradi Wi-
kileaks še nihče ni umrl, še bolj
zanimiva pa je perverzna logika, ki
jo uporablja ameriška stran. S tem
ko je Wikileaks razkril korupcijo oz.
zločine, ki jih je zakrivila Ameri-
ka oz. njeni vojaki, bi naj Assange
postal odgovoren za napade na
ameriške vojake, ki bi bili posledica
tega razkritja. Se morda ne zdi
bolj verjetno, da bi morali krivdo

novinar, ki razkrije umazane posle
skorumpiranega politika v demo-
kraciji, ne bo preganjan, ampak
kvečjemu deležen hvale. Zakaj bi v
mednarodni politiki morala veljati
drugačna pravila?

Tukaj se odpre vprašanje, do ka-
kšne mere je zunanja politika
sploh lahko pred očmi javnosti oz.
odgovorna javnosti? Nova tehnolo-
gija in ljudje, ki so jo pripravljani
uporabiti za razkrivanje zakritega,
postavljajo nove izzive ideji, da je
mednarodna politika polje, ki je
v celoti v domeni politikov, kjer

belem konju ali senčna figura? Vsa
ta vprašanja so stranskega pome-
na. Ne glede na to, kaj si mislimo
o Assangu, ostaja vsebina depeš,
ki jih je objavil, nespremenjena.
Vprašanje na mestu se glasi: Je de-
mokracija brez transparentnosti in
odprtosti sploh še prava demokra-
cija? Assangov namen ob objavi
depeš je, da prisili skorumpiranega
politika, ki želi zagrešiti majhno
nespodobnost ali velik zločin, da
pred dejanjem dvakrat premisli,
saj se mora zavedati, da obstaja
možnost, da bo njegovo dejanje

mestu vprašanje o legitimnosti
oblasti nasploh. Če je zahteva, da
se zadosti nekaterim osnovnim
pogojem demokracije, zahteva po
nemogočem, živimo res v ciničnih
časih. Karkoli se bo zgodilo z As-
sangom, Maningom ali celo Wiki-
leaksom kot organizacijo, je goto-
vo, da so s svojimi dejanji razširili
polje možnega in hkrati nastavili
ogledalo oblasti in družbi sami. Če
politikom ni všeč, kar vidijo, se lah-
ko obrnejo stran, če se bomo sami
obrnili strani, potem imamo tako
oblast, kot si jo zaslužimo.

Pasti privatizacije umazanih resnic

Razkritje preko 250 000 diplomatskih depeš, ki jih na svetovnem spletu objavlja organizacija WikiLeaks, je odprlo celo vrsto, za novinarje izjemno pomembnih, vprašanj. Predvsem seveda o tem, kje je meja med pravico javnosti do informiranja in pravico države, da varuje svoje skrivnosti, pa tudi o pravici novinarjev, da zaščitijo svoj vir.

Igor Mekina

Prav tako pomembno je vprašanje o tem, kdo je pravzaprav »lastnik« neke zaupne informacije o nečednih poslih oblasti. Odgovor Juliana Assanga in WikiLeaks na vsa ta vprašanja so enostavni in deloma tudi »revolucionarni« - prednost ima posameznik oziroma javnost, saj vsi, tudi novinarji, ki sodelujejo v vezani trgovini s tajnimi dokumenti, zlorablajo družbeno moč.

Lastnina ali pravica ?

V ozadju vseh sporov, ki so jih sprožila razkritja WikiLeaks, se v resnici skriva spopad med dvema nasprotnima taboroma. Na eni strani so »hekerji«, računalniški navdušenci, svobodni novinarji, akademiki in drugi zagovorniki svobode informiranja, ki so prepričani, da informacija o nečednostih oblastnikov pripadajo javnosti, na drugi strani pa je pisana družina državnih uradnikov, polici-

v javnost, pa čeprav ne nujno in zmeraj tako, da jih objavijo »ekskluzivno« na strani WikiLeaks.

Takšen pogled na informacije je povsem nasproten od tistega, ki smo ga lahko še nedavno opazovali tudi v primeru objave slovenske »washingtonske depeše« leta 2008. Tu smo bili priče tragikomični situaciji, ko sta slovensko zunanje ministrstvo pa tudi vodilni v časniku Dnevnik trdili, da je kopija depeše, do katere je imelo, po podatkih Dnevnika (ki jih je potrdil tudi MZZ), dostop več sto slovenskih diplomatov in več medijev, izključno njihova »last«, v imenu pravice do izkoriščanja te »lastnine« pa je po programu politike tudi medij, v katerem sem bil tedaj zaposlen, pripravljen popustiti pod pritiskom politike in novinarja, mojo malenkost, postaviti na cesto. To je bil precej neuspešen poskus privatizacije javne resnice, v

stralski državljan,« je dejala ministrica. Po njenem prepričanju gre za dogajanje, ki ima podlago »v kriminalnem dejanju, to pa je kraja zaupnega dokumenta«. Njene zahteve so kljub njeni navidezni liberalnosti seveda tipično konzervativne.

V ozadju njihovega zgrešenega ravnanja je predvsem napačno razumevanje pomena informacij. Harold Evans, nekdanji urednik Sunday Timesa in Timesa, do leta 1986 pa urednik US News and World Report je nekoč lepo pojasnil, da je prav prepričanje, ki v informacijah vidi lastništvo, ne pa javno dobro, krivo za to, da ima »Velika Britanija polsvoboden tisk« pri čemer »vladajoča elita v tem ne vidi ničesar slabega.« Ta razlika med »ameriškim« in »evropskim« dojemanjem svobode medijev in »lastništva nad informacijami« je po svoje kriva tudi za to, da imajo oblasti

miranja« pojavila že leta 1849, ko je mož po imenu Strange dobil v roke jedkanice princa Alberta in kraljice Viktorije. Ker so dokazovala zlorabe oblasti, jih je želel objaviti, vendar so to prepovedovali »Zakon o avtorskih pravicah« in »Zakon o zaupnosti.« Sodišče je namreč odločilo, da so jedkanice »zasebno lastništvo princa«. V letih, ki so sledila, se je pravilo, po katerem ima lastništvo prednost pred pravico javnosti do obveščeniosti, spremenilo v zakon, ki je v precejšnji meri omejeval britanski tisk. Spisek pritiskov na novinarje je dolg in podučen, saj ima britanska uporaba Zakona o uradni skrivnosti zaradi prikrivanja državi nevšečnih zadevščin zelo dolgo zgodovino. Leta 1960 so ga na primer uporabili za preprečitev vrste škandalov, nastalih zaradi radioaktivnega sevanja. Sekretar britanskega ministrstva za

Ob različnih opozorilih zaradi »nevarnosti objave« zaupnih dokumentov WikiLeaks, ki jih širjo predvsem različni državni uradniki, bi se bilo potrebno spomniti na vrsto pritiskov na novinarje, s katerimi je bilo pred revolucionarno uporabo interneta mogoče ustrahovati medije ter prikrivati resnico.

stov, »državotvornih« novinarjev in urednikov, ki v vsaki informaciji vidijo ali svojo »lastnino« ali pa samo svojo »ekskluzivno« zgodbo ter sredstvo za oplemenitenje kapitala svojih denarnic. Tipičen primer prvega delovanja kaže organizacija Wikileaks. Za Juliana Assanga je bilo dovolj to, da se informacije objavijo, zato je celo sam velik del depeš ponudil petim velikim časnikom, še predem jih je objavila stran WikiLeaks. Informacijo o dogovarjanju slovenskega predsednika vlade z v.d. ameriškega veleposlanika o sprejemu zapornika iz Guantanamo v zameno za 20-minutno srečanje z Barackom Obama je tako na primer objavil le El Pais. Wikileaks je sploh ni objavil, čeprav je pridobil zanimivo depešo. Za Assanga in WikiLeaks je bilo pomembno predvsem to, da informacije pridejo

katerem so javno zapriseženi medijski »tajkuni, ki se izdajajo za liberalce«, poklekli pod plazom obtožb tedanje desne vlade o »izdaji nacionalnega interesa«.

Zelo podoben primer obsedenosti z »lastninjenjem« v tančice zaupnosti zavutih umazanih resnic lahko tudi danes opazimo v taboru tistih, ki kritizirajo objave WikiLeaks s trditvijo, da gre za »ukradeno« blago. Tako se je na primer te dni Tanya Plibersek, ministrica v avstralski vladi in potomka priseljencev iz Slovenije, zavzela za pregon ustanovitelja spletne strani WikiLeaks. Tanya Plibersek je ob tem zatrdila, da je bistvo problema v tem, da gre za tajne podatke, »ki so bili ukradeni.« »Vsi na levi in desni stranke pričakujejo, da se bo Julian Assange soočil z zakonom, tako kot bi se z zakonom soočil vsak drug av-

ZDA v svojem boju proti Julianu Assangu in Wikileaksu precej omejene možnosti. V evropskih državah je namreč pomen »lastništva« informacij še zmeraj veliko pomembnejši kot v ZDA, kjer imajo novinarji večjo vlogo, njihove pravice pa so zaščitene tudi s prvim amandmajem. Ob različnih opozorilih zaradi »nevarnosti objave« zaupnih dokumentov WikiLeaks, ki jih širjo predvsem različni državni uradniki, bi se bilo potrebno spomniti na vrsto pritiskov na novinarje, s katerimi je bilo pred revolucionarno uporabo interneta mogoče ustrahovati medije ter prikrivati resnico.

Sporne jedkanice

Primer Velike Britanije - v kateri je Assange pravkar v hišnem priporu - je v tem pogledu še posebej zanimiv. V Veliki Britaniji se dilema o prednosti »lastništva« nad »pravico do infor-

notranje zadeve je tega leta opozoril Daily Express, da ne smejo poročati o izlitju radioaktivne snovi v jedrski elektrarni Windscale. Časopis, ki se je zbal izgubljene tožbe, si ni upal objaviti te informacije, javnost pa je bila še tedne neobveščena o dogajanju, ki je imelo neposredne zdravstvene posledice za tisoče ljudi.

Isti zakon je novinarjem v Veliki Britaniji prepovedoval tudi objavo grozljivih posledice zdravlila Talmonid, ki je prizadel tisoče mater in otrok. Angleški državni sekretar je hladno izjavljal, da »Zakon o zaupnosti« prepoveduje razkrivanje krivcev, sodnik Talbot pa je obsodil The Sunday Times zaradi kršitve zakona z obrazložitvijo, da »nemarnost, tudi če bi jo bilo mogoče dokazati, ne more biti razlog za upravičeno kršitev potrebe po varovanju zaupnosti.« Podobno absurden

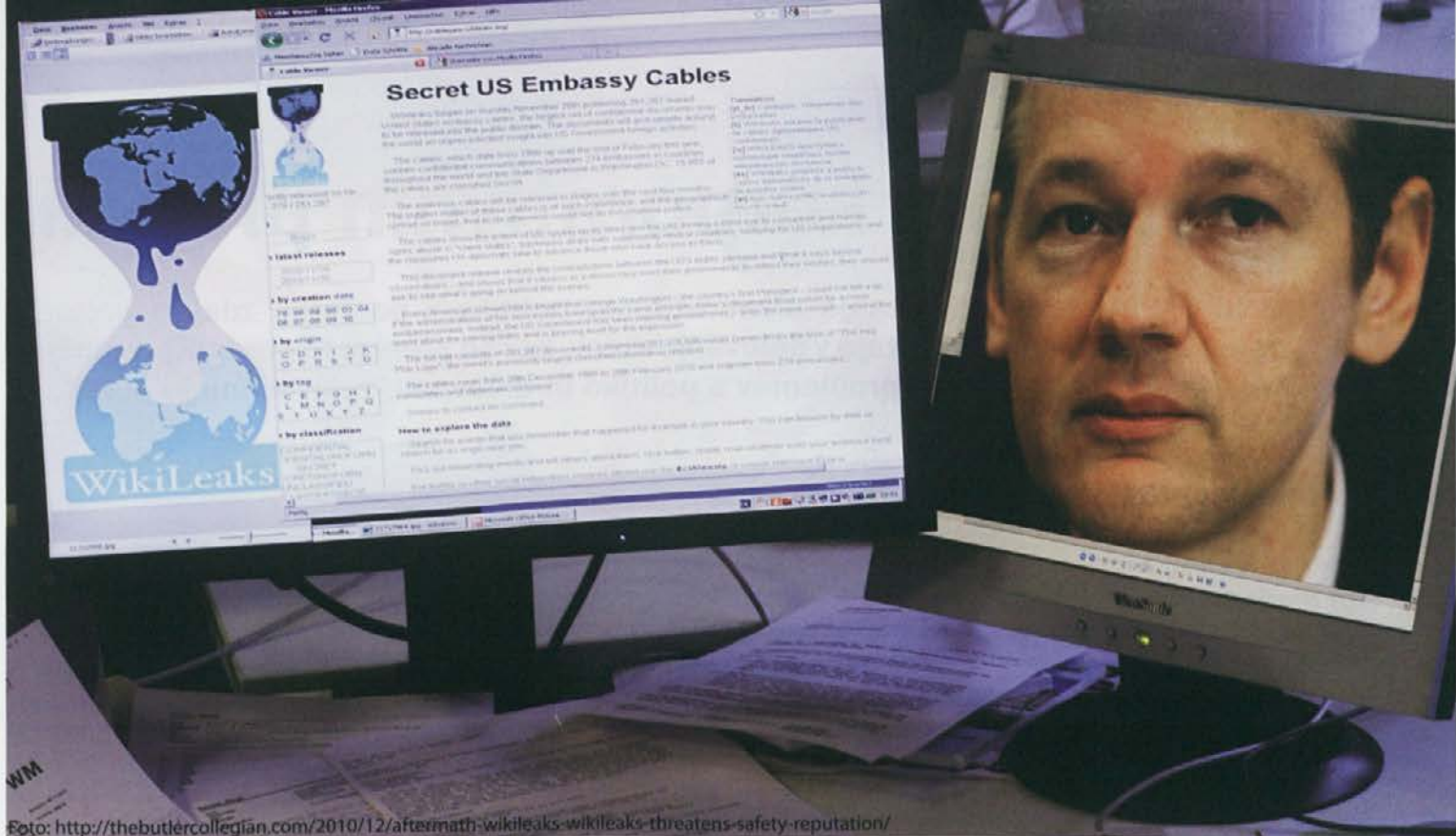

Foto: <http://thebutlercollegian.com/2010/12/aftermath-wikileaks-wikileaks-threatens-safety-reputation/>

je bil tudi 26. člen britanskega Zakona o čistem zraku, ki je določal, da je kaznivo dejanje, če kdo javnosti sporoči, da je bilo storjeno kaznivo dejanje. Posledice so bile absurdne; tovarna, ki je vrgla v reko cianid, je bila lahko obsojena na največ sto funtov kazni, medtem ko je inšpektorju za varstvo okolja, ki bi odkril takšno onesnaženje in svojo analizo sporočil javnosti, grozila najmanj trimesečna zaporna kazen. Velika Britanija je morala zaradi kršitev 10. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah spremeniti

dno prepoved nadaljnega objavljanja dokumentacije. Prvostopenjska sodišča so dala prav državi. Vendar je Vrhovno sodišče ZDA na koncu dalo prav medijem. Ameriški vrhovni sodniki so odločili, da se »prenos, predaja in dostava« državnih skrivnosti nepooblaščenim osebam ne more nanašati na objavljanje časopisnih člankov, pač pa samo na pravo vojninstvo. »Oblast vlade, da cenzurira tisk, je omejena tako, da je tisku dana pravica da je za zmeraj svoboden in da lahko obsoja vlado. Tisk je zaščiten

vsebinsko tajnega podatka, odgovoren za njegovo varovanje in ohranitev njegove tajnosti.« Osmi člen zakona določa, da so »osebe, ki opravljajo funkcijo ali delajo v organih, so dolžne varovati tajne podatke, ne glede na to, kako so zanje izvedele« ter da »dolžnost varovanja tajnih podatkov ne preneha, ko osebi iz prejšnjega odstavka preneha funkcija ali delo v organu.« To praktično pomeni, da Slovenija ne pozna nikakršne zaščite »žvižgačev« ali »whistleblowerjev«, tako kot je to uzakonjeno v nekate-

dic«. Pravniki temu pravijo »relativna nekaznivost ilegalne tajnosti.« Da v slovenski zakonodaji nekaznivost pri razkrivanju ilegalnih tajnosti ni bolj natančno opredeljena, je seveda problem. Zelo težko si je namreč zamisliti razkrivanje »illegalne« državne tajnosti, ki ne bi imela »škodljivih posledic za državo«. Veliko bolje bi bilo, če bi imelo sodišče možnost tehtati ogroženi državni interes (varnost države) in pravico javnosti do obveščanja. Vendar Slovenija takšne ureditve nima. Isto velja za vprašanje zaščite

Vse kaže, da Slovenija tudi na tem področju še vedno čaka veliko dela kajti Julianu Assangu se, kljub pričetku objave četrta milijona zaupnih dokumentov, samo zaradi tega ni zgodilo še nič, v Sloveniji pa smo imeli vrsto primerov, ko so bili novinarji zaradi razkrivanja tajnih podatkov žrtve prisluškovanj, policijskih zaslišanj ali celo izgube službe.

svojo zakonodajo, kljub temu pa je svetost »lastništva« nad informacijo v Veliki Britaniji in Evropi še zmeraj precej bolj na ceni kot v ZDA.

Precej drugačno prakso ZDA nazorno kaže primer »pentagonskih dokumentov«, ki pomeni prelomnico v odnosu med državo in mediji glede svobode informiranja. Do spora med državo in mediji je prišlo v trenutku, ko je 13. junija leta 1971 tedanji vodilni ameriški dnevni časopis, The New York Times, začel objavljati serijo tajnih dokumentov ameriške vlade, ki so kasneje postali znani pod imenom »Pentagonski papirji«. Okoli 7200 dokumentov je fotokopiral visoki analitik RAND-a Daniel Ellsberg. Pentagonski papirji so podrobno razkrivali ameriške vojne zločine in zavajanje javnosti o vietnamski vojni. Po objavi dokumentov je država zahtevala so-

s tem, da lahko razkriva vladne skrivnosti in informira javnost,« je v svoji odločitvi zapisal sodnik Black.

Nezaščiteni »žvižgači«

V zvezi z vsemi navedenimi primeri se postavlja vprašanje, kakšen je v zvezi z vsemi postavljenimi dilemami položaj v Sloveniji? Vse kaže, da Slovenija tudi na tem področju še vedno čaka veliko dela kajti Julianu Assangu se, kljub pričetku objave četrta milijona zaupnih dokumentov, samo zaradi tega ni zgodilo še nič, v Sloveniji pa smo imeli vrsto primerov, ko so bili novinarji zaradi razkrivanja tajnih podatkov žrtve prisluškovanj, policijskih zaslišanj ali celo izgube službe. Nič boljše ni tudi stanje na področju zakonodaje. Slovenski zakon o tajnih podatkih (ZTP) že v prvem členu določa, da je »vsak, ki mu je bil zaupan tajni podatek, ali ki se je seznanil z

rih evropskih državah. Nov predlog zakona o medijih sicer prinaša nek predlog zaščite, vendar pa je rešitev smešna in popolnoma neuporabna, saj predvideva, da naj bi državni uradniki, ki želijo izdati medijem tajne podatke, ki razkrivajo nepravilnosti, o upravičenosti razkritja najprej vprašali informacijsko pooblaščenko.

Kazenska zakonodaja številnih držav pozna določila, da se v takšnih primerih tisti, ki razkrije kakšno protustavno, toda z »državno tajnostjo« pokrito skrivnost, ne izda. Z novelo slovenskega kazenskega zakonika leta 1999 je bila tudi v Sloveniji izrecno določena nekaznivost izdaj »illegalnih« uradnih in vojaških tajnosti, ki se storijo s posredovanjem z objavo ali neobjavo. Vendar je to določilo omejeno s pomembnim pristavkom – »če to za državo nima škodljivih posledic«.

virov. V Sloveniji ni ureditve, ki bi omogočala, da sodišče v posebnem, ločenem postopku tehta dopustnost posega v novinarjevo pravico do zaščite virov. Prav to pa je v primeru *Sanoma Utigeveris B.V.* proti Nizozemski zahtevalo Evropsko sodišče za človekove pravice (ESPC). V Sloveniji na primer ni jasno, ali je novinar res oseba, ki je po 236. členu ZKP lahko oproščena pričanja. Vse to kaže, da sedanja slovenska zakonodaja glede izdaje vojaške ali uradne skrivnosti in izdaje virov še dvajset let po osamosvojitvi pravzaprav ni veliko boljša od 129. člena KZ SFRJ, ki je določal, da se tisti, ki »nepoklicani ali osebi brez pooblastila sporoči ali izroči podatke ali dokumente, ki pomenijo državno tajnost ali ji omogočijo, da pride do njih, kaznuje z zaporom od enega do deset let...«

Izza zloščenenih korporativnih pročelij

Danes sploh ni več vprašanje vpletanje držav oziroma politike v podjetja, zdaj je problem obraten – podjetja so tista, ki se vpletajo v delovanje držav. Ker so preprosto postala premočna. Globalne korporacije danes nimajo problemov s politiko in državami, temveč imajo politiki in države probleme s korporacijami.

Rok Kralj, ilustracija Dejan Kralj

To, da je ekonomija umazana stvar, še zlasti ko gre za velike globalne korporacije, ni nič novega. Le redko pa imamo priložnost uzreti, kaj se skriva za zloščenenimi korporativnimi pročelji, ki jih neprestano polirajo armade pravnikov, ekonomistov, piarovcev in strokovnjakov za marketing. Za temi pročelji se dejansko skriva veliko umazanije. S pomočjo Wikileaks-ovega razkrivanja ameriških diplomatskih depeš imamo edinstveno priliko, da »pokukamo izza«; saj ne, da prej ni bilo razkritij umazanih korporativnih praks, a tako »na pladnju« in tako aktualnih res še ni bilo. Do razkritij pa moramo vendarle ohraniti neko distanco, saj gre v končni fazi za opažanja, mnenja in povzetke pogovorov različnih ameriških diplomatov in uslužbencev.

Shell

Naftni velikan Shell je svoje ljudi vrnil na vsa ključna ministrstva v ni-

korespondenco s Kitajsko in Rusijo. Veleposlanica je v zaupni depeši, z datumom 20. oktobra 2009, poročala: »Povedala je, da je nigerijska vlada pozabila, da ima Shell svoje ljudi na vseh pomembnejših ministrstvih in da ima zato dostop do vsega, kar se tamkaj počne.« Iz druge zaupne depeše (19. 9. 2008) je razvidno, da je ta angleško-nizozemska naftna korporacija izmenjavala zaupne podatke z vlado ZDA. Ameriškim diplomatov so posredovali imeni dveh lokalnih nigerijskih politikov, ki naj bi podpirala nemire ob delti Nigra, hkrati pa so diplomate prosili, naj jim posredujejo podatke o morebitni dobavi protiletalskih raket v nemirna območja.

Celestine AkpoBari iz organizacije Social Action Nigeria je ob teh razkritjih povedal: »Shell in nigerijska vlada sta dve plati enega kovanca. Shell je vsepovsod. Oči in ušesa ima

da je lahko evakuirala svojih 212 delavcev po nesreči, zaradi katere se je dnevna proizvodnja nafte za več mesecev zmanjšala za 500.000 sodčkov na dan. Tudi po nesreči v Mehiškem zalivu je BP dolgo časa prikrival prave informacije o nesreči.

BP II

Azerbajdžanski predsednik İlham Alijev je korporacijo BP obtožil kraje nafte v vrednosti 10 milijard \$, z »blagim izsiljevanjem« pa si je zagotovila pravice za izkoriščanje velikih zalog nafte na območju Kaspijskega morja, izhaja iz razkritih diplomatskih depeš (5. 12. 2006, 9. 10. 2007). Predsednik je še dejal, da je naftna družba poskusila izkoristiti »časne težave« države v času pomanjkanja nafte v decembru 2006. V zameno za več nafte, namenjene domači porabi, je BP želel razširitev pogodbe z vlado, kar bi družbi prineslo visoke dobičke ter zeleno luč za nadaljnje

otroki ter uporabo brez odobritve nigerijskih nadzornih agencij. Pfizer je vztrajal, da se je preizkus zdravila izvajal s soglasjem nigerijske zvezne vlade in s privoljenjem staršev oziroma skrbnikov otrok. Primer zdravila Trovan so leta 2009 rešili s poravnavo; zvezna država Kano je prejela 75 milijonov \$, medtem ko zvezna vlada ni razkrila vsote.

A zgodba je zdaj dobila novo dimenzijo. V depeši, ki jo razkril Wikileaks (20. 4. 2009), je predstavnik za Pfizer v Nigeriji Enrico Liggeri ameriškim diplomatom zaupal, da je korporacija najela preiskovalce, ki so iskali dokaze o koruptivnosti takratnega generalnega državnega tožilca Michaela Aondoakaa, s čimer bi lahko dosegli ovrzbo obtožb na državni ravni. Tako pridobljene informacije je Pfizer posredoval lokalnim medijem, v katerih se je res pojavilo več člankov, ki so »potrjevali« koruptivnost

V zameno za več nafte, namenjene domači porabi, je BP želel razširitev pogodbe z vlado, kar bi družbi prineslo visoke dobičke ter zeleno luč za nadaljnje izkoriščanje kaspijske nafte. Depeše razkrivajo velik vpliv BP-ja na azerbajdžansko vlado. Korporacija nadzoruje ključne energetske projekte v državi in je njen največji investitor.

gerijski vladi, s čimer je korporacija dobila vpogled v vsakršno potezo politikov v z naftno bogati delti Nigra, kar izhaja iz ene izmed razkritih diplomatskih depeš. Nigerija je največji afriški proizvajalec nafte in osmi največji svetovni naftni izvoznik. ZDA osem odstotkov vse svoje nafte uvozijo iz Nigerije, a kljub vsemu kar 70 % Nigerijcev živi pod mejo revščine.

Ann Pickard, takrat podpredsednica Shell-a za podsaharsko Afriko, je ameriški veleposlanici v Nigeriji Robin R. Sanders zaupala, kako so se dokopali do pisma, iz katerega je razvidno, da je nigerijska vlada prejela ponudbo za kitajske naftne koncesije. Povedala ji je tudi, da je minister za naftne vire Odein Ajumogobia zanikal, da je bilo pismo poslano, toda Shell je seznanjen s podobno

na vsakem nigerijskem ministrstvu. Na plačilni listi imajo ljudi v sleherni skupnosti, zato vedno v vsem uspejo. Močnejši so od nigerijske vlade.«

BP

Britanska naftna korporacija British Petroleum (BP) je imela v Azerbajdžanu že septembra 2008 nesrečo, podobno tisti na naftni ploščadi Deepwater Horizon v Mehiškem zalivu aprila 2010, čeprav o njej mediji praktično niso poročali. Iz diplomatskih depeš je razvidno, da so bili nekateri partnerji BP na največjem azerbajdžanskem naftnem polju Azeri-Chirag-Guneshi (ameriške Chevron, ExxonMobil in Hess, norveški Statoil in domači Socar) razburjeni, ker je bila korporacija tako skrivnostna glede incidenta, saj je BP celo pred njimi skrival informacije. Korporacija naj bi imel veliko srečo,

izkoriščanje kaspijske nafte. Depeše razkrivajo velik vpliv BP-ja na azerbajdžansko vlado. Korporacija nadzoruje ključne energetske projekte v državi in je njen največji investitor. Ena od depeš (2. 7. 2008) govori o veliki zaskrbljenosti BP-ja pred terorističnimi napadi na njene objekte, zaradi pomanjkljive zaščite države. Zato so kar sami azerbajdžanskim pomorskim silam zagotovili radar z vso ustrezno opremo – »najboljšega, ki je trenutno na voljo mornarici«, so dejali v BP.

Pfizer

Leta 1996, v času izbruha meningitisa, je največja farmacevtska družba na svetu, Pfizer, v nigerijski zvezni državi Kano otroke zdravila z novim antibiotikom Trovan. Vlada je družbo obtožila, da je zdravilo povzročilo več smrti in deformacij med

generalnega državnega tožilca. Bližnji sodelavci so zaradi strahu pred novimi članki pritiskali nanj, naj ovrže tožbo proti Pfeizerju. Aondoaka je svoj položaj zapustil februarja 2010. Čeprav mu niso dokazali nobene od koruptivnih obtožb, je zvezno sodišče junija 2010 odločilo, da zaradi obtožb ni primeren za opravljanje javne službe.

MasterCard in Visa

Ameriški diplomati v Moskvi so lobbirali, da se veliki ameriški korporaciji za plačevanje s plačilnimi karticami Visa in MasterCard, zaradi nove ruske zakonodaje ne bi znašli v »podrejenem položaju«. Moskva želi vzpostaviti nov Državni sistem plačevanja s plačilnimi karticami (NPCS). S tem sistemom bi upravljal konzorcij velikih državnih bank, pri tem pa bi uporabnikom zaračunavali stroške

storitev, s katerimi bi letno zbrali približno 4 milijarde \$. To pa ni pogodbo MasterCardu in Visi, saj bi se s tem zmanjšali njuni prihodki, zato sta za pomoč zaprosili administracijo predsednika Obame.

V depeši (1. februar 2010) Matthias Mitman, ameriški diplomat, ki je specializiran za ekonomske zadeve, v Washington sporoča: »Ta zakonski predlog še naprej v podrejen položaj postavlja vodilni ameriški družbi za plačevanje s plačilnimi karticami Vi-

š) proti McDonald's-u, izhaja iz depeše z datumom 15. februar 2006. Podpredsednik korporacije Dick Crawford in generalna konzulka za Latinsko Ameriko in Kanado, Maria Legett, sta seznanila ameriškega veleposlanika v Salvadorju, Hughja Barclaya, s prizadevanji za zaključek procesa proti McDonald's-u, pogoje-nimi s sprejetjem sporazuma. A veleposlanik korporaciji ni pritrnil, saj je bilo zavlačevanje sprejema sporazuma v nasprotju z ameriškimi interesi.

zahodnjaki Afričane radi poučujejo in jim predavajo o človekovih pravicah, medtem ko Kitajci gradijo nujno potrebno infrastrukturo.

Ekonomska podoba sveta

Gre torej pri delovanju omenjenih korporacij zgolj za »gnila jabolka« ali je nekaj narobe s »sadovnjakom«? S pomočjo doslej razkritih depeš si lahko ustvarimo precej verno podobo delovanja sodobne ekonomije (in politike). Doslej so nas, predvsem ekonomisti, prepričevali: kako zelo

vidimo, svobodni trg ni samo odsotnost nadzora in regulacije (na globalni ravni posamične države, vključno z ZDA, ne morejo regulirati in nadzorovati delovanja globalnih korporacij), temveč zdaj tisti, ki bi morali vršiti nadzor delujejo kot servis korporativni politiki. Pri razkrivanju diplomatskih »ekonomskih« depeš ne gre zgolj zato, da smo pokukali iz za zloščene korporativnih pročelij, bistveno je, da se iz tega kaj naučimo in kaj spremenimo. Globalnih eko-

Moskva želi vzpostaviti nov Državni sistem plačevanja s plačilnimi karticami. S tem sistemom bi upravljal konzorcij državnih bank, pri tem pa bi uporabnikom zaračunavali stroške storitev, s katerimi bi letno zbrali približno 4 milijarde \$. To pa ni pogodbo MasterCardu in Visi, saj bi se s tem zmanjšali njuni prihodki, zato sta za pomoč zaprosili Obamovo administracijo.

so in MasterCard, ne glede na to ali se priključita sistemu NPCS ali ne. Če se mu priključita, bo upravljalec sistema NPCS pobiral stroške storitev, medtem ko bosta Visa in MasterCard lahko zaračunavali stroške samo, ko bodo uporabniki potovali v tujino – kar je le majhen del trga. Če pa se ne pridruži državnemu sistemu, bosta morali z njim tekmovati in sami postaviti svoje centre v Rusiji, s tem pa konkurirati sistemu, ki ga podpirajo največje državne banke.«

McDonald's

Ameriška korporacija s hitro hrano McDonald's je skušala doseči zavlačevanje uvedbe prosto-trgovinskega sporazuma Srednja Amerika–Dominikanska republika–ZDA (CAFTA–DR), s čimer bi lahko izsiljevali Salvador, da hitro zaključi dolgotrajno in drago tožbo (24 milijonov

Kitajska - Afrika

V zadnjih letih so zahodne sile zaradi naraščajočega kitajskega vpliva v Afriki vse bolj paranoične. Čeprav Kitajska že desetletja investira v Afriki, pa se naložbe Kitajske z večjo gospodarsko močjo drastično povečujejo. Kitajci ne razpravljajo o ekonomski politiki in človekovih pravicah, temveč se rajši lotevajo konkretnih projektov, kar ni pogodbo zahodnjakom. Tako v eni od depeš iz Pekinga (11. februar 2010) navajajo kenjskega veleposlanika na Kitajskem, Juliusa Ole Sunkulija: »Afričani so frustrirani zaradi vztrajanja Zahoda pri vzpostavitvi ustreznih razvojnih kapacitet, kar prevedeno, v njihovih očeh, pomeni konference in seminarje. Zato rajši dajejo prednost kitajski osredotočenosti na infrastrukturo in vidne projekte.« Ali z drugimi besedami,

dobro je, če so podjetja v zasebni lasti; kako zelo dobro je, če se države ne vpletajo v delovanje podjetij in kako zelo transparentno je poslovanje uglednih svetovnih (predvsem zahodnih) podjetij. A ekonomska podoba sveta tega nikakor ne potrjuje. Ekonomija je najprej neusmiljen spopad za (preostale) globalne vire, v katerem je dovoljeno prav vse – izsiljevanje, prikrivanje, podtikanje, vohunjenje, goljufanje itd. Danes sploh ni več vprašanje vpletanje držav oziroma politike v podjetja, zdaj je problem obraten – podjetja so tista, ki se vpletajo v delovanje držav. Ker so preprosto postala premočna. Globalne korporacije danes nimajo problemov s politiko in državami, temveč imajo politiki in države probleme s korporacijami.

Kaj je že svobodni trg? Kakor lahko

nomskih igralcev, ki v rokah držijo večino svetovne ekonomije, se lahko lotimo samo na globalni ravni. To, da se države zadolžujejo, je deloma tudi posledica izmikanja globalnih podjetij plačevanju davkov državam; kar je zanje več kot enostavno, saj jim razvejana finančna infrastruktura omogoča enostavno prestavljanje kapitala kadarkoli in kamorkoli po svetu. Nadzor in regulacija velikih ekonomskih igralcev na globalni ravni je nuja, če ne želimo, da nam bodo nekega dne korporacije dejansko zvladale. Pa še eno korist imamo od Wikiliksovih razkritij – mogoče nam bodo (neoliberalni) ekonomisti zdaj končno nehali »utrujati« s svobodnim trgom, z zveličavnostjo zasebne lastnine in z »veliko« transparentnostjo »uglednih« tujih korporacij. Tudi to je nekaj.

Srečno 2011

Dobre želje nikoli ne škodijo. Glede na dosedanji razvoj dogodkov v deželi, bomo srečo v letu 2011 še krvavo potrebovali. Če nam bo sreča mila, bomo imeli najbrž tudi zdravje, zadovoljstvo, modrost in dovolj tistega, čemur se je nekoč učeno reklo »odtujena abstrakcija lastnine«.

Čeprav nekateri v teh krajih danes prisegajo, da je denar osnovni pogoj preživetja, sam mislim, da temu ni tako. Trditev, da denar odpravlja težave in da lahko z njim kupiš prav vse, je po moje daleč od resnice. Denar sicer lahko osrečuje, toda tudi kaj hitro nakoplje skrbi in težave. Najboljših reči v življenju si z denarjem kajpada ne moremo kupiti, kaj šele, da bi si z njim lahko zagotovili ljubezen, mir, varnost, osebno zadovoljstvo ... Da velike količine cvenka k omenjenemu ogromno prispevajo, je prav tako utvara, čeprav mnogi ob tovrstnih trditvah takoj zaključijo, da se s tem tolažijo le tisti, ki jim omenjenega močno primanjkuje. Nasploh z materialnimi dobrinami ni tako enostavno, kot je morda videti na prvi pogled. Ne verjamete? Kar povprašajte o tem Hildo, Ivana ali Boška, mirno pa lahko poskusite tudi pri katerem izmed znanih slovenskih politikov ali pravnih strokovnjakov. Pa saj berete časopise, gledate nacionalko, famozni Pop teve ... Če ste se v minulem letu velikokrat razjezili ali padli na izpitu iz kritičnega razmišljanja, to navsezadnje res ne more biti krivda množičnih medijev. Se razburjate, ko vam oglaševalci na primer desetkrat na dan prodajajo isti pralni prašek? Verjamem, da vam je težko ohraniti mirno kri ob površnih in na hitro pripravljenih novičkah, ki merijo na čustva in ne na razum. Toda, ali vam kdo zvija roko, da se

iz dneva v dan pretirano izpostavljate medijski poluciji in močno recikliranemu dnevno-političnemu štofu? Ja, ni nam lahko. Seveda je hudo, če se stvari zapletajo lokalno in globalno ter se zdi, da ni izhoda. Seveda je težko iz dneva v dan prebavljati alarmantna dejstva in črne scenarije, nenehno poslušati o gospodarski, finančni krizi in krizi vrednot. V času, ko smo vsakodnevno bombardirani s propagandnimi floskulami in »modrostmi« za vsakokratno politično rabo, ko smo predozirani s prozornim populističnim čvekom o boljšem jutri, medtem ko se imajo tisti, ki nam o tem tvezijo, prav izvrstno že danes, pride še kako prav sposobnost t.i. oddaljenega pogleda oziroma kritične distance. Če je začinjena s ščepcem zdravega humorja, še toliko bolje! Sicer pa sem prepričan, da na koncu koncev vselej zanjemo, kar smo sejali, in da smo za lastno (ne)srečo krivi sami. Ali si ne zaslužimo prav takšnega Boruta in Danila, prav takšnih politik(ant)ov, birokracije, davkov, sistema v celoti? Ali si nismo navsezadnje sami krivi, če s svojim glasom in denarjem nagradimo napake in zablode vlade, nebuloze lokalnih šerifov, samozadostnih birokratov? Kako naj bo drugače, ko pa nas očitno bolj razvnema preteklost kot pa sedanost in prihodnost?

Ja, dragi moji, spoznati omenjeno je svojevrstna sreča. Varovati utegne pred frustracijami, malodušjem in zmotami v teh časih pa tudi prispevati k boljšemu počutju. Zato srečno v novem letu pri urejanju zadev v lastni hiši in s pometanjem pred lastnim pragom. S pravilnim razmišljanjem in pravilnim ravnanjem navsezadnje pomembno vplivamo nase in na svet okoli sebe.

Propagandna vojna

Z izrazom »propagandna vojna« opisujemo spopad med dvema, s pomočjo ustvarjanja navidezne podobe nasprotnika v javnosti. Ob klasičnem vojskovanju je pogosto odlična propaganda tista, ki odloča o zmagovalcu. Podobna tej definiciji se zdi trenutna slika na slovenskem političnem prizorišču. Bolj kot kadarkoli prej je jasno, da bo o prihodnjem premierju odločala predvsem podoba njegove stranke v javnosti. V tem duhu meritve javnega mnenja največ možnosti za uspeh pripisujejo Slovenski demokratski stranki.

Semkaj nas je privedlo dvojje: izredno uspešna politika napadanja, ki jo vodi opozicija, in neobstoječa politika promoviranja pozicije. Zadnje mesece tako iz ust opozicije poslušamo vedno nove zamisli o preganjanju tajkunov. Seveda pozabijo ob tem omeniti, da obstajajo dokazi, kako je bivši premier v svoji pisarni delil državno srebrnino tem istim tajkunom. Pozabijo tudi, da je bivši premier dober prijatelj s »pratajkuonom«, s katerim se poznata še iz sojenja proti četverici. Enako kot zamolčijo morebitne posledice, ki bi jih lahko imela neomejena uporaba t.i. obrnjenega dokaznega bremena in odvzema lastnine, za katero obstaja sum, da je bila protipravno pridobljena. Gotovo opozicija ni pozabila, da so podobna določila, kot jih zdaj predlaga sama, poznali v socialistični Jugoslaviji po koncu 2. svetovne vojne. Ker tajkuni ne zadostujejo, so si pred kratkim izmislili idejo o narkomanski ministrici in premierju. Kot dokaz so navedli njuno nenavadno potenje in zmedenost na novinarskih konferencah. Težka gospodarska situacija in zahtevna novinarska vprašanja gotovo nimajo nič s tem,

zato kot razlog ostanejo edino mamila. Obratno bi verjetno trdila opozicija za pivske ekscese v lastnih vrstah. Pogosto se propagandni aparat usmeri tudi na pravosodje, ki je po mnenju opozicije krivo za vse slabo v tej državi, naj si bo to ustavno sodišče z rešitvijo problema izbrisanih ali predrzni državni tožilci, ki preiskujejo in obtožijo vodjo opozicije. Priznati je treba, da ob tem nimajo težkega dela, saj povprečen Slovenec rad godrnja, da ga sodišča ne ščitijo, saj niso vsevedna in tako brez ovadbe ne kaznujejo nikogar. Populizem brez meja se gre opozicijska propaganda, ko dela tudi proti pokojninski reformi, o kateri že vrabčki čivkajo, da je nujna.

In kaj na vse to poreče pozicija? Izjemno malo. Antipropaganda namreč ne deluje. Imamo ministra za pravosodje, ki javnosti še kar ne uspe predstaviti podatka, da je sodnih zaostankov vse manj in da jih ponekod sploh ni več. Še več, pravosodni minister je celo prisedel na opozicijski propagandi vlak o obrnjenem dokaznem bremenu. Ministrica za notranje zadeve gre korak dlje in dokazuje svojo »čistost« z zdravniškimi potrdili, namesto da bi spoštovane opozicijske kolege vprašala po zdravi pameti in bila ponosna, da ji nimajo nič drugega za očitati. In kapetan ladje? Ob izjavah premierja o svoji »nalogi« se lahko začnemo samo spraševati, ali še zmeraj predstavlja nereligiozno levico. Zaradi njegovih neposrečenih izjav, neobstoječe promocije vladnih dosežkov, gospodarske krize, opozicijski propagandni parnik mirno pluje proti zmagi čez 2 leti. Vedoč to, lahko mirno spimo, saj bomo končno imeli odlično vladno propagando. Za vse ostalo bo že še čas ...

Ko je borec »tisti na meji«

Splošno privzeto idejo o tem, da se delavski boji odvijajo kot boji med razredom delavstva in razredom, ki le-temu stoji naproti, torej kot razredni boji, kot boji med razrednimi interesi, je pod vprašaj postavil Jacques Rancière v pogosto zelo spregledani knjigi *The Nights of Labor. The Workers Dream in Nineteenth-Century France* (1981).

Karolina Babič

Razumevanje delavskih bojev in posledično tudi drugih bojev za pravice deprivilegiranih skupin se predvsem zaradi naslanjanja na Marxove analize razrednih bojev večinoma vrtili okoli konceptov razreda in interesa. V ozadju tovrstnega pristopa je posameznik, ki vstopa v boj, obravnavan kot pripadnik določenega razreda, torej kot posameznik, ki svojo identiteto vzpostavlja v odnosu do določenega reda, v našem primeru do reda »biti delavec«. Delavski boj tako izhaja iz identitete delavca kot delavca. Rancière je v svoji obsežni analizi tekstov (dnevnikov, pesmi, pisem in drugih zapisov), ki so jih pisali mezdni delavci v Franciji v 19. stoletju, pokazal, da koncepti proletariata in delavskih bojev niti približno niso toliko

jasni, enoznačni in konsistentni kot jih prikazuje splošna misel.

Rancière izpostavi dve skupini posameznikov, ki sta v tistem obdobju aktivno sodelovali pri oblikovanju odporov do novih oblik industrijskega zaslužnjevanja delavstva. Prva skupina so bili t.i. delavci-pesniki, torej mezdni delavci, ki so se ponoči, po koncu dolgega in napornega delovnega dne srečevali in pisali pesmi, misli, dnevnik. Njihov motiv so bile sanje o tem, da si, kot pravi Rancière, »prijorijo zase noči tistih, ki lahko ostanejo budni«. Ti borci svoje identitete niso oblikovali na podlagi pripadnosti delavskemu razredu, niso častili dela kot temelja, ki lahko in mora legitimirati pravice delavcev, temveč so se gibal nekje na meji

med pripadnostjo delavstvu (bili so mezdni delavci) in pripadnostjo buržoaziji (ponoči so pisali pesmi, skratka, so mislili). Druga skupina pa so bili t.i. humanitarci, sinovi buržujev, ki so želeli postati dobrodušniki, apostoli, rešitelji trpečega delavstva (saintsimonizem in fourierizem – socialistična gibanja v Franciji 19. stoletja). Tudi ti so se gibal nekje na meji med svojo prirojeno buržujsko pozicijo in delavskim razredom. Boj lahko torej izvira tudi iz tega precej neverjetnega srečanja na meji med razredi, med identitetami. Specifično za tovrsten boj, ki ne izvira iz neke identitete oziroma pripadnosti, je njegov cilj, ki bolj ustreza pojmu splošne emancipacije človeka kot človeka kot pa boju za specifične interese določenega

razreda. Delavec-pesnik se ne bori za priznanje, nagrajevanje ali spoštovanje njegovega dela, temveč hoče možnost povsem drugačnega življenja. Zakaj se nas mora to Rancièrejevo delo danes dotakniti? Zato, ker je situacija danes neverjetno podobna tisti iz leta 1830 v Franciji. Občutje pripadnosti nekemu razredu oziroma toga identiteta danes onesposablja skupen boj za možnost nekega novega, drugačnega življenja. Tukaj se lahko naslonimo na ugotovitve iz Žižkove spremne besede k novi izdaji *Komunističnega manifesta*, kjer so kot problem emancipacije navedene prav različne pripadnosti, ki danes ustrezajo trojni cepitvi proletariata na intelektualce, materialne delavce in izobčence. Kot pravi: »Proletariat je torej razcepljen na tri zoperstavljeni dele: na intelektualce, ki so polni predsodkov zoper »kmetavzarske delavce, ki izkazujejo populistično sovražstvo do intelektualcev in izobčencev, ki so v antagonističnem odnosu do družbe kot take.«

Rancière nam s svojim delom ne ponuja enoznačnih stališč, saj opravi temeljito dekonstrukcijo koncepta proletariata, brez da bi ponudil kakšno nadomestno sintezo. Vendar pa prav s tem ponudi nove smeri razmišljanja o borcih, ki so »tisti na meji«, ki niso goreči pripadniki tega in tega razreda, ampak se gibljejo nekje na meji med tistim, kar jim je dano, in tistim, kar so si zmožni zamisliti kot novo, drugačno, boljše. Če se torej danes pripadnost določenim skupinam, torej identiteta kot izhodišče boja, kaže kot problematična, a ni potem smiselno, da se pričnejo temelji novih bojev iskati na mejah med identitetami, na nekih »brez-identitetnih« nikogaršnjih ozemljih, kjer bojev ne bo vodil interes te in te skupine, temveč cilj skupne emancipacije in možnost novega, drugačnega življenja?

Jacques Rancière

Foto: Petitfestival (<http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Ranciere.jpg>)

Rojevanje nove afriške države v luči vojne za geostrateško prevlado

Razpad največje afriške države na severni in južni del je vznemiril vse države v širši regiji ter pritegnil svetovno pozornost. Naftno bogastvo v južnem Sudanu je premamilo tako ZDA kot Kitajsko. Ta nemirni del Afrike utegne postati prvo bojišče dveh največjih gospodarskih velesil, katerih najhujše posledice bodo nosila predvsem nedolžna črnska plemena.

Peter Kumer

»Vidim mrličje v različnih fazah razpadanja. Vidim črno puhlico trupel in trupelc, kako se spreminjajo v nafto. Vidim črno, gosto, mastno in lepljivo blato, v katero se bodo po referendumu pretvorili milijoni nedolžnih na jugu Sudana.« Tako je humanitarni aktivist Tomo Križnar za Delovo Sobotno priložno lani novembra povzel celotno sudansko zgodbo. Da bi pomoč še pravi čas prišla do tistih, ki jo najbolj potrebujejo, se je na božični večer preko južnega Sudana odpravil v Darfur. Prizadetemu furskemu plemenu v gorovju Džebel Mara je hitel dostaviti miniaturne kamere, ki preko satelitske internetne povezave omogočajo neposreden videoprenos tamkajšnje tragedije. Posnetke posilstev in rušenja domov s strani sudanske vladne vojske in njihovih plačancev, džandžavidov, ter hude lakote želi Križnar uporabiti kot morebitno dokazno gradivo na haaškem sodišču. Žal zaradi trenja na jugu Sudana zločini v Darfuru že dolgo niso več v središču medijskega poročanja.

V južnem Sudanu, kjer se nahaja preko osemdeset odstotkov vseh sudanskih naftnih rezerv, so tamkajšnji prebivalci 9. januarja letos odločali o svoji neodvisnosti. Na referendum, ki je pomenil uvod v afriško volilno leto, se je že konec decembra na tisoče prebivalcev iz severnega dela Sudana odpravljalo v novo prestolnico Džubo. Na plebiscitu so odločili o nastanku nove politične tvorbe, ki ni več pod nadzorom kartumske vladajoče elite, na čelu z Omarjem el Baširjem, obtožencem haaškega mednarodnega kazenskega sodišča, ki ga bremeni za genocid in zločine

proti človeštvu. Sprva je sudanski predsednik v primeru uspešnega referenduma napovedoval povračilne ukrepe jugu, predvsem s pomočjo kitajskih zaveznikov, ki ne skrivajo svojih velikih naftnih interesov (Kitajsko izvozi kar dve tretjini sudanske nafte), ter grozil z uvedbo šeriatskega prava na severu, nato pa je svojo politiko omilil. Kot je prepričan Boštjan Videmšek, Delov novinar in dopisnik iz svetovnih kriznih žarišč, sever potrebuje jug za nadaljevanje svojega gospodarskega čudeža. Džuba pa se zaveda, da njihova nafta brez rafinerij na severu in naftnih terminalov v pristanišču Port Sudan nima nikakršne vrednosti. Državlansko vojno med severom in jugom je po triindvajsetih letih prekinil šele leta 2005 sprejeti mirovni sporazum, katerega ključni del je bil prav letošnji referendum. Toda poznavalci si niso enotni gle-

odvisnosti od severa.

Dejstvo je, da je ozemlje celotnega Sudana etnično in religiozno pisano območje in da je preveč poenostavljeno govoriti zgolj o muslimanskem severu in krščansko-animističnem jugu, kot mednarodno skupnost prepričujejo ZDA. Diskurz o »spopadu dveh civilizacij« je namreč Američanom zelo koristil – s tem so lahko upravičili politično in finančno podporo nekdanjemu gverilskemu gibanju SPLM, ki vse od zmage na lanskih spornih volitvah vodi vlado južnega Sudana. ZDA so nastanek neodvisne države podprle, ker so si želele nadzor nad naftnim bogastvom in se upreti dominantnemu vplivu Kitajske v regiji.

Na nevarnem novem mejnem območju med severnim in južnim Sudanom leži več provinc, v katerih prebivajo neenotna nomadska plemena, pri čemer ima ključen

ostal rdeča cona nerešenega konflikta med severom in jugom.

Poreferendumsko obdobje je vse prej kot čas miru, v katerem bi se obe strani sprijaznili z njegovim izidom. Ker obstaja velika možnost nadaljevanja vojne med severom in jugom, so v pripravljenosti vse majhne in velike vojske v regiji. Če bo vojna izbruhnila, ne bo več glavni motiv le sudanska nafta. Ker se bosta prvič kot zunanja igralca udarili gospodarski velesili, Kitajska in ZDA, bo Sudan nenadoma postal osrednje bojišče za novo globalno geostrateško prevlado. »Kitajci so pragmatiki in še večji rasisti kot Američani, zato ni mogoče pričakovati, da bo katera izmed strani ustavila gospodarsko tekmo za nadzor afriških energetskih virov brez vojne,« je prepričan Križnar.

Križnar še meni, da bodo zagotovo največjo ceno morebitnega

Diskurz o »spopadu dveh civilizacij« je namreč Američanom zelo koristil – s tem so lahko upravičili politično in finančno podporo nekdanjemu gverilskemu gibanju SPLM, ki vse od zmage na lanskih spornih volitvah vodi vlado južnega Sudana.

de njegovih dolgoročnih posledic. O tem, da bo prišlo do drugega kroga državlanske vojne in širšega konflikta v soseščini, je prepričan Suleiman Jammous, humanitarni koordinator darfurskega uporniškega gibanja JEM (Gibanje za pravičnost in enakopravnost), ki je bil lani na obisku pri Križnarju v Sloveniji. Videmšek pa trdi, da bosta tako severni kot južni Sudan ubrala bolj pragmatično pot. Po njegovem mnenju naj bi nekaj časa veljal status quo, po katerem se glede nafte ne bi nič spremenilo. Jug namreč ne vztraja več tako odločno pri tem, da bi se nafta delila na polovico, saj se zavedajo velike

vpliv na demokratičen proces predvsem provinca Abyei. Tam se nahajajo bogata naftna črpališča, poleg tega ozemlje prečka strateško pomemben naftovod, skozi katerega izvažajo južnosudansko nafto v pristanišča ob Rdečem morju. Del tamkajšnjih etničnih skupin je podpiralo priključitev njihovega ozemlja jugu, del pa je njegovi odcepitvi nasprotoval. Predvsem vzpostavitev meje nove države ogroža tiste skupnosti, za katere je značilen nomadski način življenja. Kljub vzporednemu referendumu, na katerem so odločitev o priključitvi prepustili neenotnim plemenom, bo Abyei najverjetneje

novega spopada med severom in jugom plačali pozabljeni prebivalci Darfurja. Pozornost svetovnih medijev in mednarodne skupnosti je bila v času referenduma in po njem usmerjena v odnose med severnim in južnim Sudanom, žrtev pa je postala pozabljena zahodna sudanska pokrajina. »Darfur je bil vedno žrtev odnosov med Kartumom in Džubo. Večina ljudi ne ve, kako bi reagirali, izgubili so skoraj vse upanje. Nikomur ne morejo zaupati. Ne Baširju, ne Ameriki, ne Kitajski. Niti sebi ne več. Uporniške skupine so neenotne, kar pa koristi zgolj vladnemu načrtu. Genocid bo uspešno zaključen in o tem

ne bo nihče nič slišal,« je za Sobotno prilogo Dela 11. decembra lani izjavil Suleiman Jammous.

Ne le za nafto, v Sudanu se kar na dveh frontah bije tudi vojna za vodo, ki se je oblikovala zaradi klimatskih sprememb, za katere smo posredno odgovorni tudi v industrijsko najbolj razvitih državah. Njene žrtve, klimatski begunci, bežijo pred sušo proti predelom, kjer se še nahaja voda. Zaradi pomanjkanja padavin v državah Sahela,

vi sovražniki pa so postali tudi disidenti gibanja za pravice darfurskih plemen (SLA). Ker pa je ostal vse bolj ogrožen tudi edini egiptovski vodni vir in temelj gospodarske razvitosti, počasi nastaja konflikt tudi v dolini reke Nil. Južni Sudan je postal ena izmed držav v porečju zgornjega Nila. Pomanjkanje vode jih vse bolj sili v rabo tega rečnega vira, kar pa je velik trn v peti Egiptu, ki si je v preteklosti z različnimi pogodbami z državami,

ne spopade, ustavila lakoto. Žal pa Bruselj še ni zasedel jasnega stališča. Organizacija Združenih narodov je nemočna, saj imata v njenem varnostnem svetu svoj stalni sedež oba glavna igralca v sudanski zgodbi. Lep primer zatiskanja oči je zavrnitev prošnje za namestitev mirovnih sil v potencialno konfliktno provinco Abyeia – v srebreniško-ruandskem slogu, kot meni Videmšek. In kje je Slovenija? Pokojni bivši predsednik Janez Dr-

sekretarka Condoleezza Rice dala jasno vedeti, naj se majhna Slovenija ne vmešava v svetovne konflikte. Slovenska politika je odtlej do darfurskega vprašanja povsem pasivna.

Mudi se, pravi Križnar, ki meni, da le kritična mera pozornosti svetovne (slovenske) javnosti in pritisk na gospodarje vojne lahko preprečijo vojno. Prepotoval je že domala cel svet, vendar se zadnja tri desetletja redno vrača le v Darfur.

Foto: UN Photo/Paul Banks

Rekruti policije Južnega Sudana (SSPS) se urijo na akademiji v Rajafu, Južnem Sudanu. Rekruti so zagotavljali varnost na referendumu v Južnem Sudanu 9. januarja 2011.

Če bo vojna izbruhnila, ne bo več glavni motiv le sudanska nafta. Ker se bosta prvič kot zunanja igralca udarili gospodarski velesili, Kitajska in ZDA, bo Sudan nenadoma postal osrednje bojišče za novo globalno geostrateško prevlado.

kamor se širi puščava s hitrostjo sedem kilometrov na leto, dovolj vode za večje število prebivalstva med Nilom in Nigrom zagotavljajo le potoki ugaslega vulkana Džebel Mara. Za ta vodni vir se spopadajo afriški poljedelci in arabski nomadski živinorejci. Kartumska oblast podpira njim sorodne nomadske pastirje, zato se je sistematičen napad na Fure izvrševal s pomočjo sudanske vojske, njihovih plačancev džanžavidov, njih-

skozi katere teče Nil, zagotovil levi delež reke, ki mora letno priteči v njihovo državo. Pomanjkanje vode že dolgo ni več le okoljski problem, ampak v 21. stoletju vse pogosteje postaja vir konfliktov in ogroža nacionalno varnost vse večjega dela afriških držav.

Kot je prepričan Križnar, bi Evropska unija s svojim vplivom lahko v Sudanu storila veliko. S svojimi ultimati bi lahko vsilila mirovne sporazume, preprečila medetni-

novšek je z imenovanjem Križnarja za svojega posebnega odposlanca za Darfur leta 2006 svetovni javnosti želel sporočiti, da lahko majhne, neobremenjene države pomagajo pri reševanju sporov v svetu. Kako se je uštel. Poleg neodobravanja domače javnosti je hladen tuš doživel še s strani ameriške zunanje politike. Slovensko ministrstvo za zunanje zadeve naj bi takrat prejelo verbalno diplomatsko noto, v kateri je tedanja ameriška državna

Humanitarno akcijo v tej pokrajini, ki jo ima za nekakšno življenjsko poslanstvo, želi sedaj razširiti. Pred kratkim je bil v New Yorku na obisku pri Mii Farrow, legendarni ameriški igralki, ki je postala njegova darfurska soborka. Ta ga bo povezala z Georgeom Clooneyjem, ostalimi zvezdniki in velikimi korporacijami. Tomo Križnar še ni izgubil upanja, da je darfursko katastrofo s skupnimi močmi še mogoče ustaviti.

Islam: med družbo in religijo

Bashi Quraishy je predsednik svetovalnega sveta pri Evropski zvezi proti rasizmu (ENAR) in eden od glavnih akterjev pri konstituciji člena 13. v evropskem zakonu proti vsakršni diskriminaciji. Študiral in deloval je na več celinah, je ambasador človekovih pravic ter antidiskriminatorne prakse. V zadnjih letih se ukvarja z versko diskriminacijo in pojavom »islamofobije«.

Sami Al-Daghistani

Ali lahko trdimo, da demokratična pravica svobode govora omogoča velike kršitve same pravice? Novinarjem vedno pravim, da v nobeni evropski konstituciji novinarji, politiki ali nekdo drug nimajo monopola nad svobodo govora. Stvar je v tem, da so si mediji to pravico »privzeli« zase. Ko se je v Franciji vzpostavil koncept svobode govora, je cilj na malega človeka in na njegovo pravico do glasu, mnenja ter nestrinjanja z vladajočo elito. Pravica ni bila namenjena novinarjem, da bi pisali neumnosti o islamu. To nima nikakršne veze s

dogaja v primeru z muslimani na Zahodu. Muslimane se lahko užali, degradira, poniža in celo osmeši, a morajo biti tiho in požreti ta tretman. Razmišljam, kaj se je zgodilo z občutkom za pravičnost in zaščito manjšin v takih primerih ...

Kako potem Evropa dojema islam in različne manifestacije islama? Evropa nima potrebe razumeti islam. Evropa ima potrebo razumeti tebe in mene kot sodržavljane, ki prispevajo k dobrobiti družbe, ki imajo enake pravice, enako odgovornost in možnosti. To je potrebno!

Odziv je bil plah, boječ, počasen in izven okvira resničnih potreb. Leta 1989 sem napisal članek na temo vpliva islamofobije na muslimansko mladino. Kar sem takrat napovedoval, se dogaja danes. Glede na islamofobični diskurz, ki ga je danes moč slišati, se z muslimansko skupnostjo danes dogaja dvoje – interno in eksterno. Interno obstaja velik konflikt med starejšo generacijo in mladimi. Ne znajo več komunicirati. Nekateri mladi pa se pridružujejo skupinam, ki so daleč stran od pravične poti, ki narekuje islam. Ne želim jih imenovati radi-

Ne, ravno nasprotno je. Volivci pogosto poslušajo politike, kako naj bi jih ti vodili skozi »težke čase«. Voditelji na drugi strani izrabljajo javno mnenje kot izgovor za to vodenje, ki pa je v resnici izredno pristransko.

Bi lahko trdili, da je potemtakem uspeh teh strank odraz izbire volivcev kot »nujne izbire«?

Volivci niso vzpostavili ksenofobičnih strank, temveč so jih postavili posamezniki, ki so lačni moči in tako izrabljajo ime islama, da bi ustrašovali ljudi. Kot sem že povedal, pred 20, 30 leti islamofobija

Zmeraj pravim muslimanskim bratom in sestram, da je islam njihova privatna domena. Ni ga potrebno razstavljati. Potrebno je tudi nehati pridigati Evropejcem o islamu, kajti ne potrebujejo informacijo o islamu na tak način, temveč potrebujejo dobrega soseda.

konceptom svobode govora. Svoboda govora je bila ugrabljena s strani določenih populističnih medijskih združb in same elite, da bi lahko izsilili svoje mnenje pri volivcih. Tudi pravno v nobeni državi ni dovoljena neomejena raba pravice svobode govora. Nikjer ni mogoče priti v kino dvorano in kričati »požar!«, ker je to nezakonito, kajne. V Evropi danes ni možno reči nič proti Judom ali homoseksualcem. Kako potem, da so nekatere ciljne skupine prikrajšane za pravico do svobode govora, npr. kadar je govor o islamu, druge pa ne? Brez dvoma je svoboda govora izredno pomembna pravica za dobrobit družbe, a le kolikor je uporabljena kot odgovorno dejanje.

Ali ne govori o tem islam – da je človek bitje odgovornosti (khalifa)?

Da. Ko nekaj rečemo, se moramo zavedati, da za tem stojijo moralne in pravne omejitve in posledice. Ne prakticiramo divjega zakona in zagotovo nimamo pravice diktirati drugim svojo voljo. In prav to se

Zmeraj pravim muslimanskim bratom in sestram, da je islam njihova privatna domena. Ni ga potrebno razstavljati. Potrebno je tudi nehati pridigati Evropejcem o islamu, kajti ne potrebujejo informacijo o islamu na tak način, temveč potrebujejo dobrega soseda. Nekoč so vsi preroki pridigali na najbolj miren način in tako nudili duhovno bogastvo in negovali spoštovanje do ljudi. Jezus in Mohamed prenašata isto sporočilo. Ko drugemu pokažeš svoj dobri značaj, glede na niz primerov dobrih dejanj, vplivaš na ljudi in oni te lahko začitajo. Ko odpreš svoj notranji jaz, lahko impresiraš ljudi. Dobra dejanja in moralni značaj muslimanskih skupnosti je bolj pomemben za Evropejce kot pa islam kot tak. Kakorkoli že, večina Evropejcev je sekularna in ne ugrizne zlahka v vabo religijskih dogem – krščanskih, judovskih ali islamskih. Zato ne poskušajte!

Kako so se na nestrpno evropsko politiko in desne stranke odzvale muslimanske skupnosti na Zahodu?

kalni ekstremisti, a so nasilni, jezni in stvari radi vzamejo v svoje roke, kar je rezultat okoliščin. Obstaja tudi veliko neizobraženih imamov, ki prihajajo s podeželja in nimajo veliko razumevanja za evropske vrednote, zato posledično učijo stare tradicije in branijo nekatere zgodovinske naracije, ki so nerelevantne za današnji čas. Nekatere imame sem celo slišal govoriti, da je demokracija ne-islamska ...

Eksterno so muslimani dojemali, da se morajo organizirati tudi politično – pričeti s strankarsko politiko in predvsem nevladnimi organizacijami, čeprav na splošno vlada nek občutek brezupa in jeze. Imajo občutek, da so napadeni in da jih je muslimanski svet zapustil. Na drugi strani pa v muslimanskem svetu prevladuje odziv, da želijo muslimani na Zahodu spremeniti islam in da mu ne sledijo, kakor bi mu morali. Ta konfrontacijska atmosfera je postala zelo vidna.

Ali je uspeh desno usmerjenih strank pokazatelj, da imajo volivci podobno mnenje?

ni obstajala in ni bila tako zelo prisotna, kakor je danes. Islam in muslimanske skupnosti se izrablja za grešne kozle zaradi političnih zmot prikazovanja povsem dobrih socio-ekonomskih stanj v Evropi. Če pogledamo Nizozemsko, Švedsko, Dansko in njihove anti-islamske voditelje, opazimo, da so povprečni; brez intelektualnih kapacitet; uporabljajo vulgaren jezik, kakor so ga uporabljali nacisti v 30. letih proti Judom. Preprosto prodajajo cenena osebna prepričanja in ideje o islamu nevednim ljudem. Torej, oni so odgovorni za islamofobijo, ne ljudje. V tem primeru ni res, da politiki predstavljajo ljudstvo. Vem, da večina politikov in prebivalcev na Zahodu nima pojma, kaj islam je in kaj pomeni biti musliman, a zanimivo, ti isti nevedni politiki govorijo javnosti, kdo so muslimani in čemu islam stremi.

Za to se ne sme obsojati povprečnih ljudi. Vedno se je možno pogovoriti z ljudmi. Osebno nimam nikakršnih težav glede izmenjav mnenj tudi z desno usmerjenimi

ljudmi, a opažam, da je skoraj nemogoče voditi dialog z rasističnimi in anti-islamskimi politikami ter oportunističnimi novinarji. Ne želijo poslušati. Tu je nedaven primer iz Slovenije. Veliko novinarjev je prišlo na moje predavanje in se spoprjelo z mano na zelo glasen način o muslimanskem svetu in o tem, da tam ni nobenih cerkev. Povabljen sem bil, da predavam in da jim razložim, a niso želeli prisluhniti temu, kar govorim jaz. Raje so želeli z menoj diskutirati o tem, kar so oni slišali ali prebrali. Njihovi napadi so izhajali iz njihove predispozicije in želeli so jo potrditi. Ko sem jim povedal, da se od 55 muslimanskih držav v vseh državah, razen v 4, nahajajo cerkve, nekateri v Sloveniji tega dejstva niso sprejeli. Sprejeli so enoznačno odločitev in ostali pri tem, njihovega mnenja ne gre zlahka spreminjati.

Je morda to povezano z dejstvom, da uporabljamo religiozen koncept, ko govorimo o islamu?

Kdo smo »mi«? Muslimanske skupnosti ali Evropejci, kristjani?

»Mi« kot javnost.

Mednarodno mnenje o islamu in muslimanih ne obstaja. Javnost ne

kreirajo koncepti, temveč voditelji in mediji. Na svetu je skoraj 200 držav, in ko CNN ali BBC ali druge zahodne medijske hiše govorijo npr. o iranskem predsedniku Mahmoudu Ahmadinejadu, dogodek vedno predstavijo, kot da je celotna mednarodna skupnost proti njemu. O kom pravzaprav govorimo? O VB in ZDA. Mednarodna skupnost ni vpletena v napade na Iran. Prav tako Kitajska, Japonska, Indija, Afrika in Latinska Amerika niso vpletene, temveč le nekaj anglo-saksonskih voditeljev, ki trdijo, da predstavljajo svet ... Kaže morda to na kolonialistično mentaliteto?

Kako razložiti distinkcijo med Evropo in Bližnjim vzhodom kot geografskim in religijskim fenomenom? Govorimo namreč o sekularnem Zahodu in militantnem islamu.

Na svetu danes potekajo boji med sekularnimi in religijskimi silami. Ne govori se le o islamu proti Zahodu ali obratno. Obstajajo sekularne sile, ki verjamejo, da se je napredek na Zahodu in v Evropi zgodil zaradi ločitve med državo in religijo. Tudi sebe predstavljajo kot varuhe demokracije in človekovih pravic. Mislim, da je to daleč od resnice.

Trdno verjamem, da je sleherno človeško bitje sveto in da ima potrebo po duhovnosti. Od tod duhovna baza, ki jo islam predvideva. Anti-islamski glasovi pa kljubujejo temu in hkrati vplivajo na javno mnenje zaradi svoje lastne politične agende.

Uporabljajo dva različna koncepta za označevanje geografskega področja med Zahodom in Bližnjim vzhodom, saj vedo, da je Evropa prišla do točke, kjer se počuti izredno zadovoljno, da je sekularna. In na religijo gledajo s sumom ter trdijo, da religija človeško življenje naredi veliko težje in podaja ozkogledne premise. To imenujem »sekularni fundamentalizem«, kajti ti ljudje menijo, da so postali vladarji univerzuma, kar je zame izredno nezdravo.

V muslimanskem svetu je približno 80 % ljudi nereligioznih, so pa duhovni. Prakticirajo islam kot celokupni način življenja, kot kulturni vzorec in zapuščino. Neka raziskava je pokazala, da le 15 % muslimanov obiskuje mošeje. Gallop Poll iz leta 2007 z naslovom »Kaj misli milijarda muslimanov« sporoča, da od Indonezije do Maroka 85 % muslimanov želi demokracijo,

človekove pravice, pravico spolov in dobre odnose z Zahodom, kot nekaj, kar narekuje sam islam. Veliko muslimanskih držav želi imeti parlament in državne institucije. Začuda nihče na Zahodu ni o tem obveščen. Slika muslimana, ki se ga prezentirana, je slika tradicionalista, zelo religioznega in nazadnjaškega. Točno takšno sliko potrebujejo danes močne elite na Zahodu za blatenje islama. Islam na Zahodu je postal sinonim za Al-Kaido, Talibane, obglavljenja in kamenjanja žensk in seveda šarije. To se dobro ujema z rekom, da če želiš nekoga demonizirati, potem ga predstavi kar se da drugačnega od sebe. Današnja prezentacija islama se, žal, dobro umešča v politično areno Evrope.

Ali lahko trdimo, da se težave notranje politike arabskega in islamskega sveta pojavljajo zato, ker muslimani na Vzhodu privzemajo zahodna politična gibanja in se poslužujejo različnih zahodnih političnih praks in sistemov ter se tako oddaljujejo od samega jedra islama?

Težava leži v tem, da pravo islamsko učenje nikdar ni obstajalo v islamskem svetu, vsaj zadnjih nekaj

stoletij ne. Muslimanske države so eksperimentirale s socializmom, komunizmom, parlamentarno demokracijo, volitvami za diktatorje tudi v psevdo-islamski Saudski Arabiji, Iranu, Sudanu, Afganistanu. Nemogoče je uporabiti islam, kakor so ga poznali v Prerokovih časih, kajti okoliščine, potrebe in geo-politična realnost so se spremenile. Vseeno islam vsebuje nastavke, ki so daljnosežni. Poleg tega ne verjamem, da se katerakoli religija lahko meša s politiko, kajti religije temeljijo na monopolu svojih verskih predstavnikov in so v nekaterih primerih bile izrabljene s strani ekstremnih sil, ki religijo uporabljajo kot orodje zatiranja. Res je sicer, da islam ne pozna svečeništva, a teokracija zame ne predstavlja alternative demokratičnemu procesu, ne glede na to, kako slabo se jo prakticira. Za nameček pa vladajoče elite nikdar ne bi spre-

lonialisti« postali de facto vladarji na domačih tleh. V Egiptu npr. je Jamal Abdul Naserjeva revolucija proti monarhiji prinesla socializem, kajti takrat jih je podpirala Sovjetska zveza. Pakistan je prevzel britanski stil parlamentarne demokracije in Indonezija je preferirala ameriški tip predsedniškega sistema. Muslimanske države so prešle skozi veliko različnih procesov, a nikdar skozi islamskega. Poskusili so kapitalizem, socializem, mešano ekonomijo itd. Vsi ti eksperimenti nikakor niso privzdignili življenjskega standarda muslimanov po svetu, zato je moč slišati naraščajoči klic po islamskem sistemu. Težava je le v tem, da obstaja premalo izobraženih voditeljev, in to je dalo oblast nekaterim religijskim avtoritetam, kakor vidimo v Iranu.

Kot nereligiozna oseba me teokracija ne zanima. Večina običajnih muslimanov prav tako ni navduše-

njegova odgovornost, da celo pes ne umre od lakote.

Če bi muslimanski svet zmozel ustvariti vsaj ohlapno unijo, kakor je EU, in zbral potrebne resurse, imel dobre politične voditelje in skupno zunanjo politiko ter ekonomsko politiko, potem bi tudi islamski svet imel močno politično silo in bi lahko pričakovali spremembo na Bližnjem vzhodu. A žal, dokler se bodo ZDA, VB, NATO vmešavali v notranjo in zunanjo politiko Bližnjega vzhoda, muslimanom nikdar ne bo dovoljeno, da vodijo državo.

Kakšno rešitev bi islam lahko ponudil, kar se tiče politične domene? In kaj lahko muslimanske skupnosti naredijo glede napačne prezentacije islama in močne kritike, ki so jo deležne, kajti kritika islama pomeni tudi kritiko religijske prakse in kulturne dediščine?

jo in izboljšavo razvojnih poti in oglaševalskih poslovanj ter investicijskih možnosti. ECO je ad hoc organizacija pod okriljem Listine Združenih narodov (United Nation Charter, chap.VIII). Skupni cilj je bil ustanoviti trg za dobrine in usluge, podobno kot je danes EU. ECO ima tajništvo in kulturni oddelek v Teheranu, ekonomski biro v Turčiji in znanstveni biro v Pakistanu. Organizacija pokriva 416.046.863 ljudi na področju, velikem 8.620.697 km². Ustanovitelji organizacije so bili Turčija, Iran in Pakistan.

Bil bi izredno vesel, če bi se te tri države ponovno združile v bolj strukturiranem smislu. Pakistan je atomska sila, ima eno od največjih vojsk na svetu in največji bazen inženirjev, doktorjev in znanstvenikov v islamskem svetu. Iran ima druge največje rezerve nafte in zelo izobraženo mlado populacijo. Turčiji se piše še bolje; ima in-

Veliko muslimanskih držav želi imeti parlament in državne institucije. Začuda nihče na Zahodu ni o tem obveščen. Slika muslimana, ki se ga prezentirana, je slika tradicionalista, zelo religioznega in nazadnjaškega. Točno takšno sliko potrebujejo danes močne elite na Zahodu za blatenje islama.

jele možnosti delitve oblasti.

Že, a zaradi zahodnega vpliva se muslimani nikdar niso mogli obrniti k sebi. Neprestano so ali sprejemali ali pa jim je bila vsiljena tuja paradigma političnih sistemov.

Drži. 200 let kolonializma v muslimanskem svetu ne gre pozabiti. Večina muslimanskih držav je bila okupirana od ene ali več evropskih sil, kot so Britanija, Francija, Nizozemska, Italija, Španija in Portugalska. Ne le da so kolonialne sile oprale možgane lokalnemu prebivalstvu, temveč so tudi sproducirale elitni razred med muslimani, ki so predstavljali podaljšano roko kolonialistične vladavine. In potem so odšli. Za čas kolonializma ni bilo dovolj Britancev, Francozov, Nizozemcev, da bi vladali Pakistanu, Egiptu, Alžiriji ali pa Indoneziji.

Nato so kompenzirali in uporabili bogate intelektualne domačine, jih izobrazili na Oxfordu, Sorboni, Haagu in na drugih prestižnih univerzah ter jih postavili na oblast, da vladajo svojemu lastnemu ljudstvu. Ko so se bili kolonialisti prisiljeni umakniti, so ti »obarvani ko-

na nad religijskimi strankami glede njihove politične moči. Poglejmo primer Pakistana. Pakistanski muslimani zame prakticirajo islam veliko bolj goreče kakor v drugih muslimanskih državah. So dokaj konzervativni, kar se tiče verske prakse in islama nasploh, a nikdar ne dovolijo verskim strankam, da vodijo državo. Zmeraj so bile nereligijske stranke, ki so dobile večino glasov. Pakistanci želijo biti dobri muslimani in ne želijo religijskih voditeljev, da bi jim vladali.

Da, v kolikor je vladar izobražen človek, akademik, profesor, odvetnik, doktor in hkrati verski voditelj, potem je zgodba drugačna. Medtem ko neizobraženi verski voditelj, ki se ne bi mogel soočiti z zakoni, ekonomijo, socialnimi vprašanji ali infrastrukturo, predstavlja nekakšno težavo. Morali bi imeti mešano zahodno-demokratske vrednote in islamski koncept pravice. Izredno cenim ta močan občutek za pravico v islamu, ki se imenuje »adl«, in se jo mora preskrbeti za vse! Drugi kalifa v islamski zgodovini, Omar ibn Khatab, je rekel, da dokler je on vladar svoje umme (skupnosti ali naroda), je

Na osebni ravni bi muslimani morali prakticirati islam na najbolj čudovit in miren način. Brez dvoma. To je izhodiščna točka – njihova pravica do islama kot takega. Zelo pomembno je biti dober musliman, imeti iskren odnos do življenja in predvsem biti sočuten in odgovoren do ostalih soljudi.

Na politični ravni bi morale muslimanske države biti manj odvisne od Zahoda in se fokusirati na izgradnjo izobraževalnih ustanov za vse; zgraditi institucije za učinkovito vladanje in samozadostno ekonomsko stopnjo razvoja. Naj podam primer. Turška vlada me je povabila na konferenco v Istanbulu na temo Turčija in EU. Moje predavanje je nosilo naslov »Ali Turčija sodi na Vzhod ali Zahod?« Na konferenci sem delegate opozoril, da so leta 1964 Pakistan, Iran in Turčija formirali organizacijo, imenovano Regionalna kooperacija za razvoj (RCD). Ta organizacija je bila leta 1979 razvezana in nadomestila jo je Organizacija za ekonomski razvoj (ECO) leta 1985. ECO je medvladna organizacija, ki vključuje sedem azijskih in tri evropske narode. Nudi platformo za diskusi-

frastrukturo, močno industrijo in veliko delovno silo in je pozicionirana med Azijo in Evropo. Si lahko predstavljate status, moč in vpliv le teh treh muslimanskih držav, če bi dosegle enotno zunanjo politiko z več kot 400.000 milijoni ljudi, nafto in zaščito, ki bi podpirala 1,7 milijarde muslimanov po svetu? A to unijo vidim kot rešitev za človeštvo in ne kot delitveno mejo med »nami« in »drugimi«. Če bi eksperiment deloval, bi temu modelu lahko sledili Arabci, Indonezija itd. Imeli bi, kar bi potrebovali – resurse in izobražene ljudi. To imajo že zdaj, a je fragmentirano in brezciljno, golo posnemanje in prilagajanje Zahodu. Nastal bi velik islamski blok, ki bi imel nalogo pomagati, delovati glede na namen in skupni cilj.

Socialne in ekonomske rešitve so možne in predvsem nujne v islamskem svetu. Imamo izjemno religijo in zato ne potrebujemo nikakršnega uvoza od zunaj. Kar potrebujemo, je, da to, kar imamo, poenotimo in postavimo v pravi kontekst za pomoč bližnjemu sočloveku. To je tisto, kar islam naproša in zahteva in kar bi muslimanske skupnosti morale prakticirati.

»Finance so zmeraj zahtevna naloga«

Daša Purgaj

Na rektorski stolček Univerze v Mariboru bo v maju sedel Danijel Rebolj, trenutno profesor na mariborski fakulteti za gradbeništvo, ki je v drugem krogu rektorskih volitev poskrbel za preobrat in z le štirimi glasovi prednosti premagal Marka Marhla, prorektorja za mednarodno in meduniverzitetno sodelovanje Univerze v Mariboru.

Kot je po razglasitvi rezultatov povedal Rebolj, je zmago pričakoval, a se je nadejal večje prednosti. Protikandidat Marhl je dejal, da spoštuje voljo volivcev, zato je tekmeču čestital za zmago, mu dal na razpolago svoje znanje in izkušnje ter mu zaželel uspešno delo. Pritožbe na volilno komisijo kljub majhni razliki ni vlagal, se pa bo v prihodnosti popolnoma posvetil pedagoškemu in znanstveno-raziskovalnemu delu.

»Odločitev za svobodno in ustvarjalno univerzo sem pričakoval. Ves čas sem imel občutek, da je čas dozorel,« je bil nove odgovornosti vesel Rebolj, ki je za mesto rektorja kandidiral že pred štirimi leti, a je bil takrat v drugem krogu poražen. Zdaj obljublja, da bo univerzitetno barko popeljal v smeri prebuditve akademskih vrednot. Kot prvotne načrte ob nastopu funkcije navaja uravnoteženje odgovornosti in pristojnosti, predvsem prenos pristojnosti, ki so vezane na učinkovito delo fakultet, na dekane. »Jasno je potrebno razdeliti vsebino in formo, akademsko poslanstvo in upravljanje univerze,« pravi Rebolj. »Hkrati bomo pričeli s postopki za spremembe statuta, ki mora postati pregleden in učinkovit. Tudi novo uredbo o financiranju bo treba implementirati znotraj univerze, kar bo precej zahtevna naloga – kar finance zmeraj so,« pravi Rebolj in dodaja, da so podrobnejši načrti v delu ter da razmišlja tudi o nekaterih novostih, ki jih na-

merava vpeljati, kot sta denimo prorektor za finance in prorektor za informatiko. »V mislih imam nekaj imen, vendar vseh talentov na univerzi zagotovo ne poznam. Zato bom povabil akademsko skupnost, da predlaga kandidate in kandidatke,« napoveduje novi rektor mariborske univerze, ki si je za cilj zadal tudi povezati vse študente. Kako? S pogovori za skupno mizo in sodelovanjem, odgovarja Rebolj.

Kar se tiče nacionalnega programa visokega šolstva, vidi v njem veliko dobrih priložnosti, pomembna se mu zdi predvsem možnost, da lahko visokošolska institucija sama akreditira študijski program, zanimiva pa je tudi misel, da bi univerze lahko izstopile iz sistema javnih uslužbencev, s čimer se je spogledoval tudi protikandidat Marko Marhl.

Rebolj je sicer pred vložitvijo kandidature za rektorja vodil mariborski odbor stranke Zares, a je sedaj članstvo v stranki zamrznil, do maja pa ostaja v mestnem svetu. Takrat obljublja, da bo svoje mesto predal Janji Vidmar, saj zahteva funkcija rektorja po njegovem mnenju celega človeka.

V zimskih pogojih nesreča ne počiva

Velikokrat se nam zgodi, da nas določena stvar doleti nepričakovano. Tudi prometne nesreče so nepredvidljive in v zimskih pogojih moramo biti še posebej pazljivi udeleženci v prometu. Kako je najpametneje ravnati, če se nam kaj pripeti? Vse to je odvisno od naše pripravljenosti, znanja in izkušenosti.

Ko pride do prometne nesreče, je potrebno v čim krajšem času zavarovati kraj nesreče ter pomagati morebitnim poškodovanim v prometni nesreči, seveda pa se ob tem porajajo še druga vprašanja.

Z vidika uveljavljanja odškodnine je ob nastanku prometne nesreče potrebno pridobiti:

- Podatke soudeležencev, (podatke o zavarovalnici, številko zavarovalne police, podatke od prisotnih prič, če je mogoče, fotografiramo kraj dogodka in poškodbe vozil).
- Izpolniti 'evropsko poročilo'.
- V kolikor je kdo od udeležencev prometne nesreče utrpel telesne poškodbe ali če je nastala večja materialna škoda, na kraj dogodka pokličemo policijo. Pokličemo jo tudi takrat, ko se udeleženci ne morejo sporazumeti o krivdi ali kateri od udeležencev noče posredovati svojih podatkov ali če sumimo, da je soudeleženec pod vplivom alkohola.
- Prav tako policijo pokličemo, če je v nesreči udeleženo vozilo tuje registracije. Tako bo iz omenjene dokumentacije razvidno, kdo je odgovoren za nastanek prometne nesreče ter iz katere vrste avtomobilskega zavarovanja boste upravičeni do izplačila odškodnine.
- Če ponesrečenec skuša pobegniti, si zapišite številko registracije njegovega avtomobila.

V kolikor se vam zgodi škoda na steklih, svetlobnih telesih in ogledalih, ni potrebno poklicati policije. Tukaj opazam, da velikokrat udeleženci prometne nesreče nimajo te informacije.

1. Potrebno je poklicati na izpostavo zavarovalnice, na kateri imate zavarovan avtomobil, in prijaviti škodo. Dogovoriti se morate s cenilcem, da vam škodo oceni. Nato lahko popravite vaš avtomobil.
2. Nastalo škodo lahko popravite pri pooblaščenem avtomehaniku in na osnovi računa, ki vam ga izstavi, dobite vrnjen strošek popravila, in sicer na vaš osebni račun. Potrebno je le paziti, da cena popravljenega dela ne presega cene, ki jo običajno zavarovalnica izplača.

V kolikor se vam naredi škoda zaradi divjadi in domačih živali ali na parkirnem prostoru (izključno samo na osnovi vidne sledi drugega avtomobila zavarovalnica prizna škodo) ali pri tatvini, je dogodek potrebno prijaviti policiji.

Postopek za uveljavljanje škode zaradi divjadi in domačih živali, škode na parkirnem prostoru ali pa tatvine je sledeč:

1. Pokličite policijo – ki vam zapiše policijski zapisnik.
2. Pokličite na izpostavo zavarovalnice, na kateri imate zavarovan avtomobil, in prijavite škodo. Dogovoriti se morate s cenilcem, da vam škodo oceni. Nato lahko popravite vaš avtomobil.
3. Lahko pa popravite nastalo škodo pri pooblaščenem avtomehaniku in na osnovi računa, ki vam ga izstavi, dobite vrnjen strošek popravila, in sicer na vaš osebni račun. Potrebno je le paziti, da cena popravljenega dela ne presega cene, ki jo običajno zavarovalnica izplača.

Ko pride do prometne nesreče, smo vsi pod velikim čustvenim pritiskom, četudi je škoda zelo majhna ali neopazna. Vendar nam takrat iz spomina izgine marsikateri pomemben podatek. V sklopu podjetja Sora skupina, d.o.o., smo za vse bralce pripravili tudi letak s koristnimi informacijami, kako ravnati v različnih situacijah na cesti, kjer boste našli vse potrebne, pomembne telefonske številke. Shranite ga lahko v vašo prometno dovoljenje in tako bodo navodila ves čas pri roki. V kolikor še nimate teh informacij, mi napišite na tomaz.baskovic@sora-skupina.si, da želite prejeti brezplačen letak, ali pa pošljite sporočilo z enako vsebino na telefonsko številko 041 358 544. Vsem bralcem želim varno vožnjo.

Sora skupina d.o.o.
Partizanska cesta 30, 2000 Maribor
www.sora-skupina.si

Pozdravi iz St. Michaela

Samir Osmančević (Gradec), prevod Darinko Kores Jacks, ilustracija Jernej Žumer

Kot socialnoantropološki fenomen je tehnika, *techne*, v razvoju človeškega mišljenja zelo zgodaj postala eksplicitna tema filozofije; a posebnost tega pojma tiči v faktumu, da, za razliko od mnogih drugih filozofskih konstrukcij, ni končal v obsežni kolekciji anahronih metafizičnih eksponatov. Z obzorja človeškega kukanja za same stvari in za načine, na katere se pojavljajo, so izginile metafizične grmade, kot so duša, prapočela, vse vrste in podvrste logosa, objektivni, subjektivni in ostali umi, monade itd., tehnika pa je ostala tema ne le za moderno filozofijo tehnike, ampak tudi za zadnje poskuse, da bi se ta specifično človeški akt domislil v semimetafizičnih ali morda celo psevdometafizičnih sistemih, kot sta tista Martina Heideggerja ali pač Oswalda Spenglerja, ki si je prizadeval, da bi človeško tehniko ločil od tako imenovane »tehnike vrste«, od zgolj instinktivnega organiziranja pogojev lastnega obstanka, ki ga opazimo že pri žuželkah.

Za Spenglerjevo ontologijo je bil značilen prav kriterij gibljivosti - zato so rastline na nižjem nivoju, torej ontološko skorajda minorne, sledijo jim bedasto dobrodušni rastlinojedi, hierarhijo pa zaključujejo dominan-

tni mesojedi - in v tej ureditvi človek prav zaradi svojega specifičnega odnosa do tehnike postane največji plenilec, ki se *giblje* po planetu. Ne da bi bil slutil, kako prav bo imel šele v našem času, je za Spenglerja instrument dominacije postalo oko, pogled, način, na katerega na primer tiger nad-zoruje, kontrolira in eksploatira tisto, kar se nahaja v njegovem vidnem polju. A danes bi, če smo že vsi v omenjenem vidnem polju, če smo sredi popolne nepreglednosti postali nadzorovani objekti neke megapreglednosti, veljalo ponovno premisliti bit tehnike in tako vsaj za trenutek debanalizirati preuranjene in prav zato banalne orwellovske big brother metafore, ki jim njihova vpadljiva evidentnost odvzema ostrino boleče resničnosti.

Vprašanje se torej glasi: Ali je o novi techne in novem schellingovskem položaju človeka v kozmosu medital biviš hrvški premier na begu, ko se je vračal z letališč, ki so bila že vnaprej informirana, da se za njega ne bo nikdar našlo nikakršno letalo, in se ob tem vozil v ponižujoče majhnem avtomobilu k sanktmichaelskim plačilnim hišicam, pred katerimi ga je tigrovsko hladnokrvno in samozavestno čakala avstrijska policija, ker

se ji za prijetje brez velikega napa lociranega tehniško neizobražena gosta ni zdelo vredno poslati niti specialne enote niti uprizoriti lova na velikega političnega prijatelja bivšega avstrijskega premiera?

Izpostavljenost

Seveda medijsko eksploatirana aretacija bivšega hrvškega premiera tukaj celo ni niti eksemplarična za tisto, kar se je v zadnjih nekaj desetletjih samoprofiliralo kot novovrstna techne, o kateri je tukaj beseda. Kot ena od najizvirnejših gest človeškega posameznika, izročena na nemilost narave, je tehnika od nekdanj imela dihomičen karakter: bila je hkrati konstruktivna in destruktivna, z enako intenziteto je gradila in rušila, olajševala in oteževala, ohranjala in uničevala (praviloma tuje) človeško življenje. A šele digitalna in komunikacijska tehnika je na skrajno impresiven način in v najbolj dobesednem pomenu besede prodrla v najdrobnejše pore vsakdana vsaj tistega dela človeštva, ki samega sebe deklarira kot postindustrijsko družbo. Na identičen način namreč, kot je rimsko pravo v svojem formalistično-formalizirajočem zanosu iz človeškega posameznika napravilo abstraktni pravni subjekt, je sodob-

na komunikacijska tehnologija v neverjetno kratkem roku napravila iz človeškega bitja golega nosilca informacijske vsebine in s tem heideggerjansko po-stavo (Ge-stell) prevedla v iz-po-stavo, v iz-postavljenost, ki je skoraj identična s prebivanjem v tistem vidnem polju, v katerem mogočni Spenglerjev plenilec tako samoumevno dominira.

Razvoj tega tehnološkega segmenta je (za razliko od, recimo, izuma parnega stroja, pa celo atomske bombe, ki se v bistvenem še naprej vklapljata v pred-moderni pojem tehnike) na primer iz globaliziranja napravilo ne le agresiven ekonomski, ampak tudi aktiven vojaški koncept, ki vodi svoje križarske vojne z vzletanjem letal v severnoameriških puščavah in z bombardiranjem mest in industrijskih obratov na drugi strani zemeljske krogle. Slike ruševin prav tako postanejo gola informacija, ki ima kot taka vrednost morda še samo za informacijsko obsedene borze. Razvoj, o katerem je beseda, je samo informacijo naredil vredno več od tistega, o čemer informira.

Kuga

No, tudi na mnogo nižjih ravneh tehnološko omogočena informacija spreminja bit techne in postaja

RAZGLEDI^{net}

komentarji   analize   refleksije

tako rekoč vsajena v socialnopsihološko tkivo sodobnega subjekta. Ne le torej, da tisti, ki to želijo vedeti, v vsakem trenutku lahko vedo, kje se nahajamo (glede na to, da nismo na begu, ugotavljamo, da je informacija o tem, kje se nahajamo, nepomembna; a upajmo, da se bodoči ubežni premierji ne bodo naučili od hrvaškega, da ni dovolj zamenjati kartico v mobilnem telefonu, ampak je treba zamenjati tudi sam mobilni telefon, ki ga je prav tako mogoče identificirati), sedanjim »biografom« je dostopno skorajda vse: od bolezni, za katerimi bolehamo, ekcemov, ki nas srbijo, količine holesterola v krvi, vrste in količine cigaret, ki smo jih kupili pri bližnjem avtomatu, vrste in količine elektronskih poštnih sporočil, ki jih pošiljamo in prejemamo, pa vse do naših nakupovalnih navad, spolnih usmerjenosti in političnih prepričanj. Če se odjavite na enem naslovu, se informacija o vas avtomatsko seli na vašo novo destinacijo; skupaj s policijo davčna uprava, zdravstveno zavarovanje in mestna knjižnica v istem trenutku vedo, kako vas v primeru potrebe najti. In tisto, kar se je nekoč imenovalo zasebna sfera, je postalo le še dobra šala: vse-mogočni *google* ve, kakšno je vaše

ime in priimek, kaj mislite o svetu, ki je pred vami (o človeku nič ne govori boljše od tistega, kar išče, in to ne le v kontekstu konzumizma: tudi knjige, pojmi, ljudje, fotografije, nasploh informacije, ki jih iščete na internetu, govorijo o vas več kot eksplicitne verbalne izjave; kdor išče informacijo o poletih v ZDA, bo težko zanikal, da želi skrivaj zapustiti deželo in da ni na nikakršnem tridnevnem službenem potovanju) - v bistvenem je mogoče celo reči, da obstajate le toliko, kolikor uspe *google* o vas najti. Vendar vse to ne še pomeni, da se prava nevarnost skriva šele v politični, ideološki ali totalitarni zlorabi informacij, zbranih o vas z raznih strani, čeprav je ta nevarnost najbolj grozeča možna posledica trenda, o katerem govorimo. To, da je *Wiki-leaks* za trenutek iz-postavil tudi tiste, katerim je iz-postavljeno skoraj celotno prebivalstvo modernega sveta, ne spremeni ničesar v bistvu preobrata, ki se je odigral v biti tehnike, vendar jasno demonstrira monstroznost teh tendenc v tako imenovanih družbah znanja, družbah informacije. Tendenc, ki dajejo vedeti, da se je tehne obrnila navznoter, ker je človek za sovražnika - namesto nekoč okrutne narave, ki

jo je s pomočjo tehnike veljalo narediti bolj človeško - proglasil samega sebe. Iz-po-stavljenost kot obračanje po-stav kot bistva tehnike na ta način zaključuje dolgotrajen kulturnocivilizacijski proces, ki po demistificiranju zunanje in notranje narave zdaj preti z demistificiranjem samega duha, in to prav s ponotranjenjem Velikega brata. Pri *Orwellu* je namreč še lahko obstajala opozicija; zunanja kontrola človeškega obnašanja - zgolj vedeti, kje se nekdo nahaja, katere letalske karte želi kupiti in s kom telefonira - sama po sebi še niti ni pretirano problematična, dokler je človek v sebi le še sposoben misliti drugače, kot govori. Problem se začne tam, kjer nasploh preneha potreba po zunanji kontroli človeškega obnašanja, ker opozicijsko stališče (vsaj na ravneh, ki niso eksplicitno kriminalne) postane nesmiselno, človeški posameznik pa nesposoben misliti drugače, kot govori: *camusovska* kuga, nesmiselnost in brezupnost poskusa, da bi zapustili obolelo mesto, okuženo s *sanktmichaelskimi* plačilnimi hišicami, ki so že vnaprej informirane o vsakem eventualno načrtovanem preboju, pri tem pa so o tej apriorni informiranosti informirani tudi ti-

sti, ki želijo mesto zapustiti. Bodoča družba bo družba brez posebnih enot in sprktakularnih aretacij, ker bivši premierji ne bodo več niti poskušali doseči Amerike, bivši finančni ministri (kot nekdanji avstrijski, ki so mu prisluškovali zadnjih nekaj let) pa bodo morali problematične denarce začeti čuvati bolj v nogavicah kot v bankah. In nasploh kolikor je mogoče manj komunicirati. V komunikacijski družbi, seveda.

Tehne, ki ni niti »tehnika vrste« niti tehnologija, je, z ozirom na svoj totalni karakter, privedla um v enkratno pozicijo, iz katere ga po *hölderlinovsko* lahko reši samo neka povsem (p)osebna premetenost. Ta premetenost ne more biti tista znana *heglovska*, kajti tokrat mora um prevarati samega sebe, če hoče obvladati razjarjeno in osamosvojevano tehniko, ki ima v svojih rokah vse tehnološke adute, nujne za končno zapiranje subjekta v monolitno socialno, ideološko in končno tudi psihološko stvarnost, vnaprej omeščano z vsemi mogočimi plačilnimi hišicami, pri katerih bodo čakali uborni birokrati z dostopom do podatkovnih baz, ne pa surovi policaji s *pendreki*. Sedanji in bodoči bivši premierji bi to morali vedeti. In mi skupaj z njimi.

Jo imeti ali ne?

Maribor je zgodba o nedokončanih večnamenskih in športnih objektih, a zdaj se že na glas razmišlja o novi dvorani.

Milan Lazarević

Organizacija evropskega prvenstva v košarki 2013 v Sloveniji je dvignila veliko prahu. Veliko je pozitivne energije, so pa tudi pomisleki, kaj bo tako veliko tekmovanje, za nogometnim prvenstvom drugo največje, prineslo državi v obdobju po njen.

Vsi se strinjajo, da gre za veliko promocijo države, organizatorji v času tekmovanja predvidevajo dobiček, koristi naj bil imeli gostinci, hotelirji, prevozniki in še mnogi. Obdobje po Eurobasketu 2013 je pomembno predvsem zaradi nadaljnjih aktivnosti, ki bi še naprej omogočale zaslužek v turizmu in tudi na športnem področju.

Ko je Košarkarska zveza Slovenije 5. decembra dobila organizacijo tega tekmovanja, sta le dve dvorani (Stožice in Zlatorog) in pogojno tretja (Tivoli kot rezerva) izpolnjevali kriterije, ki jih zahteva Mednarodna košarkarska zveza. A za predtekmovanje, ki poteka v štirih skupinah, je treba imeti štiri ustrezne dvorane. Teh Slovenija zaenkrat nima, čeprav obstajajo načrti v Novem mestu, Kopru, na Jesenicah, Ptuj, celo obe Gorici sta se prijavi za skupno

prizorišče, le Maribor zaenkrat ne more ponuditi še ničesar.

Drugo največje slovensko mesto nima ustrezne dvorane, saj je znamenita dvorana Tabor premajhna in neudobna za zahtevne košarkarje, absurd pa je, da tudi po 26 letih stoji nedokončana. Tabor je žalostna zgodba o objektu, ki je pred skoraj tremi desetletji bil sodoben, a je tedanja stabilizacijska politika, ki jo je izvajala zvezna vlada, na čelu z Milko Planinc, prepovedala vse naložbe v negospodarstvo. Kljub krčenju sredstev so dvorano pod pretvezo, da gre za telovadnico osnovnih šol, zgradili, vendar manjšo od prvotnih načrtov. In zdaj plačuje davek tedanjemu času. Skozi desetletja so se tudi spreminjala pravila dvoranskih športov. Krovne organizacije zahtevajo več udobja, zato dvorana Tabor zdaj izpolnjuje pogoje le še za ligaške športe ali pa mednarodne tekme nižjega razreda.

In kaj zdaj? Košarkarska zveza Slovenije na Maribor resno računa, ker je gre za košarkarsko mesto z bogato tradicijo, ki je dalo največ znanih igralcev, Ivo Daneu je v Fibini hiši

slavnih. Toda občinski veljaki so se zganili šele pred dobrim mesecem, ko so se začeli pogovarjati, kaj storiti. Poraja se več vprašanj. Je smiselno obnavljati Tabor ali pa zgraditi povsem novo dvorano, ki bo zadoščala najstrožjim predpisom? S sodobno dvorano bi imeli nekaj desetletij mir. Ker je denar sveta vladar, bodo finance odločilne. Maribor bo do Eurobasketa 2013 prizorišče nekaterih bolj ali manj pomembnih dogodkov, ki bodo dodatno obremenili mestni proračun. Največ denarja bo šlo za Evropsko prestolnico kulture, svoj piskerček so pristavili organizatorji zimske univerzijade. In če tukaj dodamo še organizacijo Eurobasketa, ki nujno pogojuje sodobno dvorano, potem denarja za vse res ne bo dovolj.

Načelno soglasje, da bi Maribor gostil eno predtekmovalno skupino, obstaja. A dalje od tega niso prišli. Prenova dvorane Tabor naj bi bila predraga, poznavalci pravijo, da bi jo bilo najbolje zrušiti. Torej preostane izgradnja nove. In kaj nova dvorana prinaša? Ogromen napredek, vendar pri takšnem projektu je treba biti previden. Maribor je namreč velika

zgodba o nedokončanih objektih. Dvorana Tabor je prva, olimpijski bazen Pristan druga. Še več jih je. Leta 2006 je takrat novi župan Franc Kangler ponosno stal pred kamerami ob koncu prve faze posodobitve ledne dvorane. Od takrat dalje se ni naredilo nič. Leta 2008 so evforično odprli prenovljeni Ljudski vrt, a to je bila še le prva faza. Kdaj bo stadion dokončan, ni jasno. Hipodrom propada, da o odprtih bazenih ne govorimo. Edina svetla točka je dvorana Lukna. Le-ta ima celovito podobo, vendar premajhno kapaciteto.

In spet vprašanje o smotrnosti nove dvorane. Ta bo učinkovita le, če bo dokončana. Sodoben objekt pri ponudbi potrebuje spremljavo; fitness, restavracijo, konferenčno dvorano ... Le celovita ponudba bo zadovoljila uporabnike. Ker naj bi šlo za večnamensko dvorano, bi v njej bila krožna atletska steza, z montažnimi tribunami kapacitete 7000 do 8000 gledalcev bi lahko organizirali večja tekmovanja in koncerte. Predvsem je pomembna celoletna uporaba. Atletom pozimi ne bi bilo treba več hoditi na Dunaj ali v Budimpešto, v Maribor bi na zimske priprave prihajali iz drugih krajev.

Ob denarju, takšen objekt naj bi stal med 15 in 20 milijoni evrov, bo pomemben boj s časom. Tega je ob vseh postopkih vse manj. Zgovorniki univerzijade, ki s stisnjenimi zobmi mislijo o košarki, bi radi, da bi bila dvorana končana do januarja 2013, saj bi tam v času študentskega dogodka imeli ledeno ploskev. To je malo verjeten scenarij, ker časa za tako hitro izgradnjo ne bo dovolj. In če dvorane ne bo do univerzijade, ne bo nič tragičnega, samo večji bodo pomisleki, da se dvorana gradi zgolj zaradi Eurobasketa 2013.

Napačno razmišljanje, ker dvorana se ne bo gradila zgolj za potrebe košarke, temveč bo ostala mestu v trajno uporabo. Maribor bo na zemljevidu kot mesto s sodobnim objektom.

Sedanja dvorana Tabor

Dežela, ki jo je bog ustvaril zase

Lior in Špela potujeta po kopnem preko Azije. Preberite njune zgodbe in dogodivščine iz potovanj ter njune vpoglede v kulture držav, za katere se zdi, da se spreminjajo z neizmerno hitrostjo, in dežel, ki ostajajo nespremenjene, kot skala v reki zgodovine.

Lior Volnejc in Špela Gašparič

Kerala, ena izmed dveh dežel, ki kraljujeta na skrajnem jugu indijske podceline, se ponaša z laskavim nazivom »Dežela, ki jo je bog ustvaril zase«. Ne glede na turistično promocijo je ta indijska dežela, kjer se ljudje veliko več smeji, kjer je glavno prevozno sredstvo kanu in kjer so skrivnostne vodne poti nadomestile avtoceste, verjetno res nekaj posebnega. V Kerala sva prišla, da bi ugotovila kaj tej državi omogoča, da se primerja z božjo naravo, in ko sva zapuščala to čudovito tropsko pokrajino, nisva več dvomila v njihove oblube.

Nasmehi na obrazih domačinov niso le posledica božje volje – prebivalci Kerali imajo veliko razlogov za smeh, saj živijo v deželi, ki morda ni najbogatejša v Indiji, vendar vlaga največ sredstev v svoje prebivalce. Že skoraj pol stoletja vlada v Kerali Komunistična partija Indije (marksistična), ki ima v regiji veliko podpore pri volivcih in posledično veliko moči, da uveljavlja spremembe. Gre za prvi primer demokratično izvoljene komunistične vlade v državi, kjer je ima centralno oblast opozicijska stranka.

Kljub temu, da jim ni uspelo izpeljati popolne revolucije, je CPI-M s počasnimi reformami pripeljala deželo do vidnih rezultatov: pričakovana življenjska doba v Kerali je kar de-

set let višja od indijskega povprečja, stopnja pismenosti pa je z 91 % najvišja v Indiji. Kmetje, ki sestavljajo velik del prebivalstva, uživajo eno najbolj pravičnih delitev posesti v primerjavi z drugimi indijskimi državami, vloga žensk v družbi in predvsem v političnem življenju Kerali pa je zavidljivo dobra.

Najino raziskovanje sva začela v pristaniškem mestu Cochin (Kochi), kjer je dobro viden vpliv Portugalcev, ki so na tem območju dolgo vladali: ulice mesta so ozke in ravne, na vsakem vogalu stoji cerkev in mnogo spomenikov spominja na to kolonialistično silo. Na srečo so vsaj jedi ostale indijske in tako sva si privoščila odlični curry s paradižniki, ananasom in jogurtom, pa ocvrte banane in seveda svež kokos, s katerim se radi osvežijo domačini. Kokosov oreh z velikim nožem najprej odprejo na vrhu in vstavijo slamico, tako da kupec popije osvežujočo tekočino, ki se skriva v njem, prodajalec kokos nato preseka na pol, vrh kokosa, ki ga je odsekal na začetku pa služi kot žlička, s katero lahko izdolbeš mehko in okusno belo sredico. Posebna poslastica so sveže ribe, ki jih ribiči prodajajo na tržnic, saj lahko tukaj izberete ribo, ki bi jo radi jedli za večerjo in jo nato prinese v sosednjo restavracijo, kjer vam

jo za simbolično ceno pripravijo.

Pot naju je zanesla tudi v mesto Allepy, ki slovi po krasnih plažah, istčasno pa je tudi izhodiščna točka za potepe po neskončni mreži vodnih kanalov (Backwaters), ki privlačijo milijone turistov. Najela sva skuter in se po obalni cesti podala proti severu. Vsakih nekaj kilometrov sva zavila proti morju in vsakič znova naju je očaral enak prizor: prekrasna tropska plaža z zlatim peskom in palmami, ki se nagibajo proti morju vse do koder seže oko. Žal je bilo v prejšnjih dneh mnogo dežja in kanali, katerih gladina je močno narasla, so s sabo v morje prinesli blato in vodne rastline, zaradi katerih plavanje v morju ni prišlo v poštev. Ko sva se vozila skozi majhne vasi ob poti, sva skoraj na vsaki steni opazila plakate komunistične partije (v lokalnem jeziku malajalamščini), na vsakem križišču pa so vihrale rdeče zastave s srpom in klavivom.

Želela sva raziskati tudi vodne poti in pluti po kanalih, ki se kot neskončna mreža raztezajo po tem območju. Mnogi turisti najamejo hiše na vodi, ki podnevi plujejo po kanalih, ponoči pa se zasedrajo. Ti vodni hoteli so klimatizirani in po navadi zelo dragi; ko plujejo po kanalih, da bi turistom omogočili vpogled v življenje prebivalcev, pa onesnažujejo vodo, ki je

tako pomembna za domačine. Zato sva se odločila, da si območje ogledava iz lokalnega trajekta, s katerim sva se peljala v bližnje mesto, tam pa sva prosila ribiča s kanujem, da naju popelje po manjših kanalih, ki so pogosto veliko bolj zanimivi. Na poti sva videla očarljive vasi, ki kanale uporabljajo kot vodne poti, na poljih ob kanalih pa pridelujejo riž. Vse življenjske potrebščine prevažajo s kanuji, včasih pa nakupujejo kar iz trgovin na ladji, ki plujejo po kanalih. Moški tukaj večinoma nosijo krila (ki se imenujejo dhoti), za katera pravijo, da so zelo zračna in primerna za vroče in vlažno podnebje v Kerali. Ko sva se vozila s kanujem, sva se morala izogibati žabam, ki so skakale iz bregov kanala, na srečo pa sva se vrnila še preden je ponovno začelo deževati. Je Kerala torej dežela, ki jo je bog ustvaril zase? Morda res. Všeč nama je bilo, da sva videla bolj ležerno in sproščeno Indijo, kjer prebivalci cenijo in spoštujejo naravne danosti ter svoje soljudi. Če obstaja bog, ki zre v Kerala, gotovo ni razočaran nad pozitivnimi reformami in nasmejana ter spoštljivo naravo ljudi, ki živijo v njegovih deželi.

Špeli in Liorju lahko na njunem potovanju sledite redno na njunem blogu: <http://d7000blog.nikonsvet.si>

»Kritik mora biti najprej umetnik, da bi lahko bil kritik.«

Umetnica Mirjana Šajinović, zaposlena v Drami SNG Maribor, igralka, ki je znana po svoji ljubezni do narave in zdravega načina življenja, prepoznana predvsem po svoji lahkotnosti in pravljíčnosti, ki ju oddaja, je odprla svoj svet in razkazala koticke svoje osebnosti.

Almira Čatović

Kdo je pravzaprav Mirjana Šajinović?

Mir. V bistvu se vzgajam v tem, da bi bila mir. Mogoče je pri kreativnih notranji mir oz. nemir še bolj izražen. Verjamem, da do najlepših zakladov ni potrebno priti z dramo, notranjim bojem ali spraševanjem. Vse je v človeku, samo vedeti moraš, kje odpreti, za kar je potrebno biti čuječ.

Sestra mi izbrala ime Mirjana. Imena kot živahna deklica nisem marala, zato sem si izmislila zgodbo, kako me je mama klicala: »Mir! Jana.« Kasneje sem v sanskrtu zasledila da je yana kolo in tako sem razumela svoje poslanstvo vrtečega se miru. Temu se sedaj približujem. Mislim, da ti je ime tudi dano in da izbira imena ni slučajna.

akcijah in takrat točno vem, kaj sem naredila narobe ali če sem reagirala po starem receptu, ki so ga moji starši uporabili na meni. Učim ga, da je treba vedno živeti po resnici. Sam sebe imaš in če sebi ostaneš zvest, potem imaš vse.

Sicer pa se je pri očetu glasbeniku in mami igralki on odločil za nogomet. Če pri tem ostane, »bit će para« (bo denar).

Kakšen je vpliv igranih vlog na tvojo osebnost, koliko si igralka v privatnem življenju in kaj je zate v predstavi pomembno?

Na odru ne igram, dajem in sem v tistem trenutku točno to, kar moram bit. Posodim svoje telo in vso svoje bitje temu karakterju, ki ga igram. Za mene je igra resnica, rudnik duše in nenehno iskanje in raziskovanje.

Kakšna je razlika med igralcem in umetnikom?

Včasih ni nobene, včasih pa je velika. Današnja birokracija igralcu vedno bolj nastavlja pot oziroma kodo - zadovoljiti ali ugoditi. Umetnik pa nikoli ne ugaja in ne skrbi, da bi bila njegova publika zadovoljna. Umetnik stremi k temu, da bi bila njegova publika srečna. Umetnik za gledalca skrbi tako, da bo vedno znova pritisnil nanj. Gledalec se začne spraševati. Ali se bo spraševal doma ali med predstavo, ni pomembno. Pomembno je le, da bo gledalec z predstavo zrastel. Umetnik teži in se približuje katarzi.

Koliko so za igralca potrebna priznanja okolice in katero priznanje, ti je ostalo še posebej v spominu?

Katere vloge bi označila kot mejnike tvojega razvoja?

Nekako mi je v Akademiji najbolj ostala v srcu Antigona, kasneje mi je bila zelo ljuba vloga Mary Warren, kjer sem krasno sodelovala z dramaturgom predstave Lova na čarovnice, Igorjem Lampretom. Bil je zelo strog in pronicljiv, veliko je prispeval k mojemu igralskemu razvoju.

Potem sem ponovno sodelovala z njim pri Mali Tereziji, kjer sem igrala Terezijo, ki je vstopila v Karmel pri svojih rosnih 16 letih, potem, ko si je to izborila pri papežu, navada je bila, da so morale dopolniti 21 let za vstop. To je bila prva vloga, ki je imele stvarno življenje in hkrati izjemno duhovno pot in vero v Boga. Da sem dosegla nianse čustvene vertikale pri tej vlogi, mi je zelo pomagal re-

Na odru ne igram, dajem in sem v tistem trenutku točno to, kar moram bit. Posodim svoje telo in vso svoje bitje temu karakterju, ki ga igram. Za mene je igra resnica, rudnik duše in nenehno iskanje in raziskovanje.

Kaj ti predstavlja izziv?

Kako ne reagirati, ko si izzvan. Ko te vsi prisiljujejo, da bi se bojeval. To sem doživela na osebnem nivoju, na čustvenem področju. Družba te kar naprej prisiljuje, da se bojuješ in tekmuješ. Sedaj mi je največja preizkušnja, kako uravnavati meje pri otroku, ki jih vedno znova preizkuša.

Ena od vlog v tvojem življenju je tudi vloga mame. Kaj se učiš od otroka in kaj ti učiš njega? Glede nato, da sta oba starša umetniško naravnana, po čigavih stopinjah navijata, da bo šel?

Ko sem prvič ugledala njegove oči, so mi pritekale solze, saj sem videla neskončnost veselja v njegovih očeh. Sem blagoslovljena, da me je ta duša obiskala in sem počaščena, da si je mene izbrala, da jo spremljam na poti. On je čudovito bitje, ki me uči totalne modrosti. Kadar reagira, vidim sebe v njegovih re-

V predstavi Severni sij sem raziskovala minimalne stvari, to mi je bilo dovoljeno. Mile Korun me je naučil, da sta priprava kot nastavek v energiji trikrat bolj pomembna kot beseda, ki jo izgovorim. Naučil me je zračnosti v besedi.

Kaj naredi iz igralca dobrega igralca?

Dober igralec je za mene igralec takrat, kadar je iskren. Igralec je dober, kadar je resničen, inovativen, inspirativen in kadar podaja, se igra z vsemi. Kadar se zave, da v tej igri ni sam in kadar deli. Pravzaprav kadar je človek. Kadar je v svojem bistvu zelo dober, to na odru seva. Na odru ne moreš skriti ničesar. Vloga lahko odigraš na svoj način, pri tem je nekomu lahko všeč, nekomu ne, ampak kadar si v fokusu in dobrobiti tega, kar je nekdo napisal, potem si resničen. In to je zmaga. Ničesar drugega ne potrebuješ.

Prijetno je, če te kdo potrdi, nagradi, vzpodbudi, ampak pomembnejše je biti sam sebi potrditev. Izpostavila bi le kompliment, ko mi je ena punca rekla, da ji je najbolj všeč pri moji igri na odru to, da je ne silim, da me gleda, ampak ona me gleda vedno bolj. Lepo je tudi, ko me kdo v mestu pokliče po imenu vloge, ki sem jo igrala. Pa iskrene kritike mojih prijateljev.

Je igralec igralcu volk?

Včasih se srečujemo na človeškem nivoju, včasih na igralskem in ne glede, na katerem se srečujemo, so igralci vedno lačni priznanj. Zato se nekateri borijo za naklonjenost režiserja, kar zgleda zelo nagonosko, kakor da se borijo za naklonjenost mame. Radi se primerjajo. Mislim, da nas ravno različnost tvori v Enost. Slovenski igralci te po navadi ocenjujejo na podlagi tega, koliko igraš, saj jim kvaniteta pomeni kvaliteto.

žiser Zvone Šedelbauer. In spoznala sem svojo čudovito prijateljico in kolegico Majo Gal Štromar, ki je igrala mojo sestro. To je bil čudovit študij in globoka predstava, ki je veliko prispevala k mojemu duhovnemu razvoju. T' ga za Jug je bila predstava, obarvana z mojim življenjem. Ljudje me še danes ustavljajo na ulici, kdaj jim bom podarila spet nekaj takega.

V Severnem Siju sem igrala Marjetico, krasno sem se ujela s kolegom Vojkom, ki je igral Erdmana. In blagoslovljen je bil moj igralski dar ob velikem mojstru slovenskih odrov Miletu Korunu.

Vloga Elektre je prišla v zelo plodnem obdobju in tudi tukaj mi je nemški režiser Hansgunther Heyme dovolil čustvene nianse, ki jih je dopolnjeval. V zadnjem času pa moram izpostaviti moje sodelovanje z režiserko, dramsko pisateljico

Iz otroške predstave *Drevo sem srečno*

in igralko Aleksandro Blagojevič, v najini avtorski predstavi po motivih Davida Mameta Variacije na temo divjih rac - Mirka Živka in Dadakice. Ko sva nastopali na Poljskem, je vsa publika na koncu predstave stala in vzklikala bravo. Aleksandra mi je rekla: »Miki, ja bi mogla ovako svaki dan!« »Pa i ja bi Sine.« (Miki, vsaki dan bi lahko tako. Tudi jaz).

tik napisal, da je Elektra imela spastičen napad. Kritik danes sploh ne berem več. Večinoma delajo škodo, tako gospodarsko kot strokovno.

Ali je lahko umetnost institucionirana?

Nekoč mi je nekdo dejal, da je človek na največji preizkušnji v življenju na dveh področjih in sicer na seksualni preizkušnji in na preiz-

in institucija se od njih želi čim bolj oddaljiti ter jih popolnoma zabrisati. Teater v Sloveniji deluje zelo šablonsko in ne diha. Nihče si ničesar ne upa, saj vsi čuvajo svoja korita. Vse je planirano v naprej, danes je uspeh na vseh področjih določen v naprej. Prebojev in presenečenj več ni.

Kakšen je tvoj odnos do EPK?

in telesa in jih kasneje uporabiš v predstavi. Želim si, da bi bilo v teatru več drznih, naprednih in odgovornih režiserjev.

Eko, bio, joga, Indija so postali oznake novega trenda. Koliko si v trendu, še preden je to ta postal?

To sem počela, ko še ni bilo to tako trendovsko usmerjeno. Tak je pač moj način življenja. Ekološki sistem

Današnja birokracija igralcu vedno bolj nastavlja pot oziroma kodo - zadovoljiti ali ugoditi. Umetnik pa nikoli ne ugaja in ne skrbi, da bi bila njegova publika zadovoljna. Umetnik stremi k temu, da bi bila njegova publika srečna. Umetnik za gledalca skrbi tako, da bo vedno znova pritisnil nanj. Gledalec pa se začne spraševati.

Nisi vedno blagoslovljen s takšno reakcijo gledalcev. Preprosto je ustvarjati z njo. Na istem strimu sva glede odnosa gledalec igralec, kaj naj bi igralec nosil in izpovedoval in kako živeti resnico na odru. Komaj čakam, da se lotiva nove poslastice.

Koliko verjameš kritikom in kako dojemajš, kadar so si mnenja kritikov med seboj zelo različna?

Vedno verjamem sebi, svojemu notranjemu impulzu, ki me nikoli ni izdal. Kritika bi bila smiselna, če bi bila konstruktivna. Kritiki v Sloveniji mislijo, če kritizirajo, da so s tem spisali kritiko. Kritiki lahko piše le s svojega nivoja in večina jih ni dorasla umetnikom. Kritiki mora biti najprej umetnik, da bi lahko bil kritik.

Pri vlogi Elektre je nemški kritik govoril o dveh Elektrinih monologih kot o dveh rekah, ki se zlivata v novo rojstvo. Medtem ko je slovenski kri-

kušnji moči. In tu mislim, da so do sedaj vsi padli. Pravijo, daj človeku oblast, pa boš videl, kdo je. Zato bi jim jaz dala oblast za večno, takrat se morda ne bi čutili ogrožene in bi lahko začeli razvijati bistvo.

Starejši igralci so imeli izkušnjo, ko je bilo za njih poskrbljeno, npr. v Celjskem teatru se je v času Igorja Lampreta delalo na razvoju igralca. Danes pa teater po večini zadovoljuje norme birokracije, katera terja od igralca kvantiteto in ne kvaliteto. Kreativnost nikoli ne odpre duri poslušnemu, ampak čuječemu in tistemu, ki zna prisluhni. Zato je potrebno veliko potrpežljivosti in časa. Danes bi radi imeli predstavo narejeno v mesecu in pol, da se lahko potem veselijo, kako spet nismo dosegli presežka. Kadar dosegaš povprečje, se te lahko zlahka nadzoruje in vodi. Zato so presežki vedno nevarni

Zdi se mi, kakor da se ta EPK sploh ne bo zgodil. Vsi o tem govorijo, ni pa glavne ideje, baze ali narejenega programa, kjer bi Maribor bil kot močan center povezan z ostalimi slovenskimi mesti. Samo povezovanje danes lahko spremeni in nadgradi. Celotna scena mi deluje kot stavba, kjer imamo samo okna in streho, ni pa temeljev. Vsak pri tem, kakor da hoče biti sam in si pridobiti čim več denarja.

V kakšnem teatru si želiš videti sebe?

Imam močno željo po angažiranem teatru. Teater mora biti napreden in vedno mora kazati in usmerjati naprej in mora razvijati stvari, ki jih ljudje še ne razumejo. Mi smo plačani, da kreiramo, ne da imitiramo. Želela bi si, da te zjutraj v teatru čaka cela paleta možnosti od joge, jutranjih vaj, do petja, do vsega, s čimer si vzdržuješ kondicijo glasu

se mi zdi edini preživitveni sistem na tem planetu. Joga pa je le vez med fizičnim telesom in duhovnim področjem, pri čemer z vajami iztisakaš iz sebe strup, tako na duhovnem kot na fizičnem nivoju.

Če bi za Božička dobila zlato ribico, katere tri želje bi si v prihajajočem letu zaželela?

Imam samo eno željo. Želim, da bi vsak človek v sebi dosegel stopnjo miru, da ne bi bilo ne notranjih ne zunanjih bojev. Želim, da bi se ljudje zavedali, da niso ločeni drug od drugega ter da bi dosegli stopnjo spoštovanja do vseh živih bitij. Torej gre za eno samo željo, s katero bi ciklično bilo spremenjeno vse. Iz te želje izvira tudi moje ime. »Ima i druga, puno, puno ljubavi (veliko, veliko ljubezni), če pa bova klepetali še kakšno urico, mogoče pride še tretja želja in še kakšna zlata ribica.«

Pank je star

Ura je že krepko odbila polnoč. Slavnostna manifestacija IBTZ v Kinu Šiška, v čast okroglemu jubileju Igorja Vidmarja, je vstopala v zadnjo fazo žura. Od čez večer zbrane tisočglave množice z različnih koncev Slovenije, ki je nazdravila »sivi eminenci« skupaj zasedbami slovenskega panka in postpanka Kugo, Pankrti, Otroci socializma, Via Ofenzivo, Lublanskimi psi, Industbaga, Niet, Laibach ter drugimi (so)borkami in (so)borci iz tistih prelomnih 1970 in 1980 let ter s posebnimi gostjami-presenečenjem, ženskim pevskim zborom Kombinatom, je ostala še dobra desetina, ki je veselo kramljala, žulila pir, se zabavala in prešerno nazdravljala šestdesetim letom panka na Slovenskem in tudi prihajajočemu novemu letu. Na platformi pred kinom, pokriti s šotorom in ogrevani s plinskimi grelci, se je po črki zakona vlekel cigaretni dim, v avli pa so se brusile pete na predvajano muziko. Vrteli so se stari dobri pankovski in novovalovski hiti in »evergreeni« Patti Smith, Clash, Dead Kennedys, Sham 69, Angelic Upstarts, Gang Of Four, Undertones, Električnega orgazma, Talking Heads, Devo. Mednje se je vmešal tudi kakšen aktualnejši komad, kar je spodbujalo dobro voljo med mlajšimi in starejšimi na tem prijetnem družabnem večeru. Nanj je prilezlo kar nekaj obrazov, ki jih dolgo ni bilo naokoli, na rockovski koncert. Vendar za razliko od mlajših, ki so odkrito in brez zadržkov izkazovali spoštovanje in naklonjenost tako do prisotnih veteranov kot do pankovske in novovalovske glasbe starejšega datuma, je bila starejša (pankovska) raja, sploh tista iz ljubljanskega

jedra, prepoznavno ignorantska in pokroviteljska.

»Bi lahko zavrtel kaj bolj plesnega?! Tole nabijanje lahko poslušajo samo zelo zadedeti ljudje,« je bil argument živahne petdesetletnice proti hitu The Hardest Button To Button skupine White Stripes z albuma Elephant. Nekdanja pankerica, ki je to po duši še danes, je povlekla globoko iz podzavesti surovo kletev, s katero so njo, njene prijatelje in prijateljice obkladali ter žalili pred tridesetimi leti, ko so jim težili starši, hipiji, statorokerji in drugi mimoidoči ali se nad njimi celo izživljali miličniki v uniformi ali civilu. »Kako se obnašaš?!«, »Poglej se, kakšna si!«, »Kako se pa oblačiš? In kakšno frizuro imaš?!«, »Kakšno hrupno, ničvredno glasbo brez melodije poslušáš!? Samo ropot!« Takrat je na te zbadljivke odreagirala s »fakof« in z desnico pokazala še sredinca. Tri dekade kasneje pa se je ujela v lastno past: pokazala je skoraj identičen gnus, posmeh in neodobravanje do muzike mlajše generacije.

Dobršen kos (nekdanjih) pankerjev in pankeric se je postaral in danes živi od legendarnih spominov in zgodovinskosti tistih divjih dni. Prav po tem se od njih loči slavjenec Igor Vidmar. Že takrat, pred tridesetimi leti, ko je bil motor tiste pankovske scene, je bil vedno v pogonu in zelo na tekočem z aktualnimi, nekonvencionalnimi tokovi in dogajanji v družbenem, (sub)kulturnem, medijskem, političnem, socialnem, glasbenem okolju. Tukaj in zdaj je še vedno z odprtimi ventili za novosti in sveže informacije. Ni se mu ustavil čas. Zgodovinski spomin koristi za lucidne analize in sarkastične kritike stanja stvari. Gre s srcem naprej!

DRUŠTVO MRTVIH PESNIKOV

Krog

ZKP RTV Slovenija, 2010

Prekrvavljeni in okrepljeni DMP so poslali v svet ploščo, ki so jo detajlno sfrizirali producentski prsti Žareta Paka. Odtenki popa, rocka in elektra koketirajo z novodobnimi, aktualnimi glasbenimi tokovi. Skupek je logično nadaljevanje v zorenju zasedbe, ki pa, podobno kot Flirt, še ni zacelila mladostniških ran. Ko se bodo zreli DMP otresli odvečnega tovora srednješolskih let, bodo sklenili krog.

MALIK

Praznoverje

Založba Radio Študent, 2010

Težki rock kvarteta iz Svetega Jurija ob Ščavnici se vleče in razleže čez celo ploščo. Preplet grungerskega in darkerskega rocka pritiska z veliko težo mistike in brez posluha zanjo je to mračno in težaško rockovsko ploščo nemogoče poslušati resno. Navkljub strašljivim prizvokom se najdejo trenutki, ko za nasmehom posije sonce in se zagleda svetloba na koncu tunela. Odrešitev sveta pa še ni blizu.

NTOKO

Parada ljubezni

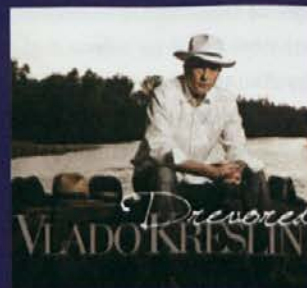

Beton, 2010

Dokaz več, da angažirana in aktivna glasba še živi in utripa z vso močjo, tudi na plesišču. Parada ljubezni je realizacija tiste stare levičarske o pop glasbi, ki združuje ples in politike, zabavo in akcijo. Stripovska pripoved je posledica zagledanosti v japonsko pop kulturo, liki in sporočilo pa prihajajo naravnost iz slovenskega vsakdana. Lucidno rmanje je zabeljeno s poštenim elektro-truščem.

VLADO KRESLIN

Drevored

Založba Kreslin, 2010

Prepoznavnemu avtorskemu tandemu Kreslin-Tomassini se je na Cesti pridružil Gal Gjurin, ki je novo Vladotovo ploščo zapeljal skozi Drevored. Družba se je na tej plošči bolje ujela kot na prejšnji. Čustveno nabite skladbe upanja pred koncertem sveta pojejo in dihajo v prevetrenem ambientu, v katerem so kreslinovke zadihale s svežimi pljuči ljudskosti in izpovednosti. Avtorska prelomnica na poti naprej.

Uporabiti moč ljubezni za dosego družbenih sprememb

Družbene spremembe običajno vodijo k izboljšanju razmer človeškega življenja. Spreminjati se pomeni razvijati se. Spremembe se sicer običajno začnejo v ekonomski bazi. A povzročajo jih konflikt med stopnjo razvitosti proizvodnih sil in obstoječimi proizvodnimi odnosi. Podrejeni imajo vedno interes za spremembo, nadrejeni pa za ohranitev obstoječega.

Daša Purgaj

Konfliktni odnos se izteče v prerazporeditev moči, v vzpostavitev novega ravnotežja, kasneje v ponovno odkrito konfliktnost, zato so konflikti v resnici tudi vir napredka, ki vključuje tudi širitev življenjskih priložnosti. Te pa običajno vključujejo tudi ljubezen, ki jo zadnje čase odkvirjamo precej bolj v kapitalistične okvire kot v preteklosti. Kako ta koncept prestreliti in uporabiti moč ljubezni za dosego družbenih sprememb, pa je vodilno vprašanje letošnjega mednarodnega festivala inovativnih in družbeno odgovornih komunikacij Memefest 2010. Gre za neodvisni projekt, ki ga je leta 2002 ustanovila mednarodna skupina komunikacijskih strokovnjakov – entuziastov z namenom, da služi kot medij in stičišče najvišjih standardov znanja ter kritične analize na področju fenomena širjenja idej. Krovna tema letošnjega prijateljskega festivala, ki prvič ni namenjen zgolj študentom, je ljubezen : konflikt : imaginacija, sodelovanje pa je možno na treh področjih: kritično pisanje, vizualna komunikacijska praksa in »Beyond ...« za poglobljeno razmišljanje. Rok za oddajo del je 20. januar 2011.

Novost letošnjega festivala je novo odprto socialno omrežje, namenjeno vsem, ki jih zanima družbeno odgovorno komuniciranje. »Kot alternativa Facebooku gre pri Memefestu za povsem nekomercialno komunikacijsko okolje, znotraj katerega lahko potekajo neodvisne razprave in se vzpostavljajo sodelovanja«, pravijo organizatorji, ki letošnji festival pripravljajo v sodelovanju s slovensko PINO, nizozemskim Pink Sweaterjem in nemškimi Loesjem.

Memefest je z drugimi besedami festival širjenja idej, saj je bolj kot dogodek festival analitično, taktično in

izobraževalno komunikacijsko orodje, ki se ukvarja z globalnim stanjem fenomena širjenja idej. Prostor namreč daje tistim, ki želijo svoje ideje o globalnih in aktualnih problemih posredovati tudi širši javnosti. Tako so se v osmih letih na Memefest s svojimi deli prijavi avtorji iz več kot šestdesetih držav, z vseh kontinentov sveta. Festivalna izhodišča so del študijskih obveznosti pri predmetih na več univerzah, na petih kontinentih. Memefestova centra v Braziliji in Kolumbiji uspešno nadaljujeta z delom v Latinski Ameriki, na področju Balkana je za nadaljevanje dela pristojen center v Srbiji.

Festival primarno, vendar ne izključno poteka v virtualnem okolju, letos na prenovljeni spletni strani www.memefest.org. Od drugih festivalov se razlikuje tudi po kompleksnih tekmovalnih izhodiščih, zaradi česar

morajo udeleženci pokazati poglobljeni odnos do izbranih vsebin. Zanj je značilno, da se ukvarja z alternativnimi komunikacijskimi koncepti, družbeno odgovornostjo ter povezovanjem teorije in prakse. Alternativnost se odraža v splošnem stališču Memefesta, ki pravi, da obstoječi komunikacijski pristopi ne prinašajo zadovoljivih rezultatov. Alternativna kultura namreč že tradicionalno generira najbolj inovativne, kreativne in učinkovite komunikacijske rešitve. Družbena odgovornost je sestavni del Memefesta, ker mora komuniciranje zaradi moči in vpliva, ki ga ima, prevzeti odgovornost za širše učinke lastnega delovanja. Povezovanje teorije in prakse pa je predpogoj, saj ena drugo dopolnjujeta, obvladovanje obeh pa je pogoj za dovršeno komuniciranje.

Na festivalu je torej možno sodelova-

ti na treh področjih: kritično pisanje, vizualna komunikacijska praksa in »Beyond ...« za poglobljeno razmišljanje. Rok za oddajo del je 20. januar 2011. Po tem datumu dela oceni mednarodna žirija priznanih profesorjev, umetnikov in strokovnjakov z različnih področij, udeleženci festivala pa prejmejo tudi njihove pisne komentarje. Ti so lahko dobra smernica za nadaljnje delo. Vsa prijavljena dela bodo objavljena tudi na Memefestovi spletni strani in tako postavljena na ogled mednarodni javnosti. Avtorji najboljših del pa bodo letos prejeli trojno nagrado – ena izmed njih je udeležba na Memefestovi delavnici družbeno odzivnega komuniciranja junija 2011 na Nizozemskem! V mesecu aprilu bodo organizatorji izdali tudi Memefest brošure s prispelimi deli, sledita tudi prvi dve razstavi; in sicer odprtje razstave, odprta razprava, predavanja, prezentacije v organizaciji PiNE (v Kopru) in Loesjeja (v Berlinu, Nemčija), nato pa še v Ljubljani in na Nizozemskem. Tam bo v juniju potekala tudi Memefestova delavnica družbeno odzivnega komuniciranja, združena v dogodek Oddstream, medijski in radikalni komunikacijski dogodek ter mednarodni program usposabljanja in simpozij v mestu Nijmegen na Nizozemskem, kar bo pomenilo zaključek Memefesta na temo ljubezen : konflikt : imaginacija.

Memefest je sicer svoje ime dobil po teoriji memetike. Teoretiki memetike namreč zastopajo tezo o samostojnem življenju memov, ki potujejo od človeka do človeka, z možnostjo namenskega širjenja le-teh. V informacijski dobi so tako prav memi orožje, s katerim se bijejo bitke za prevlado nad množicami in njihovo naklonjenostjo.

Animirana metafizika

Kako pokazati evolucijski razvoj s pomočjo stavb, mostov, kakršnihkoli arhitekturnih stvaritev, barv ter nenazadnje običajnih predmetov? T. i. Blublu ve. Kako nadalje v animirane podobe zaobjeti metafizično tesnobo ter vprašanje neizrekljivega. Zanimivo, ustvarjalci risank vedo.

Aljaž Selinšek

Takšne in drugačne so bile predstavljene že sedmič na Animateki. To so »risanke«, ki so bistveno več kot le-to, da presegajo okvir svoje definicije. Že sedmič smo v Ljubljani in Mariboru lahko spremljali program t. i. mednarodnega festivala animiranega filma z naslovom Animateka, ki je potekal v decembru. Festival kot temeljni cilj iz leta v leto izpostavlja novo predstavitev kratkometražnih animiranih del Vzhodni in Srednji Evropi. Obenem festival pomeni možnost srečanja številnih prevladujočih umetnikov ter nudi razširjanje spektra posameznikov.

Prvi letošnji zmagovalci, delo Pierra-Luca Granjona z naslovom *Mimijina pomlad* (*Molly in Springtime*, 2009), prihaja iz Francije, natančneje iz studia Folimage. Gre za metafizičen izlet eksistence princese Molly, glavne junakinje, ki s pomočjo prijatelja medveda Leona poskuša zatreti načrte pripovedovalca zgodbe, Benifacia. Delo je bilo izbrano na podlagi otroške žirije. Občinstvo je za zmagoval-

ca izbralo delo italijanskega avtorja, ki se je predstavil pod psevdonimom BLU, z naslovom *Big Bang Big Boom*, 2010. Avtor je delo podnaslovil kot »kratko neznanstveno zgodbo o evoluciji in njenih posledicah«. Za produkcijo je poskrbel italijanski Art-sch.it. Gre pa za t. i. zidno animacijo, pri kateri avtor za platno uporablja zunanji prostor, na katerega šele nato lepi svoje risarske stvaritve. Odveč bi bilo omeniti, da v delu nastopajo različne tehnike ustvarjanja. Naslednji film, ki ga moramo omeniti, je delo švicarke Michaele Muller z naslovom *Miramare*, 2009. V devetih minutah gledalca sooči z lagodnostjo življenja enih ter težavnostjo nekaterih na drugi strani. Na mediteranskem mejnem pasu Evrope namreč ob turističnih avanturistih bivajo tudi nezakoniti priseljenci, ki se za svoje življenje na veliko borijo. Film je diplomsko delo avtorice, ki živi na Hrvaškem in je doštudirala na Akademiji likovnih umjetnosti v Zagrebu. Mednarodna žirija, ki je film

nagradila, je svojo odločitev obrazložila z argumentom, da gre pri njej za izviren pristop k vizualni pripovedi in za pretanjeno uporabo zvoka.

Kakorkoli, vsak član žirije je izpostavil še eno delo in najverjetneje lahko izpostavimo Estonca Martinusa Daanea Klemeta, ki je v svojem filmu »V zraku« z domiselno zgradbo filma na videz absurdno pripoved ovil v družbeno kritiko. Posebno omembo sta prejela tudi Christobal Leon in Nina Wehrle, ki sta na festivalu nastopila z delom »Manjša soba«. V filmu naj bi šlo za vsakdanje, prelito in prežeto s poetiko. Zdi se, da je prav slednje ključno pri animaciji kot taki, saj gledalca z različnimi prijemi lahko popelje v svet realnega ali mu realno kot tako približa. Mednarodna žirija je posebno omembo posvetila tudi »Igritišine« in »Galeriji«. Prvo delo je nastalo pod avtorstvom Virginie Mori iz Italije, drugo pa pod Robertom Prochom iz Poljske. Virginia naj bi s svet animiranega filma prinesla vi-

zualno poetiko in subtilnost, Robert pa vizualno svežino.

Omeniti moramo še en najboljši film, tokrat po mnenju študentov Visoke šole za umetnost Univerze v Novi Gorici. Gre za delo »Benigni«, dramo o osamljenosti, ki so jo v okviru »Turku Arts Academy« ustvarili Jasmiini Otelin, Pinja Partanen in Elli Vuorinen. Seveda filmov na festivalu ni manjkalo in omembe vreden bi bil vsak posebej, ampak takšen festival pomeni nekaj več kot le ogrodje za predstavitev najeminentnejših del iz specifičnega področja. Gre namreč za prebujanje animirane umetnosti, kjer se avtorji (eni bolj, eni manj) približajo metafizičnemu, neizrekljivemu oziroma resničnemu. S ponosom lahko rečemo, da je festival Animateka že sedmič presenetil in postregel z vsem, kar si sodoben entuziast animiranega filma želi. Ne, šli so še dalje, postregli in opozorili so na metafizična dejstva, ki se kot dežne kaplje skrivajo v posameznih animiranih delih.

Mimijina pomlad (Molly in Springtime, 2009)

Iz potepuške kronike

Gregor Lozar

*nos recipimus monachum cum rasa corona
et si venerit presbiter cum sua matrona
(statuti reda vagantov; carmina burana)*

Naenkrat so se začela tresti tla. Urejena travnata pokrajina, v katero so se z gričev zajedali gozdovi, se je stresala v krčih sodnega dne. Kjer so se še pred kratkim pasle črede pobeglih ovac, so iz globine zemlje donele strašne besede mestnih pridigarjev, naj se spokorijo.

Tik preden so začela pokati tla, se je na skalni previs zatekla skupina potepuhov, iz brezovih vej zvezala zasilni križ in ga z nekoliko sreče zabila v nehvaležna tla. Pod njegovim znamenjem so začeli svojo divjo mašo. Kajti od teh, ki so se pripravljali, da v slavo našega gospoda povzdignejo bokal kislega vina in nekaj kosov plesnivega prepečenca, ni bilo nikogar s posvečenjem. Le verjemite mi. Dobro sem poznal to družbo, ki bi ji v vsakem drugem trenutku rekel malopridna in ki so jo v takšni sestavi lahko zbrale le ceste naših dni. A naj vam jih predstavim, kajti kar vam bo morebiti v veselje, vam bo lahko tudi v poduk.

Tale, ki bo konec koncev povzdignil kelih in sliši na ime Bogomil, je od boga preklet klerik, ki mu škof na novi maši ni hotel dati posvečenja in se odtlej klati med vasmí in mesti, kjer prodaja lažne odpustke in palce sv. Andreja. Pri maši mu streže lastnik kupe, Herman iz Poludije, neumoren pripovedovalec anekdot in najslabši pevec sedmih dežel, ki je z obteženo kocko in ojačanim vinom slekkel hlače že iz prenekateri riti. Knjigo mu drži ubegla dekla svojega gospoda, margarita, vojni plen iz mladih let, ki mu je ob večerih pripovedovala zgodbe in rodila tri zapuščene otroke.

Občestvo te maše, tisti trije, ki klečijo, kot bi v življenju sploh ne počeli drugega, so vsi po vrsti dobri znanci orožnikov vseh dežel. Debeluh na sredini je Bruno iz Vechie, možakar, ki je pijan obležal že v vsaki študentski beznici tega sveta in v prostem času na svojo roko in na ukraden pergament prepisuje iz številnih knjižic svojo »malo sveto knjigo«, kot so jo poimenovali njegovi znanci, medtem pa se preživlja s prodajanjem plagiatov častihlepnim magistrom in ponarejanjem plemiških oporok, na njegovi levi je sveti Klement, dvorni mečevalec za mali denar, priložnostni vojak in rokomavh, ki je večino svojega življenja preživel po sobanah tujih žensk in ob večerjeh njihovih mož, čisto na desni pa je Estragon, zmikavt in lažni padavičar, nosilec zastrupljenega bodala in človek, ki bi še Jakoba opetnajstil za njegovo dediščino.

In ta družčina se je zbrala v imenu svojega gospoda ravno takrat, ko jih je zahrbtna razpoka ločila od blage vzpetine na drugi strani skalnega previsa: »Spokorite se, kajti konec je blizu.« A niso naši dedje po nemarnem govorili, da so med prekletstvi čudeži doma, kajti ravno ko je Bogomil povzdignil čašo, se je iznad oblakov utr-gala glorijska v podobi mladih žarkov vzhajajočega sonca: »O, gospod, ki si pravičen, bodi danes tudi malo milosten. Očka, svet se ruši in padli bomo brezdažno globoko, če nas ne povzdigne tvoja volja.« In v vsej svoji preprostosti niso zmogli drugega kot starega, gostilniškega pripeva. »Daj nam, o, fortuna, nakloni danes malo sreče.«

Evropske pravljice

Lady Justine

Dolgo smo verjeli v Evropske pravljice, zdaj pa, ko jih odplačujemo, pa nekako ne več. V Evropo smo verjeli, ko je bila še daleč, sedaj pa zaradi šibkega evra čedalje bolj verjamemo dolarju. Dobrodelnost naše vlade ne pozna meja, a pozablja na lastne državljane.

S ponovno potrditvijo pokojninske reforme si je naša vlada naredila medvedjo uslugo. Tekoče težave ministra Gjerkeša so bile tekoče rešene z njegovim etičnim odstopom.

V časih, ko tretjina Slovenije bije boj za preživetje, ga na ministrstvu za lokalno samoupravo žurajo.

Zdi se nam, da vidimo luč na koncu tunela.

A že za hip se pokaže, da ta luč ni varčevalna.

Pahor nam pravi, da je Slovenija pod srečno zvezdo. Ljudstvo pa bi reklo, da bolj pod nesrečno.

Za odpoklic nepotrebne patriotizma

ni treba biti velik patriot.

Po novem letu bo bolje.

Zagotovo za vse, ki jim je bilo že lani dobro.

Varčevanje gre našim poslancem bolj slabo od rok, pardon, žepov.

Če država začne urednikovati politične oddaje v medijih, je treba takoj začeti biti plat zvona.

Naša največja opozicijska stranka ima finančne težave, pa ni edina. Ima jih tudi večina navadnih državljanov.

Kdor v politiki visoko leta, tudi brez volitev nizko pade.

Bliža se čas električnih avtov, ki ima samo eno napako: Pregrešno dragi so!

Napak je verjeti v politiko brez napak!

Če hodite po napačni strani ceste, še niste na napačni politični strani.

Slovenija na pravi poti se je znašla na političnem brezpotju.

Za vreme ni kriva aktualna vlada, temveč globalno segrevanje.

Največ naredite za ta svet, če živite v skladu z svojimi možnostmi in vozite ekološko varčne avte.

Politika že ve kaj dela,

dokler ga ne pogleda pregloboko v kozarec.

Afera Patria se vleče kot južnoameriške nadaljevanke, čeprav že vrabci čivkajo, kakšen bo zaključek.

O Evropi je lahko govoriti z evropsko plačo.

Politika je umetnost političnega preživetja, življenje navadnih ljudi pa umetnost »štukanja« meseca z mesecem.

Nobena politika ne bo raztegnila mesečnih položnic na letne.

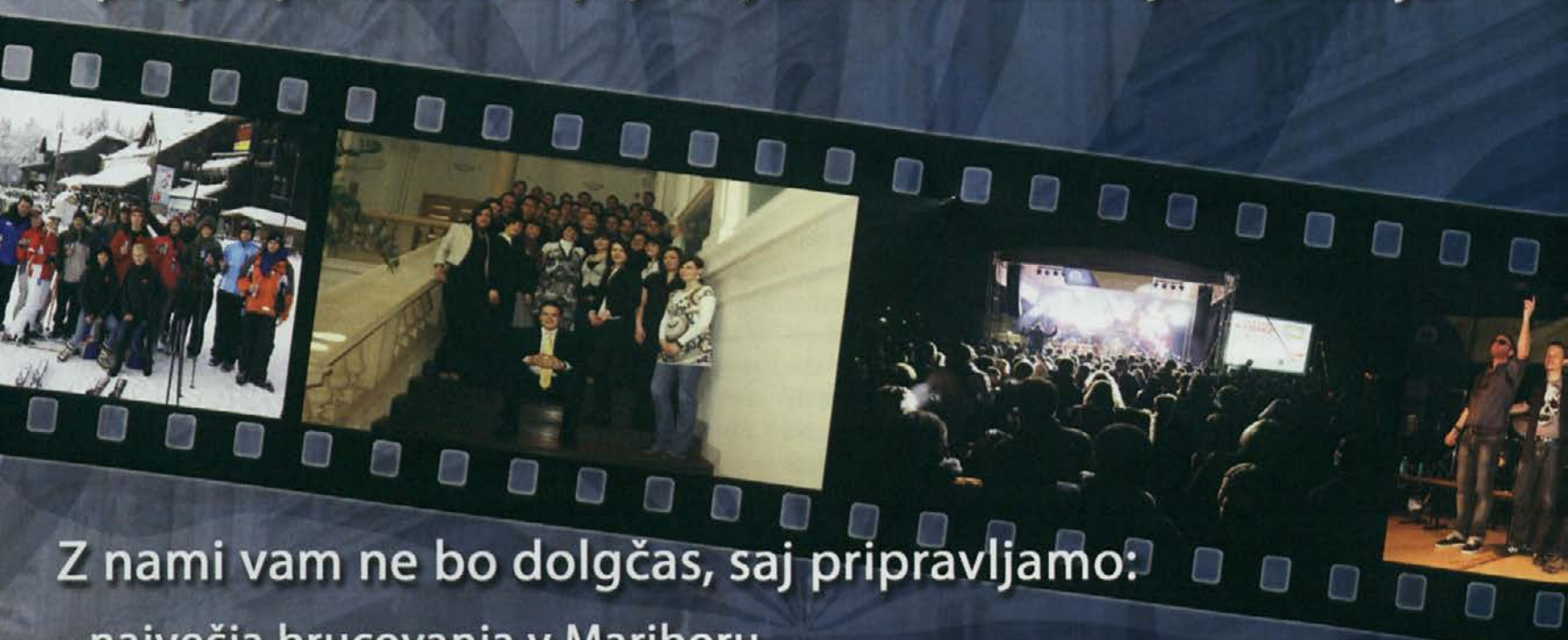
Moti jih rdeča pest,

prav nič pa zgarani in ponižani delavci.

Študentski svet Univerze v

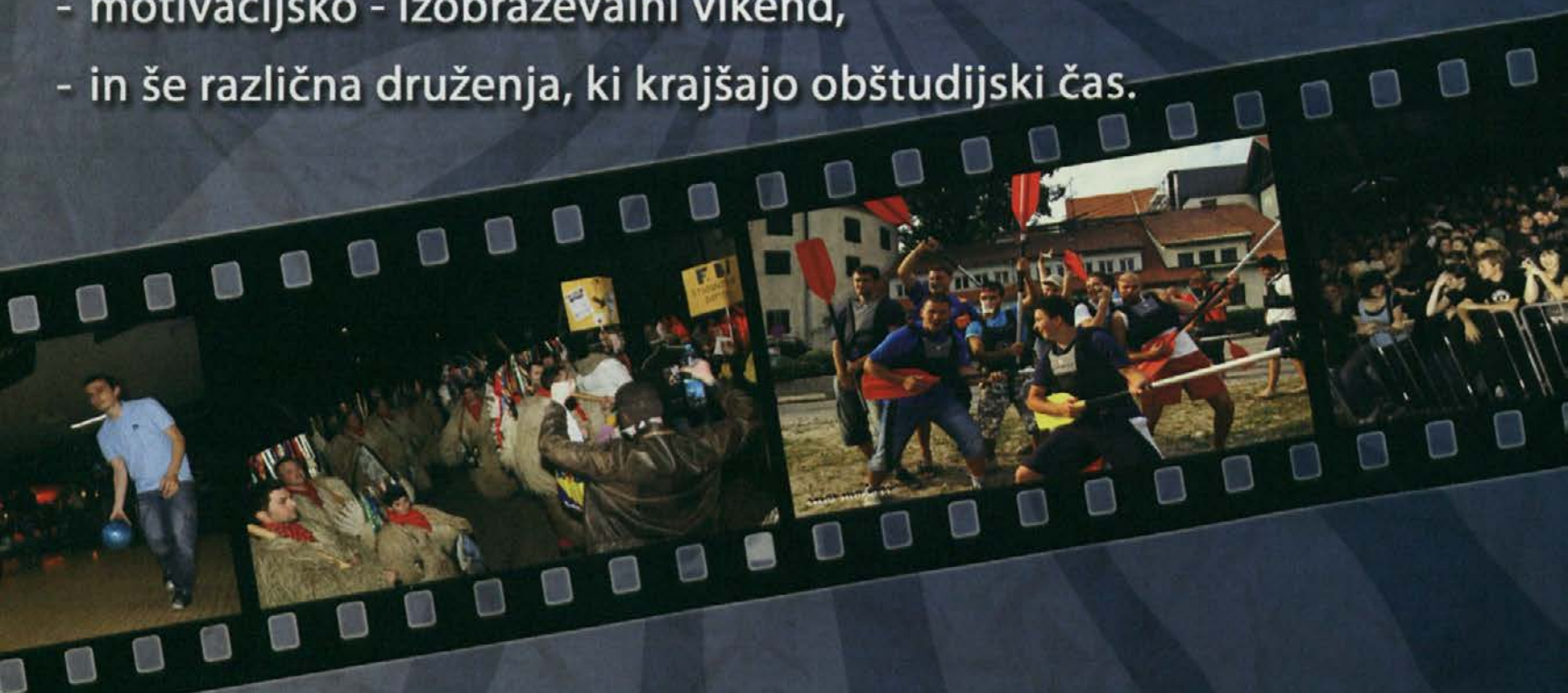
deluje »Od študentov za študente«, kar p

- rešujejo problematiko, ki je povezana s študenti,
- se zavzemajo za dobrobit študentov,
- prispevajo k študentu prijaznejšemu in kvalitetnejšemu študiju.

Z nami vam ne bo dolgčas, saj pripravljamo:

- največja brucovanja v Mariboru,
- športna tekmovanja,
- motivacijsko - izobraževalni vikend,
- in še različna druženja, ki krajšajo obštudijski čas.

Študiraj, bodi kritičen in izkoristi obštudijski čas!
Obišči nas na naši spletni strani www.studentski svet.uni-mb.si
in se nam pridruži na Facebooku, kjer boš izvedel več o nas!